

POLSKIE TOWARZYSTWO ENTOMOLOGICZNE

**WIADOMOŚCI
ENTOMOLOGICZNE**
t. XI, nr 2

POZNAŃ

1992

Wskazówki dla autorów

● „Wiadomości Entomologiczne” zamieszczają oryginalne artykuły materiałowe, artykuły przeglądowe, dyskusyjne, notatki faunistyczne i krótkie doniesienia naukowe, których głównym podmiotem są owady, artykuły metodyczne, historiograficzne (w tym biograficzne), recenzje prac entomologicznych oraz sprawozdania, komunikaty i inne materiały kronikarskie z zakresu szeroko pojętej działalności entomologicznej. Prace publikowane są w języku polskim. Dopuszcza się, w uzasadnionych przypadkach, możliwość drukowania oryginalnych prac materiałowych w języku angielskim, z obszernym polskim streszczeniem i objaśnieniami tabel oraz rycin także w języku polskim. Możliwość nieodpłatnego publikowania w „Wiadomościach Entomologicznych” mają tylko pełnoprawni członkowie Polskiego Towarzystwa Entomologicznego.

● Objętość artykułów nadsyłanych do druku nie może przekraczać objętości równoważnej 290 wierszom po maksymalnie 65 znaków (około 10 stron znormalizowanego maszynopisu, włączając w to tabele i ryciny). Artykuły przekraczające ustaloną objętość mogą być przyjęte jedynie po pisemnym zadeklarowaniu przez autora, pokrycia kosztów edycji objętości ponadnormatywnej. Krótkie doniesienia, recenzje, sprawozdania, komunikaty i materiały kronikarskie nie powinny przekraczać 2 stron maszynopisu. Redakcja zastrzega sobie prawo skracania tekstów recenzji, sprawozdań, komunikatów i materiałów kronikarskich oraz poprawiania usterek stylistycznych i dotyczących nazewnictwa, bez uzgodnienia z autorem.

● Osoby nie będące członkami Polskiego Towarzystwa Entomologicznego mają prawo drukowania swoich prac tylko za pełną odpłatnością kosztów edycji.

● Maszynopisy (znormalizowane – z marginesem 4 cm i podwójnym odstępem między wierszami) należy nadsyłać w trzech egzemplarzach, z których jeden musi być oryginałem. Maszynopisy nie mogą zawierać żadnych wyróżnień czcionek (spacji, wersalików, podkreśleń itp.), ani też poprawek robionych atramentem lub ołówkiem. Nadesłany maszynopis powinien zawierać:

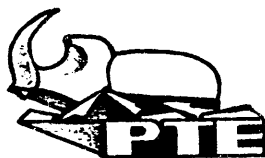
- tytuł pracy w języku polskim, pod nim w języku angielskim, zamieszczone na 1/3 wysokości od góry pierwszej strony;
- pełne brzmienie imienia i nazwiska autora(ów) pod tytułem angielskim, pod nazwiskiem dokładny adres (w przypadku krótkich doniesień, recenzji, sprawozdań i komunikatów, imię i nazwisko autora wraz z miejscowością należy umieścić na końcu pracy);
- abstrakt w języku angielskim, zawierający maksymalnie zwięzłe przedstawienie zawartości i wyników pracy (w przypadku oryginalnych prac materiałowych, dyskusyjnych i notatek faunistycznych).

Ponadto do artykułu może być dołączone możliwie krótkie streszczenie w języku angielskim (dotyczy to w szczególności prac przeglądowych, metodycznych i historiograficznych, w których nie obowiązuje zamieszczanie abstraktu). Dopuszcza się możliwość nadsyłania tytułu, abstraktu i streszczenia wyłącznie w języku polskim, przy czym kosztem ich tłumaczenia, podobnie jak weryfikacji nadesłanych tekstów angielskich, obciążony zostanie autor.

● Rysunki i wykresy należy wykonać czarnym tuszem na kalce technicznej lub białym papierze. Fotografie powinny być czarno-białe, kontrastowe, wykonane na papierze błyszczącym. Na marginesie maszynopisu zaleca się zaznaczyć ołówkiem miejsca, w których mają być umieszczone ryciny i tabele. Ryciny muszą być zblokowane, przy czym liczba bloków winna być ograniczona do koniecznego minimum, a ich wielkość nie powinna przekraczać formatu A3. Ryciny, które były już reprodukowane, należy w opisie odpowiednio oznaczyć. Liczba fotografii i tabel powinna być maksymalnie ograniczona. Rysunki, fotografie i wykresy należy znakować liczbami arabskimi, a ich detale literami, natomiast tabele liczbami rzymskimi. Objaśnienia rycin należy zamieścić oddzielnie, a objaśnienia tabel łącznie z nimi, w języku polskim i angielskim.

POLSKIE TOWARZYSTWO ENTOMOLOGICZNE

**WIADOMOŚCI
ENTOMOLOGICZNE**
t. XI, nr 2

POZNAŃ

1992

Redakcja

Lech Buchholz (sekretarz), Marek Bunalski, Stanisław Burdajewicz (redaktor
naczelny), Jerzy M. Gutowski, Janusz Nowacki (zastępca redaktora
naczelnego), Andrzej Woźnica

Copyright by Polskie Towarzystwo Entomologiczne
Poznań 1992

ISBN 83-01-08125-2
ISSN 0138-0737

Adres redakcji
ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań, tel. 444-91 w. 39

Wydanie I. Nakład 550 + 50 egz. Ark. druk. 4. Ark. wyd. 4,5.
Fotoskład ZP WELCOMP – tel. (061) 139-300.
Druk: Drukarnia Kolejowa, ul. Kolejowa 27, Poznań.

TREŚĆ

LECH BOROWIEC, JAROSŁAW KANIA – <i>Anommatus pannonicus</i> KASZAB, 1947 (<i>Coleoptera, Anommataidae</i>), gatunek nowy dla fauny Polski	69
DANIEL KUBISZ, JACEK HILSZCZAŃSKI – Fauna kózkowatych (<i>Coleoptera, Cerambycidae</i>) Beskidu Niskiego	73
JERZY M. GUTOWSKI – <i>Chlorophorus gracilipes</i> (FALDERMANN, 1835) – nowy dla fauny Polski przedstawiciel kózkowatych (<i>Coleoptera, Cerambycidae</i>)	81
JAROSŁAW BUSZKO – Nowe dla fauny Polski i rzadko spotykane gatunki <i>Depressariinae</i> (<i>Lepidoptera, Oecophoridae</i>)	89
JAROSŁAW BUSZKO, KRZYSZTOF PAŁKA – <i>Cabera leptographa</i> WEHRLI, 1936 (<i>Lepidoptera, Geometridae</i>) w Polsce	95
JAROSŁAW BUSZKO, ANTONIO VIVES MORENO – <i>Borkhausenia nephrax</i> HODGES, 1974 (<i>Lepidoptera, Oecophoridae</i>) w Polsce	101
JAROSŁAW BUSZKO, KRZYSZTOF PAŁKA – Nowe dla fauny Polski gatunki <i>Tineidae</i> i <i>Tortricidae</i> (<i>Lepidoptera</i>)	105
JANUSZ NOWACKI – Materiały do poznania sówkowatych (<i>Lepidoptera, Noctuidae</i>) Puszczy Rominckiej	113
Krótkie doniesienia: 41 Weryfikacja danych o występowaniu oraz nowe stanowiska <i>Pseudanostirus globicollis</i> (GERM.) (<i>Coleoptera, Elateridae</i>) w Polsce – L. BUCHHOLZ, B. BURAKOWSKI; 42 <i>Bembidion (Emphanes) minimum</i> (FABR.) (<i>Coleoptera, Carabidae</i>) w Beskidzie Sądeckim – T. WOJAS; 43 Zniszczone bądź potencjalnie zagrożone stanowiska <i>Valleius dilatatus</i> (FABR.) (<i>Coleoptera, Staphylinidae</i>) w północno-wschodniej i południowej Polsce – P. SZWAŁKO; 44 Nowe stanowiska niektórych gatunków z rodzaju <i>Aleochara</i> GRAVENHORST (<i>Coleoptera, Staphylinidae</i>) w Polsce – B. STANIEC	121
Kronika entomologiczna	125
Recenzje	100, 112, 119
Polemiki	79

CONTENTS

LECH BOROWIEC, JAROSŁAW KANIA – <i>Anommatus pannonicus</i> KASZAB, 1947 (<i>Coleoptera</i> , <i>Anommataidae</i>), new to Polish fauna	69
DANIEL KUBISZ, JACEK HILSZCZAŃSKI – Longhorn beetles fauna (<i>Coleoptera</i> , <i>Cerambycidae</i>) of Beskid Niski Mts.	73
JERZY M. GUTOWSKI – <i>Chlorophorus gracilipes</i> (FALDERMANN, 1835) – new to the Polish fauna species of longhorn beetles (<i>Coleoptera</i> , <i>Cerambycidae</i>)	81
JAROSŁAW BUSZKO – New to the Polish fauna and rare <i>Depressariinae</i> (<i>Lepidoptera</i> , <i>Oecophoridae</i>)	89
JAROSŁAW BUSZKO, KRZYSZTOF PAŁKA – <i>Cabera leptographa</i> WEHRLI, 1936 (<i>Lepidoptera</i> , <i>Geometridae</i>) in Poland	95
JAROSŁAW BUSZKO, ANTONIO VIVES MORENO – <i>Borkhausenia nephra</i> HODGES, 1974 (<i>Lepidoptera</i> , <i>Oecophoridae</i>) in Poland	101
JAROSŁAW BUSZKO, KRZYSZTOF PAŁKA – New to the Polish fauna species of <i>Tineidae</i> and <i>Tortricidae</i> (<i>Lepidoptera</i>)	105
JANUSZ NOWACKI – Contribution to the knowledge of noctuid moths (<i>Lepidoptera</i> , <i>Noctuidae</i>) of the Puszcza Romincka Forest	113
Short communication: 41 Notes and new records of <i>Pseudanostirus globicollis</i> (GERM.) (<i>Coleoptera</i> , <i>Elateridae</i>) in Poland – L. BUCHHOLZ, B. BURAKOWSKI; 42 <i>Bembidion (Emphanes) minimum</i> (FABR.) (<i>Coleoptera</i> , <i>Carabidae</i>) in Beskid Sądecki Mts. – T. WOJAS; 43 Extinct or vulnerable localities of <i>Valleius dilatatus</i> (FABR.) (<i>Coleoptera</i> , <i>Staphylinidae</i>) in north-eastern and southern Poland – P. SZWAŁKO; 44 New records of some species of <i>Aleochara</i> GRAVENHORST (<i>Coleoptera</i> , <i>Staphylinidae</i>) in Poland – B. STANIEC	121
Entomological chronicle	125
Reviews	100, 112, 119
Polemics	79

Anommatus pannonicus KASZAB, 1947 (*Coleoptera, Anommatidae*),
gatunek nowy dla fauny Polski

Anommatus pannonicus KASZAB, 1947 (*Coleoptera, Anommatidae*), new to Polish
fauna

LECH BOROWIEC, JAROSŁAW KANIA

Instytut Zoologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław

ABSTRACT. *Anommatus pannonicus* KASZAB, collected in Wrocław (allotment, compost), is new to
Polish fauna.

Do rodziny *Anommatidae* należą bardzo drobne, ślepe i bezskrzydłe gatunki chrząszczy, występujące przede wszystkim w południowej i zachodniej Europie. Większość z nich jest niezmiernie rzadka i znana jedynie z nielicznych okazów. Duża zmienność, rzadko spotykane samce i nieprzydatność do diagnostyki ich słabo zeszklerotyzowanych aparatów kopulacyjnych, oraz drobne wymiary i skryty tryb życia stawiają tę grupę w szregu najsłabiej poznanych europejskich *Coleoptera*. Do tej pory z Polski wykazywano dwa gatunki z rodzaju *Anommatus* WESM: *A. duodecimstriatus* (PH. W. J. MÜLLER, 1821) oraz *A. reitteri* GANGLBAUER, 1899, który nie został zaliczony do fauny krajowej (BURAKOWSKI i in. 1986; BURAKOWSKI, ŚLIPIŃSKI, 1986).

Wymienione gatunki spotykane są głównie w materiałach pochodzenia roślinnego – w ściółce przy podstawie starszych drzew, w zmurszałym drewnie, pod pleśnią słomą, w stertach liści, w kompoście itp. Tam też najprawdopodobniej przechodzą cały cykl rozwojowy.

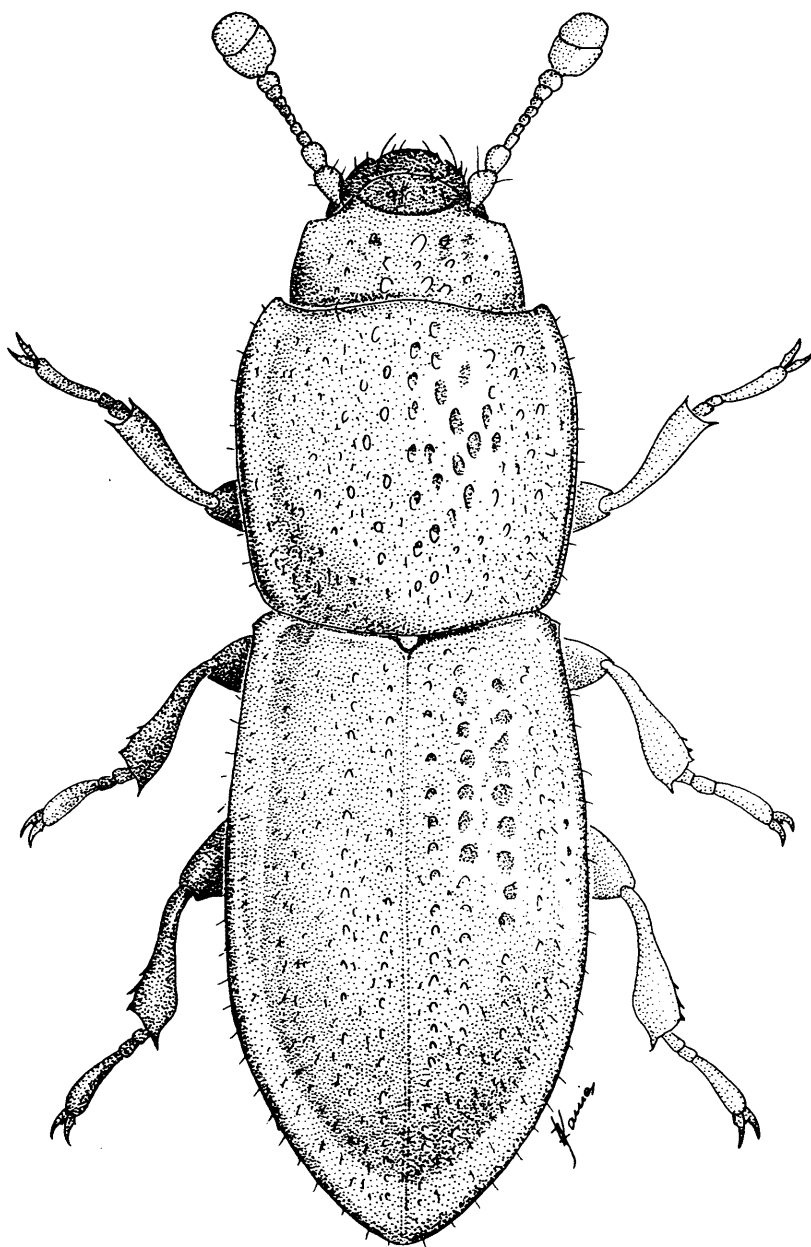
Ostatnio otrzymaliśmy od dr. J. POMORSKIEGO 4 okazy *A. pannonicus* KASZAB, 1947 (Ryc.). Chrząszcze pochodziły z próbki suchych liści, zebranych przez dr. J. KUBRAKIEWICZA 24 IX 1991 z wierzchu przyzmy kompostowej w przydomowym ogrodzie we Wrocławiu – Biskupinie. Gatunek ten został opisany z Węgier, gdzie wydaje się być rozpowszechniony (KASZAB, 1947). później został wykryty w Słowacji oraz Dolnej i Wschodniej Austrii. Okazy z Wrocławia porównaliśmy z serią przedstawicieli tego gatunku z Węgier (przechowywanymi w Muzeum Przyrodniczym we Wrocławiu) i nie stwierdziliśmy żadnych różnic. Wobec braku danych o *A. pannonicus* w polskim

piśmiennictwie podajemy jego opis oraz zmodyfikowaną wersję klucza BURAKOWSKIEGO i ŚLIPIŃSKIEGO (1986) do oznaczania wymienionych przedstawicieli rodzaju *Anommatus*.

A. pannonicus – dł. ciała 1,2 mm. Barwa żółtawa, ciało błyszczące z delikatną siateczkową mikrorzeźbą i jasnymi, drobnymi szczecinkami. Głowa dość gęsto punktowana, punkty okrągłe, nieco większe na czole niż po bokach i między nasadami czułków; przestrzenie między punktami większe od ich średnicy. Boki głowy lekko zwężone do przodu, przed nasadą czułków kanciasto zagięte. Trzeci człon czułków stosunkowo krótki, jego długość ok. 1,5 raza większa od szerokości, ale proporcje te zależą od wielkości chrząszczy i u okazów większych trzeci człon jest wyraźnie dłuższy; buławka czułków na końcu zaokrąglona o bokach prawie równoległych. Przedplecze tak długie jak szerokie, najszersze w jednej trzeciej od przodu, u podstawy węższe niż na szczycie; przednie kąty przedplecza wyciągnięte i słabo zaostrome; boczne krawędzie wąsko obrzeżone; podstawa przedplecza bez brzeżenia, lub u większych okazów delikatnie obrzeżona na bokach; punkty duże, wydłużone, na środku ułożone w podłużne rzędy, po bokach nieco mniej regularnie; tylna krawędź silnie łukowato wygięta z równoległym do niej rzędkiem drobnych punktów. Pokrywy rozszerzone do tyłu, najszersze poza połowę długości, ok. 1,7 raza dłuższe od swej szerokości, z 6 rzędkami okrągłych i malejących do szczytu punktów; drugi rząd złożony z ok. 18 punktów oddalonych od siebie o odległość nieznacznie mniejszą od ich średnicy. Barki z bardzo delikatnym i ostrym zębkiem.

Klucz do oznaczania gatunków

1. Nasada pokryw z wieloma drobnymi ząbkami, czasami tylko karbowana. Boki czoła zaokrąglone, bez kantów w okolicy czułków
 A. duodecimstriatus (PH. W. J. MÜLL.)
- Nasada pokryw gładka. Boki czoła kanciaste 2.
2. Boki przedplecza z szeroką listewką brzegową. Punktowanie przedplecza rzadkie. Podstawa przedplecza obrzeżona na całej długości. Dł. ciała 1,7–2,4 mm *A. reitteri* GANGLB.
- Boki przedplecza wąsko obrzeżone. Punktowanie przedplecza gęste, na wierzchu ułożone w podłużne rzędkie. Podstawa przedplecza bez obrzeżenia. Dł. ciała 1,2–1,6 mm *A. pannonicus* KASZAB

Ryc. (Fig.) *Anommatus pannonicus* KASZAB

PIŚMIENICTWO

- BURAKOWSKI B., ŚLIPIŃSKI S. A., 1986: Chrząszcze – *Coleoptera*, gwoźdnikowate – *Colydiidae*, *Bothrideridae*, *Cerylidae*, *Anommatidae*. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, Warszawa-Wrocław, XIX, 59: 1–86.
- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1986: Chrząszcze *Coleoptera* – *Cucujoidea*, część 2. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 13: 1–278.
- KASZAB Z., 1947: Beiträge zur Kenntnis der Gattung *Anommatus* WESM., mit Beschreibung neuer Arten (*Coleoptera*, *Colydiidae*). Ann. Hist.-Nat. Mus. Nat. Hung., 40: 259–273.

Fauna kózkowatych (*Coleoptera, Cerambycidae*) Beskidu Niskiego

Longhorn beetles fauna (*Coleoptera, Cerambycidae*) of Beskid Niski Mts.

DANIEL KUBISZ, JACEK HILSZCZAŃSKI

Katedra Entomologii Leśnej AR, al. 29 Listopada 46, 31-425 Kraków

ABSTRACT. From Beskid Niski Mts. (an eastern part of Polish Carpathians) 75 species of longhorn beetles have been listed and assigned to 10 zoogeographical groups. Fifty two of them have for the first time been recorded from the mentioned area. For *Anastrangalia reyi*, *Cerambyx scopoli*, *Rosalia alpina*, *Ropalopus ungaricus*, *Cyrtoclytus capra* and *Menesia bipunctata* collecting sites are described in detail.

Kózkowate (*Cerambycidae*) należą do tych rodzin chrząszczy, których występowanie w Polsce jest dość dobrze zbadane. Stan poznania fauny poszczególnych regionów jest jednak niejednorodny; niektóre obszary były terenem obserwacji przez wiele lat ale są również i takie, które dotychczas badane nie były. Należy do nich Beskid Niski, jedyny już chyba obszar polskich Karpat, którego fauna *Cerambycidae* nie była dotąd przedmiotem badań faunistycznych. W opracowaniu niniejszym starano się uzupełnić tę lukę; może ono stanowić wstęp do dokładniejszych badań tego niezmiernie ciekawego pod względem przyrodniczym obszaru.

Beskid Niski leży na największym obniżeniu łuku Karpat, stanowiąc obszar przejściowy pomiędzy Karpatami Zachodnimi a Wschodnimi. Od zachodu jego granicę wyznacza Przełęcz Tylicka i dolina rzeki Białej, a od wschodu Przełęcz Łupkowska z doliną Osławy. Północna granica Beskidu Niskiego przebiega wzdłuż linii łączącej Grybów, Gorlice, Duklę, po okolice Sanoka i jest wyraźnie widoczna w miejscu gdzie strefa gór opada w pogórze. Na obszarze Beskidu Niskiego znajduje się Przełęcz Dukielska, będąca najniższą przełęczą w Karpatach (ok. 500 m n.p.m.). W odróżnieniu od sąsiednich pasm górskich Beskid Niski prawie w całości leży na terytorium Polski, przechodząc tuż za granicą w Wyżynę Ondawską. Charakterystyczną cechą Beskidu Niskiego jest tzw. dysjunkcja śródkarpacka, wiążąca się z brakiem występowania gatunków roślin pospolitych w Karpatach np. świerka *Picea abies* (L.) KARST. Średnia wysokość Beskidu Niskiego nie przekracza 700 m n.p.m., dlatego nie występują tutaj

zespoły roślinności charakterystyczne dla wyższych położeń górskich. Najbardziej rozpowszechnionymi zespołami leśnymi są tutaj występujący w piętrze pogórza zespół dębowo-grabowy *Quercus-Carpinetum* oraz w piętrze regla dolnego zespół buka *Dentario glandulosae-Fagetum* z panującą jodłą, bukiem oraz częstymi domieszkami jawora, jesionu i wiązu górskiego. Przynależność geograficzna Beskidu Niskiego nie jest do końca wyjaśniona. LENCEWICZ i KONDRACKI (1964) zaliczają go w całości do Beskidu Zachodniego. Z punktu widzenia geobotaniki wyróżnia się cztery warianty granicy pomiędzy Karpatami Zachodnimi a Wschodnimi (TACIK i in., 1957): na Przełęczy Dukielskiej, co dzieli Beskid Niski na dwie części, na Przełęczy Łupkowskiej, co zalicza go do Beskidu Zachodniego, lub na Przełęczy Tylickiej, do czego zdają się przychylić autorzy cytowanej wyżej pracy. Czwartą możliwością jest pozostawienie Beskidu Niskiego jako terenu przejściowego bez określonej przynależności.

Według podziału przyjętego przez „Katalog fauny Polski” (BURAKOWSKI i in., 1990) Beskid Niski wchodzi w skład 18 krainy – Beskidu Wschodniego. Choć stanowi jego znaczną część, dane o *Cerambycidae* tego obszaru są nieliczne: wykazano stąd zaledwie 23 gatunki na 127 znanych z Beskidu Wschodniego. Większość danych o kózkowatych tej krainy opiera się bowiem na pracy TRELLI (1925), dotyczącej okolic Przemysła. Praca ta, jak również inne doniesienia (BURAKOWSKI i in., 1990), koncentrują się na północno-wschodniej części regionu, mającej przy tym inny przyrodniczo charakter. Beskid Niski stanowi więc najmniej poznany obszar Beskidu Wschodniego.

Materiały do niniejszego opracowania zbierano głównie w latach 1987–1992, m.in. wraz z prowadzonymi na Przełęczy Dukielskiej badaniami rezerwatu „Modrzyna” (KUBISZ i in., 1991). Stwierdzone gatunki *Cerambycidae* podano w tabeli.

Spośród 71 stwierdzonych gatunków *Cerambycidae* kilka zasługuje na bardziej szczegółowe omówienie:

- *Anastrangalia reyi*: borealno-górski gatunek, notowany dotąd z nielicznych stanowisk w Polsce. Zwraca uwagę jego liczne występowanie (na kwiatach *Umbelliferae*) w okolicach Przełęczy Dukielskiej; dotąd w górach uznawano jego występowanie za rzadkie. Nowy dla Beskidu Wschodniego.
- *Cerambyx scopolii*: rzadko i sporadycznie występujący w Polsce gatunek, objęty prawną ochroną. W latach 1987 i 1990 odłowiono dwa okazy na kwiatach *Filipendula ulmaria* (L.) MAXIM. i *Umbelliferae* (leg. et coll. P. STOLZMANN, B. GRABOWSKA).
- *Rosalia alpina*: liczne występowanie tego rzadkiego chrząszcza w okolicach Przełęczy Dukielskiej świadczy o roli, jaką mało zmienione gospodarką człowieka lasy Beskidu Niskiego mogą odegrać w zachowaniu dla naszej fauny tego zagrożonego wyginięciem, prawnie chronionego gatunku. Związany ściśle z bukiem, zaliczany bywa w literaturze do elementów górskich naszej fauny. Stwierdzenia z nizin i zasięg jego głównej rośliny żywicielskiej pozwalają jednak zaliczyć *R. alpina* raczej do gatunków eurokaukaskich.

Tab. Systematyczny wykaz *Cerambycidae* stwierdzonych podczas badań w Beskidzie Niskim.
Systematic list of *Cerambycidae* recorded during the studies in Beskid Niski Mts.

L.p.	Gatunek Species	Liczba okazów Number of specimens	Stanowisko Localities	Okres odłowu imagines Catch period of imagines
1	2	3	4	5
1.	<i>Prionus coriarius</i> (L.)*	5	B,W,G	22 VII – 14 VIII
2.	<i>Oxymirus cursor</i> (L.)	11	B,Bi,G	16 – 27 V
3.	<i>Rhagium mordax</i> (DEG.)*	14	B,M,R,RW,W,G	20 V – 17 VII
4.	<i>Rhagium inquisitor</i> (L.)*	a	B,G	larwy (larvae)
5.	<i>Evodinus clathratus</i> (F.)	3	HP	6–8 VII
6.	<i>Carilia virginea</i> (L.)	3	R,S	1 VII
7.	<i>Dinoptera collaris</i> (L.)	7	B,HW,HP	5–8 VII
8.	<i>Pidonia lurida</i> (F.)	4	B,R,HP	5–8 VII
9.	<i>Nivellia sanguinosa</i> (GYLL.)	1	UG	7 VI
10.	<i>Grammoptera ruficornis</i> (F.)	3	B	11 VII
11.	<i>Pseudovadonia livida</i> (F.)	a	B,BG,R	27 VI – 5 VIII
12.	<i>Alosterna tabacicolor</i> (DEG.)	a	B,BG	28 VI – 21 VII
13.	<i>Pachytodes cerambyciformis</i> (SCHRANK)	a	B,BG,Ł,R,RW	28 VI – 7 VIII
14.	<i>Stenurella melanura</i> (L.)	a	B,G,HW,Ł,R	29 VI – 7 VIII
15.	<i>Stenurella bifasciata</i> (MÜLL.)*	9	B,G	24 VI – 26 VII
16.	<i>Stenurella nigra</i> (L.)	2	B	30 VI, 9 VII
17.	<i>Strangalina attenuata</i> (L.)	8	B,W	18 VII – 6 VIII
18.	<i>Leptura quadrifasciata</i> L.	a	B,De,J,Wa,R,W	30 VI – 10 VIII
19.	<i>Leptura maculata</i> PODA	a	B,J,Ł,R	29 VI – 6 VIII
20.	<i>Anastrangalia sanguinolenta</i> (L.)	a	B,R,T,HP	29 VI – 6 VIII
21.	<i>Anastrangalia dubia</i> (SCOP.)*	a	B,BG,Bi,R,HP	28 VI – 7 VIII
22.	<i>Anastrangalia reyi</i> (HEYD.)	a	B,T	29 VI – 21 VII
23.	<i>Brachyleptura tesserula</i> (CHARP.)*	a	B,HP,J	15 VII – 9 VIII
24.	<i>Brachyleptura maculicornis</i> (DEG.)	a	B,G	26 VI – 6 VIII
25.	<i>Corymbia rubra</i> (L.)*	a	B,Bi,G,Ł,R,W	1 VII – 13 VIII
26.	<i>Corymbia scutellata</i> (F.)*	a	B,RW,T,HP	2 VII – 7 VIII
27.	<i>Necydalis major</i> L.	2	G,HP	29 VI, 21 VII
28.	<i>Anisarthron barbipes</i> (SCHRANK)	ż	B	
29.	<i>Asemum striatum</i> (L.)	3	B,M	13 VI, 6 VII, 22 VII
30.	<i>Arhopalus rusticus</i> (L.)	11	B,M	13 VI – 9 VIII
31.	<i>Tetropium castaneum</i> (L.)	1	B	28 VII
32.	<i>Tetropium gabrieli</i> WEISE*	a	B	1 VII – 27 VII
33.	<i>Spondylis buprestoides</i> (L.)	4	B,Ł	21 V – 26 VII
34.	<i>Cerambyx scopoli</i> FUESSLY*	2	B,HP	21 VII, 28 VII
35.	<i>Rosalia alpina</i> (L.)	a	B,HP	8 VII – 9 VIII
36.	<i>Aromia moschata</i> (L.)	a	B,HP,T	18 VII – 6 VIII
37.	<i>Obrium brunneum</i> (F.)	2	B,BG	28 VI, 5 VII
38.	<i>Molorchus minor</i> (L.)	a	B,G	16 V; larwy (larvae)
39.	<i>Molorchus umbellatarum</i> (SCHREB.)	1	BG	28 VI
40.	<i>Hylotrupes bajulus</i> (L.)*	6	B,G,T	28 VI – 23 VII

1	2	3	4	5
41.	<i>Ropalopus ungaricus</i> (HERBST)	1	B	30 VI
42.	<i>Ropalopus clavipes</i> (F.)	8	B,HP	6-8 VII
43.	<i>Callidium violaceum</i> (L.)	3	B,G,Ł	7 VII - 1 VIII
44.	<i>Callidium aeneum</i> (DEG.)	1	B	29 VI
45.	<i>Phymatodes testaceus</i> (L.)	1	G	22 VI
46.	<i>Poecilium alni</i> (L.)	1	B	13 VII
47.	<i>Anaglyptus mysticus</i> (L.)	5	B,T,HP,G	4 - 28 VII
48.	<i>Plagionotus arcuatus</i> (L.)	3	B,Ł	9 VII, 22 VII
49.	<i>Xylotrechus rusticus</i> (L.)*	a	B,HP	27 VI - 2 VIII
50.	<i>Cyrtoclytus capra</i> (GERM.)	8	HP	6-29 VII
51.	<i>Clytus lama</i> MULS.*	22	B,R,HP	29 VI - 2 VIII
52.	<i>Clytus arietis</i> (L.)	2	B	4 VII, 11 VII
53.	<i>Monochamus galloprovincialis</i> (OLIV.)	4	B	26 VII - 1 VIII
54.	<i>Monochamus sartor</i> (F.)	24	B,PM	17 VII - 23 VII
55.	<i>Monochamus sutor</i> (L.)	4	B,R	30 VI - 21 VII
56.	<i>Anaethetis testacea</i> (F.)	2	G	4-8 VII
57.	<i>Pogonocherus hispidus</i> (L.)	ż	B	
58.	<i>Acanthoderes clavipes</i> (SCHRANK)	a	B,HP,R	28 VI - 6 VIII
59.	<i>Acanthocinus reticulatus</i> (RAZ.)*	a	B	larwy (larvae)
60.	<i>Leiopus nebulosus</i> (L.)*	a	B,KP,R	1 VII; larwy (larvae)
61.	<i>Agapanthia villosoviridescens</i> (DEG.)	a	B,BG,De,J,K,R	12 VI - 28 VII
62.	<i>Tetrops praeusta</i> (L.)	3	B,D,G	10, 29 VI
63.	<i>Saperda perforata</i> (PALL.)	4	B	23 VII - 1 VIII
64.	<i>Saperda scalaris</i> (L.)	a	B,R	30 VI - 9 VIII
65.	<i>Saperda populnea</i> (L.)*	1	B	30 VI
66.	<i>Saperda carcharias</i> (L.)*	2	B	larwy (larvae)
67.	<i>Menesia bipunctata</i> (ZOUBK.)	ż	B	
68.	<i>Stenostola dubia</i> (LAICH.)	4	B,G,HP	24 V, 6 VII, 15 VII
69.	<i>Oberea oculata</i> (L.)	5	B,G,W	23 VII - 5 VIII
70.	<i>Oberea erythrocephala</i> (SCHRANK)	3	R,HP	1 VII, 6 VII
71.	<i>Phytoecia affinis</i> (HARRER)*	12	B,D,G	26 V - 22 VII

a - liczny (abundant)

ż - wyłącznie opuszczone żerowiska (only empty larval burrows)

* - gatunki wykazane wcześniej z terenu badań (species previously recorded from investigated area) (BURAKOWSKI i in., 1990; SZWAŁKO, KRÓLIK, 1990)

Stanowiska (localities): B - Barwinek i Przełęcz Dukielska (UTM - EV57); BG - Bartnia Góra (EV19); Bi - Bielanka (EV09); D - Dukla (EV48); De - Deszno (EV68); G - Gorlice (EA10); HP - Huta Polańska (EV47); HW - Huta Wysowska (EV17); J - Jaślika (EV57); K - Komańcza (EV76); KP - Królik Polski (EV58); Ł - Łosie (EV09); M - Moszczaniec (EV67); PM - Przełęcz Małastowska (EV18); R - Radocyna (EV27); RW - Regietów Wyżny (EV17); S - Smerekowiec (EV18); T - Tylawa (EV57); UG - Uście Gorlickie (EV08); W - Wysowa (EV17); Wa - Wapienne (EV19).

– *Ropalopus ungaricus*: bardzo rzadki europejski gatunek górski, znany w Polsce zaledwie z kilku stanowisk, przy czym wszystkie z wyjątkiem jednego (PARTYKA, 1987) pochodzą sprzed 50 i więcej lat. Nowy dla Beskidu Wschodniego. Odłowiony w 1987 roku jeden okaz schwytano na sęgu jaworowym (leg. et coll. S. TABOR).

– *Cyrtoclytus capra*: gatunek palearktyczny, w Polsce występujący pojedynczo na nielicznych niżowych stanowiskach; licznie stwierdzony jedynie w Bieszczadach (ŚLIWIŃSKI, LESSAER, 1970). Stanowisko w Hucie Polańskiej (1988, 1990 i 1992 rok) jest pierwszym stwierdzeniem tego gatunku w Beskidzie Wschodnim. Odławiany na *Filipendula ulmaria*.

– *Menesia bipunctata*: gatunek europejski, w Polsce uważany za rzadko występujący. Liczne żerowiska tej kózki znaleziono na martwych gałązkach kruszyny (*Frangula alnus* MILL.) w 1988 roku. Nowy dla Beskidu Wschodniego.

Spośród wykazywanych wcześniej z Beskidu Niskiego gatunków (BURAKOWSKI i in., 1990; SZWAŁKO i KRÓLIK, 1990), w badaniach tu prezentowanych nie udało się potwierdzić występowania następujących gatunków: *Anoplodera sexguttata* (F.), *Tetropium fuscum* (F.), *Acanthocinus griseus* (F.) i *Agapanthia violacea* (F.). Wraz z nimi liczba stwierdzonych aktualnie w Beskidzie Niskim *Cerambycidae* wynosi 75 gatunków.

Oporając się na danych o roziedleniu ogólnym zamieszczonych m.in. w pracach ČEREPANOV'a (1979; 1981–1985), LOBANOV'a i in. (1981–1982) oraz DANILEVSKI'ego i MIROŠNIKOV'a (1985) określono przynależność gatunków stwierdzonych w Beskidzie Niskim do poszczególnych grup zoogeograficznych. Przyjmując definicje sformułowane przez Pawłowskiego (1967), zaliczono *Cerambycidae* Beskidu Niskiego do 10 elementów zoogeograficznych:

- a) gatunki kosmopolityczne: *H. bajulus*
- b) gatunki holarktyczne: *Rh. inquisitor*, *C. rubra*, *C. violaceum*, *Ph. testaceus*
- c) gatunki palearktyczne: *P. coriarius*, *D. collaris*, *P. livida*, *S. melanura*, *S. bifasciata*, *S. attenuata*, *L. quadrifasciata*, *N. major*, *A. striatum*, *A. rusticus*, *T. castaneum*, *S. buprestoides*, *A. moschata*, *M. minor*, *C. aeneum*, *X. rusticus*, *C. capra*, *M. galloprovincialis*, *M. sutor*, *A. clavipes*, *A. violacea*, *T. praeusta*, *S. perforata*, *S. scalaris*, *S. carcharias*, *O. oculata*, *Ph. affinis*
- d) gatunki euroszyberyjskie: *O. cursor*, *Rh. mordax*, *A. tabacicolor*, *T. fuscum*, *A. griseus*, *A. villosoviridescens*
- e) gatunki eurokaukaskie: *G. ruficornis*, *P. cerambyciformis*, *S. nigra*, *L. maculata*, *A. dubia*, *B. tesserula*, *B. maculicornis*, *C. scutellata*, *R. alpina*, *O. brunneum*, *M. umbellatarum*, *R. clavipes*, *P. alni*, *A. mysticus*, *C. arietis*, *A. testacea*, *O. erythrocephala*
- f) gatunki europejskie: *A. barbipes*, *T. gabrieli*, *C. lama*, *M. sartor*, *A. reticulatus*, *L. nebulosus*, *M. bipunctata*, *S. dubia*
- g) gatunki subponto-medytterraneńskie: *C. scopolii*, *P. arcuatus*, *P. hispidus*.
- h) gatunki subatlantyckie: *A. sexguttata*

- i) gatunki borealno-górskie: *C. virginea*, *N. sanguinosa*, *A. sanguinolenta*, *A. reyi*
 j) gatunki górskie: *E. dathratus*, *P. lurida*, *R. ungaricus*

Jak można zauważyć, w faunie *Cerambycidae* Beskidu Niskiego znaczną przewagę posiadają elementy palearktyczne (27 gatunków) i eurokaukaskie (17 gat.), dające łącznie 58,7% ogółu. Zwraca również uwagę fakt małego udziału gatunków górskich (3) i borealno-górskich (4), które stanowią w sumie tylko 9,3%. Niewątpliwie na taki skład fauny ma wpływ mała wysokość n.p.m. badanego pasma górskiego.

Jak już zauważono na wstępie niniejszej pracy, Beskid Niski należy do najmniej zbadanych pod względem przyrodniczym pasm polskich Karpat. Porównując jednak uzyskane wyniki z fauną *Cerambycidae* sąsiednich, lepiej zbadanych Bieszczadów (83 stwierdzone gatunki) można stwierdzić, że w Beskidzie Niskim występuje niemal równie liczne zgrupowanie. Można się też spodziewać znalezienia w następnych latach przynajmniej jeszcze kilku dotychczas nie stwierdzonych gatunków; wskazują na to również dane z sąsiednich regionów.

Autorzy pragną serdecznie podziękować Panom S. KNUTELSKIEMU i Ł. PRZYBYŁOWICZOWI za przekazane okazy, a także wszystkim uczestnikom obozów naukowych Sekcji Entomologii Leśnej Koła Naukowego Leśników AR w Krakowie za wielką pomoc w zbiorze materiałów do tej pracy.

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1990: Chrząszcze *Coleoptera* – *Cerambycidae* i *Bruchidae*. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 15: 1–312.
- ČEREPANOV A. I., 1979, 1981–1985: Usači severnoj Azii. T. 1–6. Nauka, Novosibirsk.
- DANILEVSKIJ M. L., MIROŠNIKOV A. I., 1985: Žuki – drovoseki Kavkaza. Krasnodar. 417 ss.
- KUBISZ D., STOLZMANN P., GRABOWSKI G., 1991: Owady kambio- i ksylofagiczne rezerwatu „Modrzyna” na Przełęczy Dukielskiej (Beskid Niski). Parki Narod. i Rez. Przyr., 10, 1–2: 93–101
- LENCEWICZ S., KONDRACKI J., 1964: Geografia fizyczna Polski. PWN. Warszawa. 486 ss.
- LOBANOV A. L., DANILEVSKIJ M. L., MURZIN S. V., 1981–1982: Sistematičeskij spisok usačej (*Coleoptera*, *Cerambycidae*) fauny SSSR, I–II. Ent. Obozr., 60, 4: 784–803; 61, 2: 252–277.
- PARTYKA M., 1987: Nowe stanowiska *Rhopalopus ungaricus* (HERBST) i *Dorcadion holosericeum* (KRYN.) (*Col.*, *Cerambycidae*) w Polsce. Przegł. Zool., 31, 4: 481–483.
- PAWŁOWSKI J., 1967: Chrząszcze (*Coleoptera*) Babiej Góry. Acta Zool. Cracov., 12, 16: 419–667.
- SZWAŁKO P., KRÓLIK R., 1990: Jodła pospolita, *Abies alba* MILL., nowa roślina żywicielska larw *Xylotrechus rusticus* (L.) (*Col.*, *Cerambycidae*). Przegł. Zool., 34, 1: 161–166.
- ŚLIWIŃSKI Z., LESSAER M., 1970: Materiały do poznania kózek Polski (*Coleoptera*, *Cerambycidae*) ze szczególnym uwzględnieniem Bieszczadów Zachodnich. Roczn. Muz. Górnośl. w Bytomiu, 5: 77–127.

TACIK T., ZAJĄCÓWNA M., ZARZYCKI K., 1957: Z zagadnień geobotanicznych Beskidu Niskiego. Acta. Soc. Bot. Pol., 26, 1: 17-43.

TRELLA T., 1925: Wykaz chrząszczy okolic Przemysła. *Elateridae* – Sprężyki, *Eucnemidae* – Goleńczyki, *Cerambycidae* – Kózki. Pol. Pismo Ent., 4: 92-96.

POLEMIKI

Gdzie jest redaktor?

Jest świętą prawdą, że czytanie cudzych prac inspiruje. To, że lektura pewnej pracy zainspirowała mnie do poniższych rozważań wynika zapewne nie tylko z mego złego charakteru.

Piszę te słowa w chwili, gdy nauka polska jest, delikatnie mówiąc, w nienajlepszej sytuacji. Sytuacja jest, jaka jest głównie dlatego, że nie ma pieni ędzy. Nie mam zielonego pojęcia ile czasu upłynie od napisania do wydrukowania, ale (optymistycznie?) zakładam, że nie aż tyle, aby moje wywody stały się w międzyczasie nieaktualne.

Wskutek ww. braku pieniędzy niektóre nasze czasopisma biologiczne umarły śmiercią raczej nienaturalną. Inne zaś nie tylko nie umarły, ale nawet zaczęły mieć lepszy papier. Żyją one jednak nieraz życiem także dość nienaturalnym.

Sprawa, którą pragnę poruszyć, leży gdzieś w okolicach splotu słonecznego kilku problemów. Czemu służy czasopismo naukowe? W jakim stopniu za jego jakość odpowiada redaktor? Czy i jakie są granice niezręczności językowych dopuszczalnych w tekstach naukowych? Czy i co można zrobić (bez pieniędzy), żeby tych naszych jeszcze żywych czasopism całkiem nie wykończyć? W dalszych rozważaniach będzie mi przyświecał tak zwany chłopski rozum i dobra wola.

Czasopismo naukowe służy porozumiewaniu się specjalistów danej dziedziny. Gdy osoba, która się na czymś zna, coś wymyśli, odkryje, zbada etc., pragnie o tym donieść innym osobom działającym w tej dziedzinie. Aby jej pragnienie zostało spełnione, musi zostać przez swoich (czytających) kolegów zrozumiana. Jeśli autorowi chodzi tylko o kolegów krajowych, pisze w języku ojczystym. Jeśli adresatem jest międzynarodowa społeczność specjalistów, pisze w języku kongresowym tj. najczęściej angielskim. I tu, w tych nieszczęśliwych krajach, w których językiem ojczystym jest np. polski, zaczyna się bal. Poglądy na to, jak powinien wyglądać angielski tekst specjalistyczny pisany przez nie-Anglika (Amerykanie to sprawa inna) wahają się od takiego, że angielszczyzna zawsze i wszędzie powinna być oksfordzka, do takiego, że jeśli tekst jest zrozumiały, to na pewne językowe niezręczności można przymknąć oko. Tuszę jednak, że nawet zwolennicy tych dwóch skrajnych poglądów zgodzą się co do tego, jak tekst wyglądać nie powinien. Nie powinien on mianowicie zapobiegać zrozumieniu przez czytelnika idei, którą pragnął przekazać autor. Nie powinien też pobudzać czytelnika do ataków histerycznego śmiechu (czytelnik może np. być osobą starszą, schorowaną i to mu zaszkodzi). I tu zaczyna się rola redaktora. Poglądy na tę ostatnią także są różne. Od takiego, że redaktor powinien autora przewijać, wychowywać, karmić piersią, w razie potrzeby nawet bijać i prawie pisać za niego pracę, do takiego, że za jakość (w domyśle: merytoryczną) tekstu całkowitą odpowiedzialność ponosi autor. Zupełna zgodność panuje jednak co do tego, że to właśnie redaktor decyduje, co przyjąć, a co odrzucić. A jak decyduje, to na jakiejś podstawie (pomijam czasopisma recenzowane będące u nas rzadkością). Zdrową i rozsądną podstawą decyzji, stosowaną często nawet przez redaktorów nie usiłujących wnikać w merytoryczną jakość tekstu, jest to czy praca jest napisana w sposób zapewniający zrozumiały i jednoznaczny przekaz informacji. Wtedy, nawet jeśli autor np. oszalał i nawypisywał bzdur merytorycznych, czytelnik te bzdury (za które

merytorycznie odpowiada autor) przynajmniej zrozumie. Wydawałoby się więc, że skoro czasopismo istnieje, to i redaktora ma. A jak ma, to ten redaktor coś robi. A jak robi, to mógłby przynajmniej starać się czuwać nad w miarę nie zakłóconym przepływem informacji od autora do czytelnika. Mógłby, bo nie wymaga to niedostępnych w tej chwili funduszy, ale niestety nie zawsze czuwa.

W jednym z polskich czasopism ukazała się niedawno praca zawierająca opis nowego rodzaju i dziewięciu nowych gatunków roztoczy. Niewątpliwie była adresowana do czytelników w różnych krajach. Większość zdań (zdanie – tu: szereg wyrazów angielskich zaczynający się dużą literą i kończący kropką) jest niemożliwa do zrozumienia bez znajomości języka polskiego. A przecież istnieją tacy, co polskiego nie znają i zapewne właśnie ze względu na nich tekst jest angielski. Przytoczę tylko jedno zdanie ze wstępu, informujące czytelnika, że „Recently four new species belonging to new genus *Gasuthiana* living on neotropical *Hispinae* described XXXXXXX* (1989)”, czyli: „Ostatnio cztery nowe gatunki należące do nowego rodzaju *Gusuthiana* żyjącego na neotropikalnych *Hispinae* opisały XXXXXXX* [autora] (1989)”. Niby nowe, a już umieją pisać! Pozostaje tylko mieć nadzieję, że gatunki owe, zachęczone opisaniem autora, w swej następnej pracy obsmarują także redaktora, który taki tekst przyjął do druku. I że następna praca będzie trochę bardziej zrozumiała. A może, również przy okazji tej następnej pracy, dobrze byłoby zsynonimizować zarówno autora, jak i redaktora? Tylko z czym?

BEATA M. POKRYSZKO, Wrocław
(nie opisana dotąd przez żaden nowy gatunek)

* Wyiksowano nazwisko autora.

Chlorophorus gracilipes (FALDERMANN, 1835) – nowy dla fauny
Polski przedstawiciel kózkowatych (*Coleoptera*, *Cerambycidae*)

Chlorophorus gracilipes (FALDERMANN, 1835) – new to the Polish
fauna species of longhorn beetles (*Coleoptera*, *Cerambycidae*)

JERZY M. GUTOWSKI

Zakłady Ochrony Przyrody IBL, 17-230 Białowieża

ABSTRACT. *Chlorophorus gracilipes* (FALD.) – a new species to the Polish fauna – was found in Przemyśl and Jarosław (SE Poland). Its geographic distribution is presented as well as short information about biology and ecology is given. A key for determination of 9 species of *Chlorophorus* CHEVR., which are likely to be found in Central and North Europe, is also provided.

Liczący około 150 gatunków rodzaj *Chlorophorus* CHEVR. (PLAVILŠČIKOV, 1940) rozsiadłony jest przede wszystkim w Krainie Orientalnej i Palearktyce; nieliczne gatunki znane są również z Krainy Australijskiej, Nearktycznej i Etiopskiej. Na terenie Polski stwierdzono dotąd występowanie *Ch. figuratus* (SCOP.), *Ch. herbstii* (BRAHM), *Ch. sartor* (O. F. MÜLL.). Były też podawane dwa inne odległe geograficznie gatunki, jednak ich występowanie na terenie Polski jest nieprawdopodobne (BURAKOWSKI i in., 1990).

Chlorophorus gracilipes (FALDERMANN, 1835) (= *augusticollis* MULSANT, 1851; = *tenuicornis* FAIRMAIRE, 1888; = *sachalinensis* MATSUMURA, 1911) nie był dotąd stwierdzony w naszym kraju. Jego zasięg koncentruje się w Północnej Azji, szczególnie liczny jest w południowych rejonach Syberii (Ałtaj, Region Primorsko-Ussuryjski) (ČEREPANOV, ČEREPANOVA, 1975; ČEREPANOV, 1982). Obejmuje ponadto Sachalin, Kunašir (Wyspy Kurylskie), Japonię, Półwysep Koreański, Płn. Chiny, Płn. Mongolię i północną część Kazachstanu (PLAVILSTSHIKOV, 1930, 1930a, 1940; LINDEMAN, 1963; HEYROVSKÝ, 1965; KOSTIN, 1973; JANOVSKIJ, 1977, 1989; ČEREPANOV, 1982; LOBANOV i in., 1982; GUTOWSKI, 1990). Są też pojedyncze informacje o występowaniu tego gatunku na Uralu oraz po zachodniej jego stronie. Znane są 2 stanowiska – z okolic Kozielska (około 200 km na SW od Moskwy) (PLAVILSTSHIKOV, 1930, 1940) i z miejscowości Tellermanovskij les (około 180 km na EES od Woroneża) (LINDEMAN, 1963). *Ch. gracilipes* był też podany z Barowa (N Białoruś) (ZAWADZKI, 1937; SALUK,

PISANENKO, 1991). Przez MULSANT'a (1851) opisany był (jako *Clytus angusticollis*) z Galicji, mylnie umiejscowionej przez niego, a także przez GANGLBAUER'a (1882), HEYDEN'a i in. (1906) oraz AURIVILLIUS'a (1912), w Hiszpanii (Galicja – NW część Płw. Iberyjskiego). W istocie chodzi tu o historyczną nazwę obejmującą tereny dzisiejszej południowej Polski oraz zachodnią część Ukrainy. PLAVILŠČIKOV (1940) przypisuje to znalezisko do Ukrainy, jednak nie jest wykluczone, iż może ono dotyczyć Polski. HEYDEN i in. (1906) wymieniają jako miejsce występowania *Ch. gracilipes* również Bukowinę (SW Ukraina).

Sporadyczność występowania tego gatunku w Europie sprawiła, że nie jest on uwzględniany w monografiach kózkowatych w krajach gdzie je go występowanie, z uwagi na bliskie sąsiedztwo zasięgu, mogłoby być prawdopodobne. Nie uwzględnia się go również w szerszych opracowaniach dotyczących Środkowej Europy.

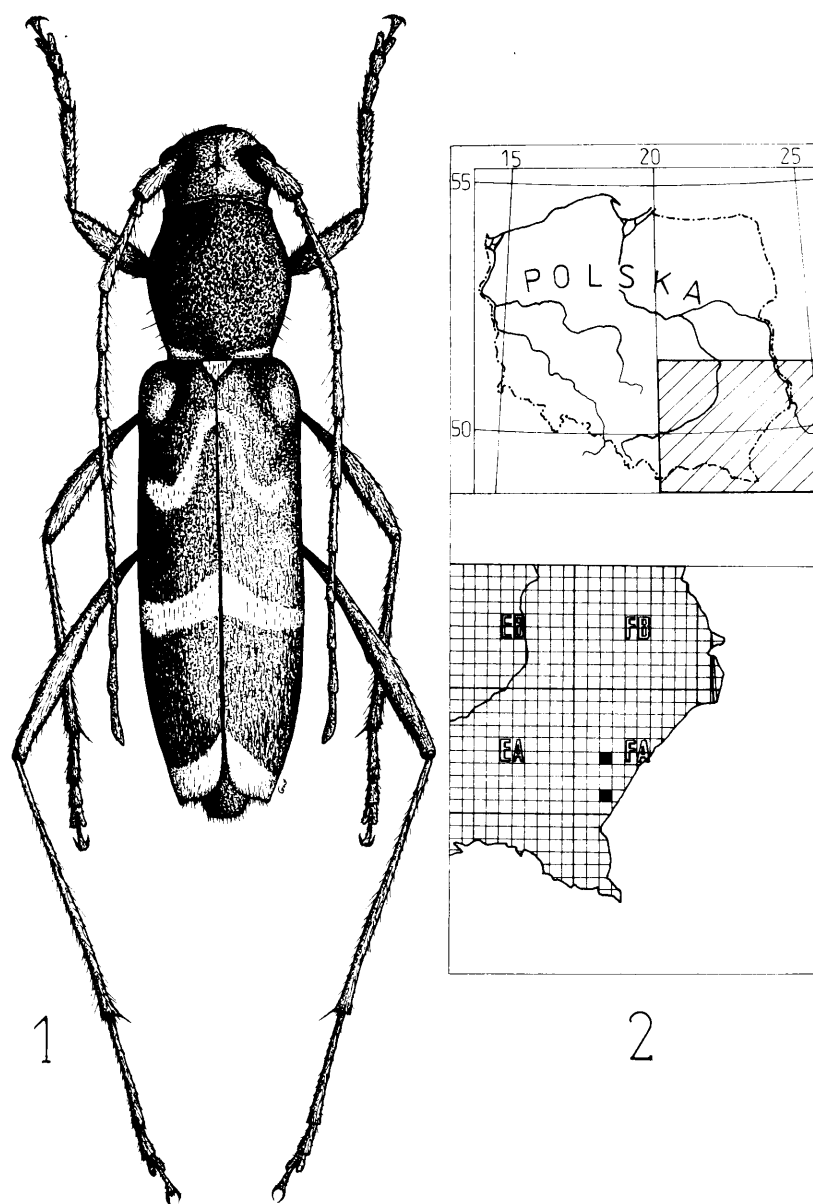
Gatunek ten nie był dotąd znaleziony w Finlandii, Karelii, Estonii, na Łotwie i Litwie, w Czecho-Słowacji, na Węgrzech i w Rumunii, które graniczą z zasięgiem jego występowania. Jednak jego obecność, przynajmniej w niektórych z nich, jest możliwa.

W zbiorach Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie (bardzo dziękuję Panu A. PALACZYKOWI za udostępnienie kolekcji) znalazłem 3 okazy *Ch. gracilipes* (Ryc. 1) pochodzące bez wątplenia z terenów pld.-wsch. Polski, co pozwala zaliczyć ten gatunek do fauny naszego kraju:

- Polonia mer., Przemyśl vic. [kwadrat siatki UTM – FA21], leg. T. TRELLA, 1 ex.;
- Galicja wsch., Przemyśl; B. KOTULA, 1 ex., 59 (z notatek zbieracza dotyczących tego numeru wynika, iż odłowiono go w 1878 roku w miejscowości Zasanie, pod mostem kolejowym na rzece San);
- Polonia m., distr. Jarosław [FA24], leg. STOBIECKI, 30 VI 1888, 763, 1 ex. (Ryc. 2).

Pierwsze dwa okazy oznaczone były jako *Ch. figuratus*, ostatni – jako *Ch. sartor*. Odkryte stanowiska przesuwają znany zasięg tego gatunku około 200 km na zachód. W zbiorach krakowskich (kolekcja E. WRÓBLEWSKIEGO) znalazłem jeszcze 1 okaz tego gatunku z etykietą: Litwa. W kolekcji Sz. TENENBAUMA przechowywanej w Łomnie koło Warszawy (zbiory Instytutu Zoologii PAN w Warszawie) znajduje się 9 okazów złowionych w lipcu 1935 r w miejscowości Barowo (N Białoruś). Widziałem też okazy dowodowe Ż. ZAWADZKIEGO (1937) pochodzące z tej miejscowości. W świetle powyższego wydaje się możliwe odnalezienie tego gatunku w pñ.-wsch. Polsce oraz odkrycie nowych stanowisk w południowo-wschodniej części kraju. Jest bardzo prawdopodobne, że dawne doniesienia z terenu pñ. Polski, dotyczące *Ch. figuratus* i *Ch. sartor*, odnoszą się do omawianego gatunku.

Chlorophorus gracilipes jest gatunkiem o dobrze poznanej morfologii i biologii. Znane są wszystkie stadia rozwojowe. jajo, larwa, poczwarka, imago (ČEREPANOV, ČEREPANOVA, 1972; ČEREPANOV, 1982; MAMAEV, DANILEVSKIJ, 1975; PLAVILŠČIKOV, 1940).

Ryc. 1-2. *Chlorophorus gracilipes* (FALD.): 1 - imago, ♀; 2 - rozszedlenie w Polsce (na siatce UTM).

Fig. 1-2. *Chlorophorus gracilipes* (FALD.): 1 - imago, ♀; 2 - geographic distribution in Poland (on UTM-map).

Dorosła larwa osiąga długość 13,0–15,5 mm, szerokość głowy 1,7–1,8 mm i szerokość tułowia 3,3 mm (MAMAEV, DANILEVSKIJ, 1975; ČEREPANOV, ČEREPANOVA, 1972; ČEREPANOV, 1982). Poczwarzka jest wysmukła, o długości 10–14 mm i szerokości 2,5–2,8 mm (ČEREPANOV, 1982). Imago (długość 5–11 mm), przypominające nieco smukłe okazy *Ch. figuratus*, przedstawiono na ryc. 1. Zmienność osobnicza *Ch. gracilipes* nie jest duża i wyraża się pewnymi modyfikacjami rysunku przepasek na pokrywach oraz zmianami ich jasności. Opisano 2 aberracje (ab. *rosinae* PIC i ab. *subregradatus* PLAV.), które nie mają jednak znaczenia geograficznego (PLAVIL'SČKOV, 1940).

Imagines można obserwować od połowy czerwca do końca sierpnia (maksimum lotu w pierwszej połowie lipca). Odżywiają się pyłkiem i nektarem kwiatów z rodziny *Umbelliferae*, *Rosaceae*, *Compositae* i innych. Najbardziej aktywne są przy słonecznej pogodzie, w godzinach 11.00–18.00. Samice składają pojedynczo od 19 do 33 jaj na cienkie pnie, konary i gałęzie obumierających oraz świeżo obumarłych drzew i krzewów (\varnothing 6–16 cm). Zasiadlane są zarówno drzewa stojące jak i powalone, głównie w strefie cienkiej korowiny. Z jaj po około 3 tygodniach wylęgają się larwy, które żerują pod korą wyraźnie naruszając biel. Długość chodnika pod korą dochodzi do 32 cm, szerokość w ostatniej fazie – do 4 mm. Starsze larwy wgryzają się w drewno, gdzie wykonują kolebkę poczwarkową. Stadium poczwarki trwa 2–3 tygodnie. W kilka dni po przeobrażeniu, w czasie których chrząszcze wybarwiają się i twardnieją, opuszczają one kolebki poczwarkowe, pozostawiając w korze okrągłe otwory o średnicy 3–4 mm. Generacja dwuletnia, rzadko trzyletnia. Często występuje na tych samych drzewach w zespole z innymi kózkami: *Mesosa myops* (DALM.), *Xylotrechus rusticus* (L.) i *Rhagium mordax* (DE GEER) (ČEREPANOV, ČEREPANOVA, 1972; ČEREPANOV, 1982).

Larwy *Ch. gracilipes* rozwijają się w wielu gatunkach drzew i krzewów liściastych, sporadycznie iglastych. Stwierdzony był na (wg malejącego znaczenia): *Tilia*, *Padus* (m.in. *P. maackii* (RUPR.) KOM.), *Acer* (m.in. *A. mandshuricum* MAXIM.), *Betula*, *Quercus*, *Fraxinus* (m.in. *F. mandshurica* RUPR.), *Ulmus*, *Carpinus*, *Corylus*, *Crataegus*, *Salix*, *Juglans mandshurica* MAXIM., *Malus*, *Alnus*, *Aralia*, *Populus tremula* L., *Abies* (m.in. *A. holophylla* MAXIM.), *Pyrus*, *Juniperus*, *Evonymus*, *Syringa*, *Vitis*, *Morus*, *Viburnum*, *Pinus*, *Sorbus* (m.in. *S. alnifolia* (SIEBOLD et ZUCC.) C. KOCH.), *Ribes* (m.in. *R. nigrum* L.), *Spiraea*, *Daphne mezereum* L., *Lonicera*, *Larix*, *Armeniaca* (IL'INSKIJ, 1962; LINDEMAN, 1963; ČEREPANOV, ČEREPANOVA, 1972, 1975; MAMAEV, DANILEVSKIJ, 1975; JANOVSKIJ, 1977; ČEREPANOV, 1982).

Ekologia *Ch. gracilipes* poznana jest niewystarczająco. Z informacji literaturowych wynika, że występuje w lasach łęgowych (LINDEMAN, 1963) oraz w lasach liściastych i mieszanych (ČEREPANOV, 1982).

Gatunek ten występuje raczej na terenach nizinnych, na Syberii nie przekracza wysokości 1000 m npm. (ČEREPANOV, 1982), w Mongolii jednak

dochodzi nawet do 1500 m npm. (HEYROVSKÝ, 1965). Z uwagi na swoje nie do końca poznane i niejasne rozszedlenie z trudem zaliczyć można go do elementu eurosyberyjskiego.

Z powodu braku w polskiej literaturze kompletnych kluczy do oznaczania kózkowatych oraz sporadyczności tego rodzaju opracowań uwzględniających omawiany gatunek w innych językach, podaje klucz do oznaczania 9 gatunków z rodzaju *Chlorophorus* występujących w Europie Środkowej i Północnej.

- 1 (12) Podstawowa barwa przedplecza (pod owłosieniem) czarna.
- 2 (7) Górna strona ciała jasna (żółtawo, zielonawo owłosiona) z czarnymi plamami lub poprzecznymi przepaskami (czasem bez rysunku – *Ch. pilosus*).
- 3 (4) Przedplecze z gęstym żółtym lub zielonawym owłosieniem, bez żadnych plam lub przepasek. Pokrywy zwykle z niedużymi plamami lub bez nich. Uda tylnych nóg nie sięgają do końca pokryw. Długość ciała 9–18 mm. Gatunek atlantycki, sięgający na wschód po Austrię, płd.-zach. Węgry i Jugosławię *Ch. pilosus* (FORST.)
- 4 (3) Przedplecze z ciemnym rysunkiem na tarczy. Tylne uda sięgają poza końce pokryw.
- 5 (6) Ciemny rysunek na pokrywach w formie poprzecznych przepasek stykających się przy szwie. Tarcza przedplecza z wąską, czarną, poprzeczną przepaską (wyjątkowo rozerwaną na oddzielne plamy). Długie, stojące włoski jedynie na bokach tylnej części przedplecza. 8–14 mm. Szeroko rozszedlony element subponto-mediterraneński, sięgający na północ po Bałtyk. *Ch. varius* (O. F. MÜLL.)
- 6 (5) Ciemny rysunek na pokrywach w formie plam nie stykających się przy szwie; bez poprzecznych przepasek. Tarcza przedplecza z okrągłą lub owalną plamą. Długie stojące włoski po bokach przedplecza wzdłuż całej jego długości. 8–15 mm. Europa, Kaukaz, Syberia Zach. *Ch. herbstii* (BRAHM)
- 7 (2) Górna strona ciała ciemna z jasnymi (zwykle białymi lub szaro-białymi) poprzecznymi przepaskami i plamami.
- 8 (9) Przedplecze na bokach i na tarczy z długimi, stojącymi włoskami (oprócz gęstego, przylegającego owłosienia). Pierwsza poprzeczna przepaska na pokrywach wyciągnięta przy szwie do przodu – sięga do ich nasady, obejmując tarczkę; druga (środkowa) przepaska wyraźnie szersza od przedniej. 6–13 mm. Szeroko rozprzestrzeniony gatunek subpontyjski, sięgający na północ do płd. Polski i płd. Niemiec *Ch. figuratus* (SCOP.)

- 9 (8) Na przedpleczu brak stojących, długich włosków (wyjątkowo pojedyncze po bokach). Pierwsza poprzeczna przepaska na pokrywach zwykle nie sięga do tarczki; druga przepaska równie wąska jak przednia.
- 10 (11) Pokrywy z białą plamą w pobliżu nasadowych zewnętrznych kątów; druga przepaska tworzy niemal linię prostą, nieco tylko wyciągniętą do przodu przy szwie. Ciało wysmukłe (stosunek szerokości ciała do długości pokryw 1 : 2,5–2,7). Przedplecze wydłużone (szerokość do długości 1:1,1–1,2), drobno i gęsto punktowane. Czułki długie, zachodzą za wierzchołek pokryw (♂) lub prawie sięgają do ich końca (♀). Uda tylnych nóg znacznie zachodzą za wierzchołek pokryw. Tarczka gęsto, biało owłosiona (Ryc. 1). 5–11 mm. Rozsiedlenie – patrz wyżej *Ch. gracilipes* (FALD.)
- 11 (10) Pokrywy bez białej plamy w pobliżu barków; druga przepaska podobna do pierwszej – mocno wyciągnięta do przodu wzdłuż szwu. Ciało drobne, krótkie (szerokość ciała do długości pokryw 1 : 2,3–2,4). Przedplecze szersze w stosunku do swojej długości (szerokość do długości 1 : 1,0–1,1), nieco rzadkiej i znacznie grubiej punktowane. Czułki nie tak długie, sięgają prawie do białej obwódki na wierzchołku pokryw (♂) lub zachodzą nieco za drugą przepaskę (♀). Nogi krótsze, tylne uda nieco tylko zachodzą za wierzchołek pokryw. Tarczka zazwyczaj tylko na wierzchołku jasno owłosiona. 5–9 mm. Szeroko rozsiedlony element subpontyjski, sięgający po pld. Polskę *Ch. sartor* (O. F. MÜLL.)
- 12 (1) Podstawowa barwa przedplecza czerwona.
- 13 (14) Przedplecze i nasada pokryw z rzadkimi i długimi, stojącymi włoskami. Czoło między nasadami czułek z bardzo głęboką, podłużną bruzdą. 8–12 mm. Gatunek pontyjski, sięgający na zachód po Jugosławię, Austrię i Morawy *Ch. hungaricus* SEIDL.
- 14 (13) Przedplecze tylko po bokach z pojedynczymi, stojącymi włoskami; nasada pokryw bez takich włosków. Czoło między nasadami czułek płaskie lub z delikatną podłużną bruzdą – prawie płaskie.
- 15 (16) Pierwsza przepaska na pokrywach znacznie węższa od drugiej (środkowej); druga przepaska niewyraźna, słabo odcinająca się od tła, mocno wyciągnięta do przodu wzdłuż szwu, usytuowana jest mniej więcej w środku pokryw; nasada pokryw bez jasnego owłosienia. Zewnętrzne kąty wierzchołka pokryw wyraźnie zaznaczone. Drugi człon czułek 2 razy dłuższy od swej szerokości na wierzchołku. 8–12 mm. Gatunek występujący w pld.-zach. Europie, mylnie wykazywany z Europy Środkowej, m.in. z Polski. *Ch. ruficornis* (OLIV.)

- 16 (15) Pierwsza przepaska podobnej szerokości jak druga; środkowa przepaska wyraźna, nie wyciągnięta do przodu – tworzy linię prostą, prostopadłą do szwu, usytuowana jest za środkiem pokryw; nasada pokryw z jasnymi włoskami. Zewnętrzne kąty końca pokryw zwykle zaokrąglone. Drugi człon czułków 1,0–1,2 razy dłuższy od swej szerokości. 6–11 mm. Gatunek atlantycki, sięgający na wschód po Bułgarię i Węgry. *Ch. trifasciatus* (FABR.)

PIŚMIENNICTWO

- AURIVILLIUS C., 1912: *Cerambycidae: Cerambycinae*. W: JUNK W., SCHENKLING S., *Coleopterorum Catalogus*, Berlin **22**, 39: 1–574.
- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1990: Chrząszcze *Coleoptera* – *Cerambycidae* i *Bruchidae*. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **15**: 1–312.
- ČEREPANOV, A. I., 1982: Usači Severnoj Azii (*Cerambycinae: Clytini, Stenaspini*). Izd. Nauka, Novosibirsk. 259 ss.
- ČEREPANOV, A. I., ČEREPANOVA, N. E., 1972: Morfologija i biologija drovoseka *Chlorophorus gracilipes* FALD. (*Coleoptera, Cerambycidae*). W: Fauna i Ékologija Členistonogich Sibiri. Trudy Biol. Instituta, Novosibirsk, **11**: 55–62.
- ČEREPANOV, A. I., ČEREPANOVA, N. E., 1975: Žuki-drovoseki ivovych lesov Sibiri. Izd. Nauka, Moskva. 207 ss.
- GANGLBAUER L., 1882: *Besstimmungs-Tabellen europäischer Coleopteren*. VII. *Cerambycidae*. Wien. 79 + 1 ss.
- GUTOWSKI J. M., 1990: Kózkowate (*Coleoptera, Cerambycidae*) w zbiorach Instytutu Ochrony Roślin w Poznaniu. *Prace Nauk. Inst. Ochr. Rośl.*, **1988**, **30**, 1–2: 201–240.
- HEYDEN L., REITTER E., WEISE J., 1906: *Catalogus Coleopterorum Europae, Caucasi et Armeniae Rossicae*. Ed. 2, Berlin – Paskau – Caen. VII + 387 ss.
- HEYROVSKÝ L., 1965: 47. *Cerambycidae* II. Ergebnisse der zoologischen Forschungen von Dr. Z. KASZAB in der Mongolei (*Coleoptera*). *Reichenbachia, Mus. Tierk. Dresden*, **7**, 3: 39–46.
- IL'INSKIJ A. I., 1962: Vrednye nasekomye, obitajuščie v stvolach, vetvjach i kornjach (vtoričnye vrediteli). W: *Opredelitel' vreditel' lesa*. Izd. Sel'chozizdat, Moskva. 288–364.
- JANOVSKIJ V. M., 1977: *Nasekomye – dendrofagi Mongolii*. W: *Nasekomye Mongolii*, **5**: 30–59. Izd. Nauka, Leningrad.
- JANOVSKIJ V. M., 1989: Lesnye žestkokryle (*Coleoptera*) Kanskogo-Ačinskogo toplivno-energetičeskogo kompleksa. *Ent. Obozr.*, **68**, 1: 57–67.
- KOSTIN I. A., 1973: Žuki-dendrofagi Kazachstana (Koroedy, drovoseki, zlatki). Alma-Ata. 288 ss.
- LINDEMAN G. V., 1963: Ob ékologii i rasprostranении nekotorych maloizučennyh nasekomyh lasostepnoj zony. *Zool. Žurnal*, **42**, 9: 1363–1369.

- LOBANOV A. L., DANILEVSKIJ M. L., MURZIN S. V., 1982: Sistematičeskij spisok usačej (*Coleoptera*, *Cerambycidae*) fauny SSSR. II. Ént. Obozr., **61**, 2: 252–277.
- MAMAEV B. M., DANILEVSKIJ M. L., 1975: Ličinki žukov-drovosekov. Izd. Nauka, Moskva. 282 ss.
- MULSANT E., 1851: Descriptions de quelques Coléoptères nouveaux ou peu connus de la tribu des Longicornes, suivies d'observations sur diverses espèces de cette tribu. Mém. Acad. Nat. Sc. Lyon., **1**: 122–137.
- PLAVILSTSHIKOV N. N., 1930: Beitrag zur Verbreitung der paläarktischen Cerambyciden. I. Entom. Nachrichtenblatt, **4**, 2: 48–55.
- PLAVILSTSHIKOV N. N., 1930a: Liste der Herrn A. ALEKSANDROV in der Mandschurei gesammelten Cerambyciden (*Coleoptera*). Entom. Nachrichtenblatt, **4**, 2: 55–57.
- PLAVILŠČIKOV N. N., 1940: Žuki-drovoseki, č. 2. Fauna SSSR. Nasekomye žestkokrylye, **22**. Moskva – Leningrad. 785 ss.
- SALUK S. V., PISANENKO A. D., 1991: Faunističeskij spisok žukov drovosekov (*Coleoptera*, *Cerambycidae*) Belorussii. W: Fauna i Ékologija Žestkokrylych Belorussii. Navuka i Technika, Minsk. 221–225.
- ZAWADZKI Ź., 1937: Kózki ziemi Wileńskiej. Spostrzeżenia i notaty. *Cerambycidae* Nordost-Polens. Pol. Pismo Ent., 1935–36, **14–15**: 281–305.

Nowe dla fauny Polski i rzadko spotykane gatunki *Depressariinae*
(*Lepidoptera, Oecophoridae*)*

New to the Polish fauna and rare *Depressariinae* (*Lepidoptera, Oecophoridae*)

JAROSŁAW BUSZKO

Instytut Biologii UMK, Zakład Ekologii Zwierząt, ul. Gagarina 9, 87-100 Toruń

ABSTRACT. New records for 10 Polish species of *Depressariinae* are given. *Agonopterix bipunctosa* (CURTIS) and *Depressaria heydenii* ZELLER are new to the Polish fauna. The host plant for *A. bipunctosa* (CURT.) is *Serratula tinctoria* L., for *D. heydenii* ZELL. – *Mutellina purpurea* (POIR.) THELL.

Podrodzina *Depressariinae* jest w Polsce stosunkowo nieźle poznana, jednak większość danych faunistycznych pochodzi jeszcze z ubiegłego wieku. Znacznie mniejszy zasób informacji zgromadzono w okresie międzywojennym i powojennym. Podsumowanie wiedzy o występowaniu *Depressariinae* w Polsce znajduje się w kluczu do oznaczania *Oecophoridae* S. TOLLA (1964). Prowadzone w ostatnich latach badania dostarczyły wielu nowych danych, a także doprowadziły do wykrycia gatunków dotychczas z Polski nie wykazywanych (BUSZKO, BENGTTSSON, 1992). W niniejszej pracy omówiono występowanie 10 gatunków *Depressariinae*, z nich dwa są nowe dla fauny Polski.

Agonopterix selini (HEINEMANN, 1870)

– XU34 Nienawiszcz, 1♂, 11 VII 1990.

Gatunek obecnie rzadko spotykany. W Polsce wykazany przeszło 100 lat temu ze Strachocina koło Wrocławia, Chrzastowic, okolic Oławy i Gór Wałbrzyskich (WOCKE, 1874). Zasięg gatunku obejmuje środkową Europę od Francji po Ukrainę oraz południową Skandynawię i Finlandię (PALM, 1989).

Agonopterix parilella (TREITSCHKE, 1835)

(Ryc. 1)

– EF60 Zabinka, 7♂♂, 9♀♀, ex larva 30 VI–4 VII 1989. Gąsienice 9 VI 1989 na *Peucedanum oreoselinum* L.

* Druk pracy w 100% sfinansowany przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Gatunek rzadko spotykany. W Polsce podawany w ubiegłym wieku z okolic Wrocławia, Trzebnicy i Głogowa (WOCKE, 1874) a także z okolic Gdańska (SPEISER, 1903). Zasięg gatunku obejmuje środkową Europę, na północ sięga po południową Szwecję, na południe po Dalmację (PALM, 1989).

Agonopterix yeatiana (FABRICIUS, 1781)

– CE15 Śliwice, 1♂, 9 IX 1988, (J. BUSZKO leg.); CB36 Załęcze Wielkie, 1♂, 28 VIII 1990 (T. RYNARZEWSKI leg.).

W Polsce znany z Wrocławia-Leśnicy (WOCKE, 1874), Szczecina (BÜTTNER, 1880), Międzyzdrojów (HERING, 1891), okolic Poznania (TOLL, 1964) i rezerwatu „Las Piwnicki” pod Toruniem (BUSZKO, 1991). Gatunek rozsiedlony w środkowej, zachodniej i południowej Europie oraz północnej Afryce (PALM, 1989). Na obszarze Polski przebiega wschodnia granica jego zasięgu.

Agonopterix astrantiae (HEINEMANN, 1870)

– VD25 Tatry: Nosal, 1100–1150 m n.p.m., Dolina Białego, 1000 m n.p.m., 6♂♂, 7♀♀, ex larva 9 VII–17 VII 1989, gąsienice 20 VI 1989 na *Astrantia major* L.; DV 57 Pieniny: Sokolica 700 m n.p.m., 3♂♂, 2♀♀, ex larva 14 VI–1 VII 1989, gąsienice 24 V 1989 na *A. major*; FD84 Puszcza Białowieska (oddz. 442, dąbrowa), 2♂♂, 1 VIII 1961, 3 IX 1962, S. ADAMCZEWSKI leg.; FD94 Białowiecki Park Narodowy. oddz. 369 (grąd niski), 1♂, 8 VIII 1961, S. ADAMCZEWSKI leg., oddz. 399 (grąd wysoki), 5♂♂, 7 VIII 1961, 28 VIII 1962, 2 VIII 1970, S. ADAMCZEWSKI leg.

Okazy z Puszczy Białowieskiej w porównaniu do okazów z gór są jaśniejsze i posiadają wyraźne ciemne przyprószenie na przednich skrzydłach. W Polsce gatunek notowany był w południowej części kraju w okolicach podgórskich: Góry Wałbrzyskie (WOCKE, 1874), Beskid Śląski (TOLL, 1964), Pieniny (BŁESZCZYŃSKI i in., 1965) i Beskid Sądecki (SCHILLE, 1917). Na niżu stwierdzony dotąd tylko raz - w Lubczy koło Brzegu (WOCKE, 1874). Ze środkowej i północnej części Polski nie podawany. Zasięg gatunku obejmuje środkową i zachodnią Europę oraz południową Skandynawię (PALM, 1989).

Agonopterix doronicella (WOCKE, 1849)

(Ryc. 2)

– Tatry: DV15 Dolina Miętusia, 1150 m n.p.m.; DV25 Przełęcz w Grzybowcu, 1350 m n.p.m.; Zameczki, 1275 m n.p.m.; Boczań, 1100 m n.p.m.; Nosal, 1150–1200 m n.p.m., 2♂♂, 7♀♀, ex larva 3–14 VII 1988, 1989. Gąsienice 1–22 VI 1988, 1989 na *Doronicum austriacum* JACQ.

W Polsce znany dotąd z Masywu Śnieżnika (WOCKE, 1874) i Pienin (TOLL, 1964). Gatunek górski, rozsiedlony w Alpach, Sudetach, Karpatach i Górach Dynarskich (Kraina) (SPULER, 1910). W sąsiedztwie podawany ze Słowacji (HRUBÝ, 1964).

Agonopterix bipunctosa (CURTIS, 1850)

(Ryc. 3)

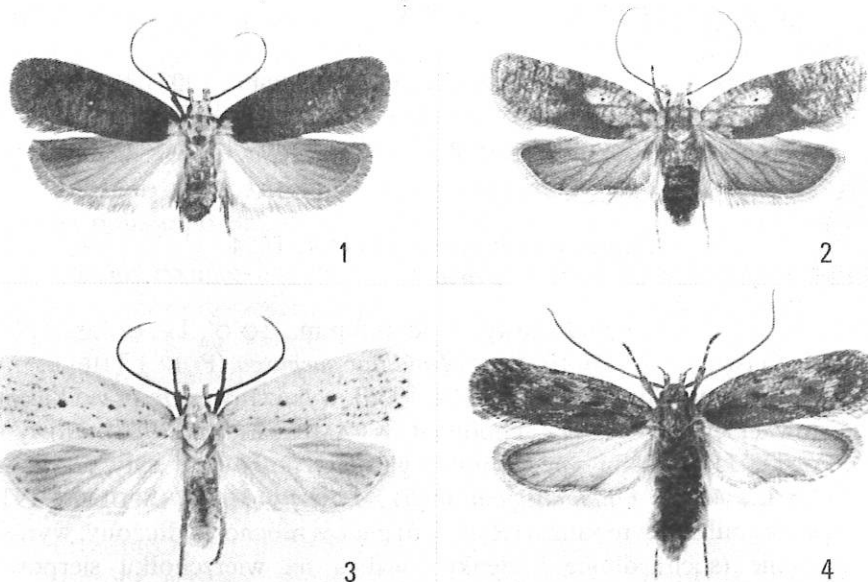
– FB51 rezerwat Wieprzec, 1♂, ex larva 28 VI 1991. Gąsienica 15 VI 1991 na *Serratula tinctoria* L.

Gatunek znany dotychczas z Anglii i Południowej Szwecji (PALM, 1989). Nowy dla fauny Polski. Zewnętrznie *A. bipunctosa* (CURT.) podobny jest do *A. kaekeritziana* (L.) posiada jednak szersze przednie skrzydło o bardziej zaokrąglonym brzegu zewnętrznym. Czarne punkty przy nasadzie strzępiny wyraźne, wzdłuż żyłek w zewnętrznej części skrzydła często występują ciemne linie. Różnice w budowie narządów genitalnych obu gatunków niewielkie.

Depressaria emeritella STANTON, 1849

– EE59 Giżycko, 13♂♂, 2♀♀, ex larva 20 VII–24 VIII 1988, 1989. Gąsienice 10–25 VII 1988, 1989 na *Tanacetum vulgare* L.; EF70 Puszcza Borecka: Czerwony Dwór, 1♂, 17 IX 1991.

Rozsiedlenie gatunku w Polsce jest bardzo słabo poznane. Znane dotąd były tylko dwa stanowiska: Jeżewo (WIZE, 1917) – dane wątpliwe oraz rezerwat „Las Piwnicki” koło Torunia (BUSZKO, 1991). Rzadkość gatunku jest pozorna

Ryc. (Fig.) 1–4. 1 – *Agonopterix parilella* (HEIN), ♂, Żabinka, 2 – *Agonopterix doronicella* (WOCKE), ♀, Tatry: Boczań, 3 – *Agonopterix bipunctosa* (CURT.), ♂, rezerwat Wieprzec, 4 – *Depressaria heydenii* ZELL., ♂ Tatry: Dolina Kondratowa.

Fot. A. FLORKOWSKI.

i wynika prawdopodobnie ze skrytego trybu życia imago. Sądząc po licznych pojawie gąsienic i powszechnym występowaniu rośliny pokarmowej w środowiskach ruderalnych, gatunek ten powinien być szeroko rozsiedlony. Obecny jego zasięg obejmuje środkową, zachodnią i częściowo północną Europę (PALM, 1989).

Depressaria pulcherrimella STAINTON, 1849

– EE59 Gajewo, 1♂, ex larva 1 VII 1989. Gąsienica 11 VI 1989 na *Pimpinella saxifraga* L.

W Polsce wykazywany w ubiegłym wieku z Dolnego Śląska (WOCKE, 1874) i Szczecina (HERING, 1891) oraz w początku bieżącego stulecia z Rytra i okolic (SCHILLE, 1917) i Jeżewa (WIZE, 1917). Dane te, ze względu na istnienie bardzo podobnych gatunków różniących się przeważnie tylko budową narządów genitalnych należy uznać za wątpliwe. Ostatnio gatunek ten był złowiony w rezerwacie „Las Piwnicki” koło Torunia (BUSZKO, 1991). Zasięg jego obejmuje środkową, zachodnią i północną Europę z wyjątkiem obszarów arktycznych (PALM, 1989).

Depressaria weirella STAINTON, 1849

– EE79, EF70 Puszcza Borecka, 3♂♂, 1♀, złowione do światła 15 VII 1976, 5 VII 1988, 24 i 25 VII 1991.

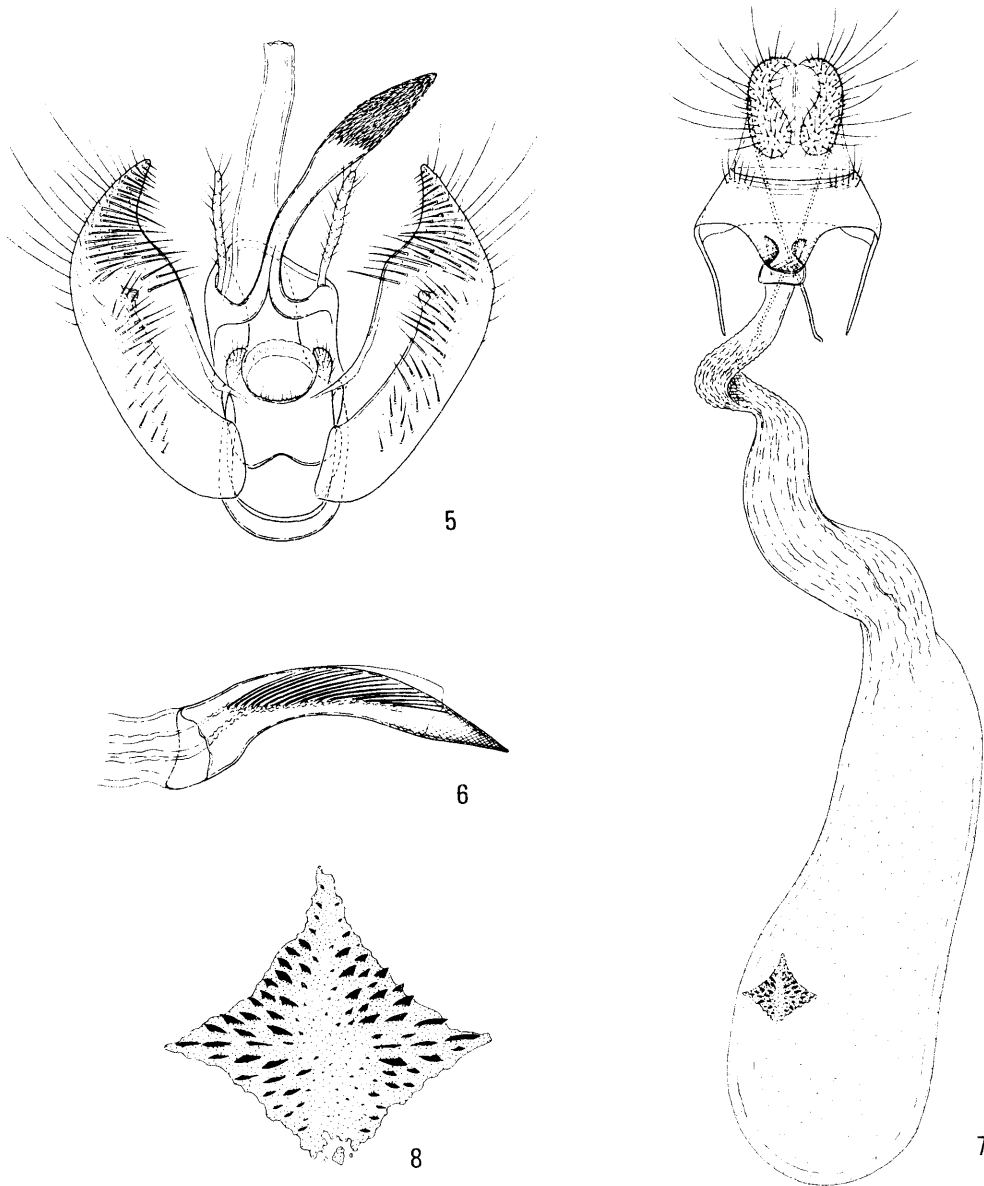
W Polsce wykazany poprzednio ze Sztynortu (SPEISER, 1903), Niemczy koło Dzierżoniowa (TOLL, 1964) i rezerwatu „Las Piwnicki” koło Torunia (BUSZKO, 1991). Gatunek szeroko rozsiedlony w Europie, znany także z Iranu (PALM, 1989).

Depressaria heydenii ZELLER, 1854

(Ryc. 4)

– DV25 Tatry: Dolina Kondratowa, 1450 m n.p.m., 3♂♂, 1♀, ex larva 20–28 VIII 1991. Gąsienice 8 VIII 1991 na *Mutellina purpurea* (POIR.) THELL.

Gatunek znany z Alp (HANNEMANN, 1953). wykazany także przed kilkoma laty ze słowackiej części Tatr Zachodnich (KRAMPL, LIŠKA, 1987). Nowy dla fauny Polski. Jako rośliny pokarmowe gąsienic podawane były *Heracleum austriacum* L., *Meum athamanticum* JACQ., *Laserpitium* L. (SPULER, 1910). W aparacie kopulacyjnym samca (Ryc. 5, 6) gnatos mocno wydłużony, wyrostki na tegumenie (socii) długie i cienkie, walwa na wierzchołku sierpowato zaokrąglona, edeagus z licznymi cierniami wezyki. W aparacie genitalnym samicy (Ryc. 7) przewód torebki kopulacyjnej stosunkowo krótki, luźno skręcony. Korpus torebki kopulacyjnej owalny, wydłużony. Znamię (Ryc. 8) w przybliżeniu romboidalne.

Ryc. 5-8. *Depressaria heydenii* ZELL.: 5 – aparat kopulacyjny samca, 6 – edeagus, 7 – aparat genitalny samicy, 8 – znamię.

Fig. 5-8. *Depressaria heydenii* ZELL.: 5 – male genitalia, 6 – aedeagus, 7 – female genitalia, 8 – signum.

PIŚMIENNICTWO

- BLESZYŃSKI S., RAZOWSKI J., ŻUKOWSKI R., 1965: Fauna motyli Pienin. Acta Zool. Cracov., **10**: 375–493.
- BUSZKO J., 1991: Motyle (*Lepidoptera*) rezerwatu Las Piwnicki. Parki Nar. Rez. Przyr., **10**: 5–60.
- BUSZKO J., BENGTTSSON B. Å., 1991 [1992]: First records of some *Lepidoptera* from Poland. Pol. Pismo Ent., **61**: (w druku)
- BÜTTNER F. O., 1880: Die pommerschen, insbesondere die Stettiner Microlepidopteren. Stt. Ent. Ztg., **41**: 383–473.
- HANNEMANN H. J., 1953: Natürliche Gruppierung der europäischen Arten der Gattung *Depressaria* s. l. (*Lep. Oecoph.*) Mitt. Zool. Mus. Berl., **29**: 269–273.
- HERLING E., 1891: Ergänzungen und Berichtigungen zu F. O. BÜTTNER's Pommerschen Mikrolepidopteren. Stt. Ent. Ztg., **52**: 135–227.
- HRUBÝ K., 1964: Prodrómus lepidoptér Slovenska. Bratislava. 962 ss..
- KRAMPL F., LIŠKA J., 1987: Faunistic records from Czechoslovakia, Acta Entomol. Bohemoslov., **84**: 313.
- PALM E., 1989: Nordeuropas Prydvinger (*Lepidoptera: Oecophoridae*). Danmarks Dyreliv Bind 4. Fauna boger, Kobenhavn. 247 ss.
- SCHILLE F., 1917: Motyle drobne Galicyi. Kosmos, **39–40**: 1–391..
- SPEISER P., 1903: Die Schmetterlingsfauna der Provinzen Ost – und Westpreussen. Beitr. Naturk. Preuss., **9**: 1–148.
- SPULER A., 1910: Die Schmetterlinge Europas, II. Stuttgart. 523 ss.
- TOLL S., 1964: Motyle *Lepidoptera – Oecophoridae*. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, Warszawa, XXVII, **35**: 1–174.
- WIZE K. F., 1917: Motyle okolic Jeżewa. Przyczynek do fauny wielkopolskiej. Roczn. TPN Poznań, **44**: 1–25.
- WOCKE M. F., 1874: Verzeichniss der Falter Schlesiens. II. *Microlepidoptera*. Z. Ent., NF, **4**: 1–107.

Cabera leptographa WEHRLI, 1936 (*Lepidoptera, Geometridae*)
w Polsce*

Cabera leptographa WEHRLI, 1936 (*Lepidoptera, Geometridae*) in Poland

JAROSŁAW BUSZKO¹, KRZYSZTOF PAŁKA²

¹Institut Biologii UMK, Zakład Ekologii Zwierząt, ul. Gagarina 9, 87-100 Toruń

²Institut Biologii UMCS, ul. Akademicka 15, 20-033 Lublin

ABSTRACT. First record of *Cabera leptographa* WEHRLI from Poland is given. The species was found in Bagno Bubnów Fen in SE Poland.

Podczas połowów motyli na światło prowadzonych w rezerwacie „Bagno Bubnów” (UTM – FB59) na Polesiu Lubelskim złowiono 3 osobniki (2♂♂, 1♀) miernikowca *Cabera leptographa* WEHRLI. Gatunek ten nie był jeszcze w Polsce spotykany, chociaż jego obecności należało się spodziewać, ponieważ był wcześniej wykazany z niektórych krajów ościennych.

Cabera leptographa WEHRLI został opisany stosunkowo niedawno, bo dopiero w roku 1936 na podstawie osobników pochodzących z okolic Buchary w Uzbekistanie (WEHRLI, 1936). W roku 1950 niespodziewanie znaleziono go w Brandenburgii, a następnie w Meklemburgii (północno-wschodnie Niemcy). Dziesięć lat później złowiono go w Austrii, a w zbiorach odnaleziono okazy łowione tamże już w roku 1938 (URBAHN, 1975). Obecność jego wykazano również w Litwie, Łotwie i Estonii (ŠULCS, VIIDALEPP, 1972; ŠULCS i in., 1981). Ponadto znane są okazy z obszaru Dalekiego Wschodu Rosji (URBAHN, 1975). Jest to zatem gatunek o zasięgu transpalearktycznym.

Bionomia i stadia przedimaginealne zostały opisane przez URBAHN'a (1952). Motyl pojawia się w jednym pokoleniu od połowy czerwca do początku sierpnia. Gąsienica żyje w lipcu i sierpniu na różnych gatunkach wierzby o liściach spodem kutnerowatych, takich jak *Salix aurita* L., *S. cinerea* L., *S. viminalis* L., a także *Salix rosmarinifolia* L. Zimuje poczwarka.

* Druk pracy w 100% sfinansowany przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Gatunek występuje na terenach bagiennych, szczególnie na torfowiskach niskich porośniętych wierzbami. Jego rozszedlenie w Europie jest jeszcze słabo poznane, gdyż należy do gatunków rzadko spotykanych. Przypuszczalnie rzadkość ta jest pozorna i wynika z niedostatecznej penetracji odpowiednich biotopów. Motyl prowadzi skryty tryb życia i dopiero połów na światło pozwala na stwierdzenie jego obecności. Zdaniem autorów należy spodziewać się wykrycia *C. leptographa* WEHRLI jeszcze w wielu miejscach w Polsce, szczególnie na bagnach w dolinach rzek w środkowej i wschodniej części kraju.

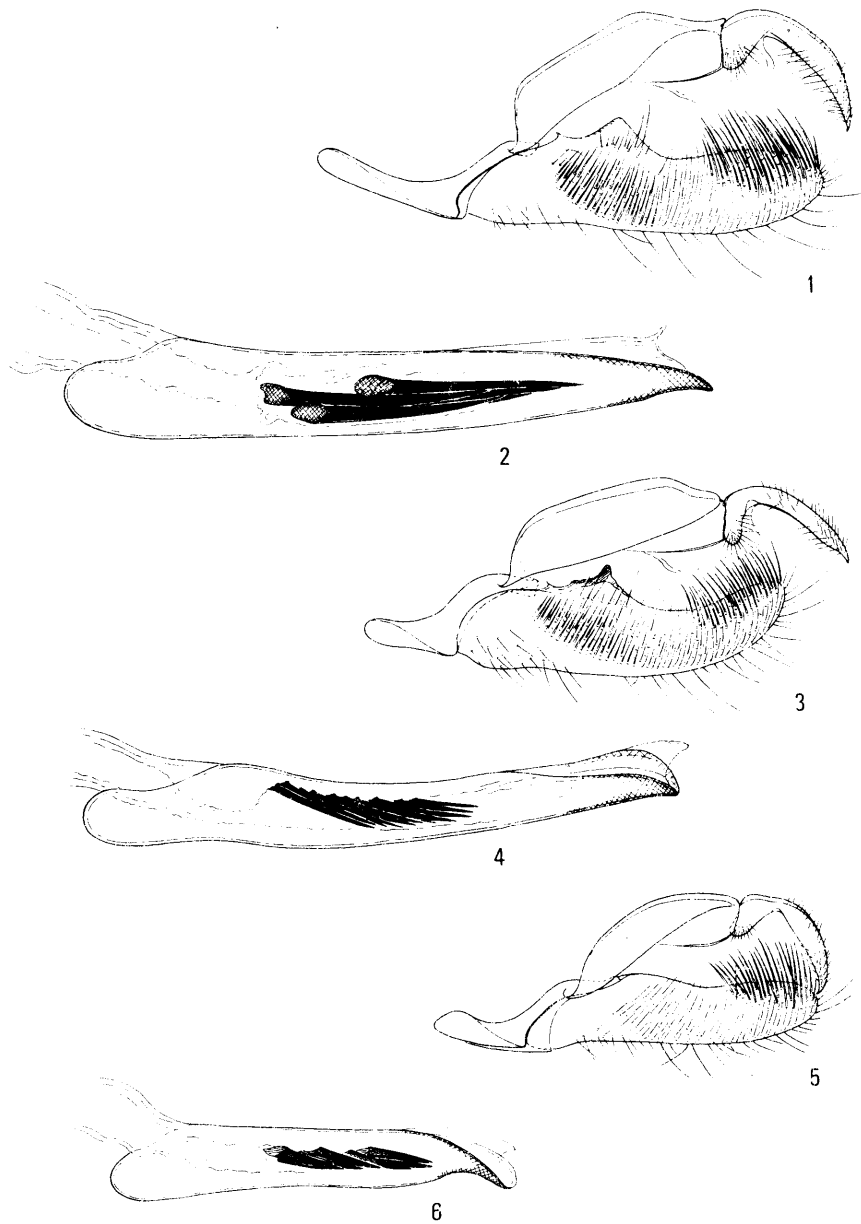
Ponieważ w kluczach do oznaczenia *Geometridae* Polski (BŁESZYŃSKI, 1966) gatunek ten został pominięty, a także nie zostały uwzględnione aparaty genitalne samic – autorzy uznali za wskazane zamieszczenie kompletnych kluczy do oznaczania gatunków z rodzaju *Cabera* TREIT., zarówno według cech zewnętrznych jak i narządów genitalnych obu płci.

Klucz do oznaczania gatunków według cech zewnętrznych

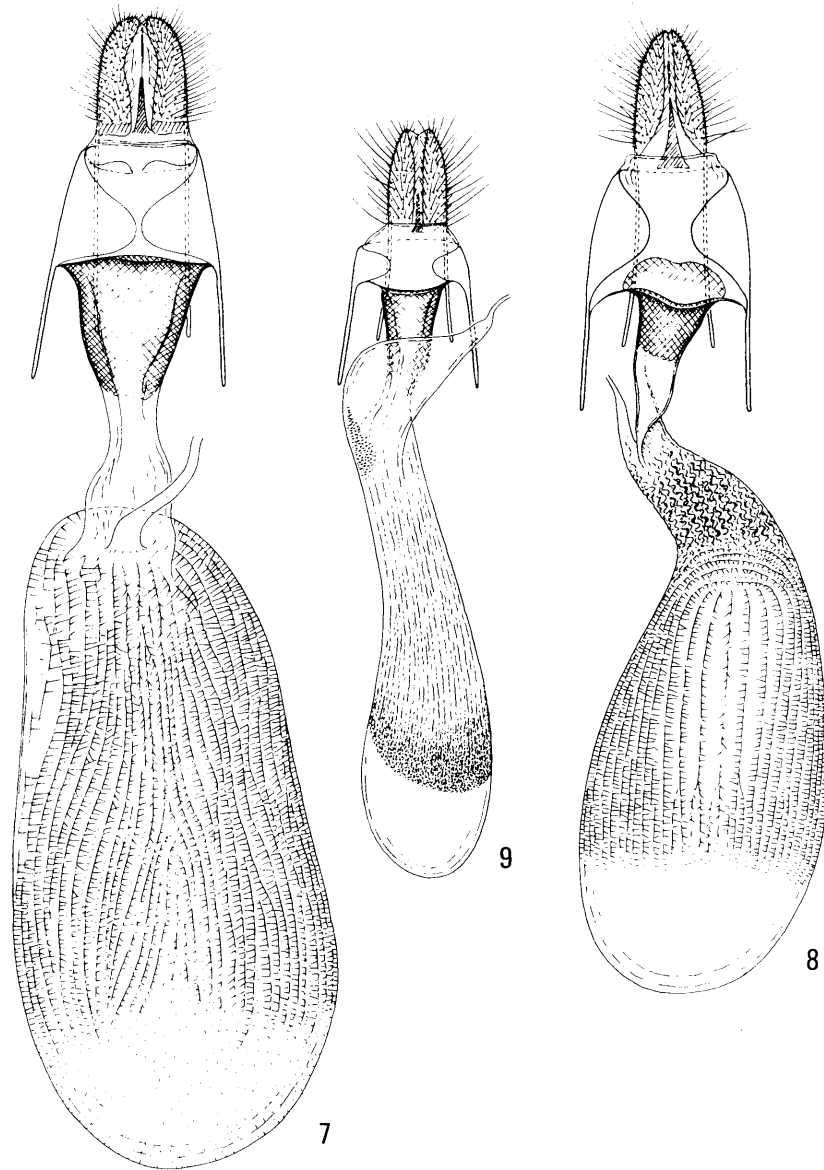
1. Na przednim skrzydle przepaska zewnętrzna wygięta, skrzydła z żółtobrnatym przypruszeniem *C. exanthemata* (SCOP.)
- Na przednim skrzydle przepaska zewnętrzna prosta, skrzydła bez żółtobrnatnego przypruszenia 2.
2. Rozpiętość przednich skrzydeł 25–30 mm, skrzydła bez połysku, czarne łuski w polu kostalnym rozmieszczone grupowo, czoło śnieżnobiałe *C. pusaria* (L.)
- Rozpiętość przednich skrzydeł 20–25 mm, skrzydła z jedwabistym połyskiem, czarne łuski w polu kostalnym rozmieszczone w formie podłużnych linii, czoło żółtawe lub brunatnawe *C. leptographa* WEHRLI

Klucz do oznaczania gatunków według budowy aparatów kopulacyjnych samców

1. Kostalny brzeg walwy z wyrostkiem (Ryc. 1, 3) 2.
- Kostalny brzeg walwy bez wyrostka (Ryc. 5) *C. leptographa* WEHRLI
2. W edeagusie 4–6 dużych cierni wezyki (Ryc. 2) *C. pusaria* (L.)
- W edeagusie 15–20 małych cierni wezyki (Ryc. 4) *C. exanthemata* (SCOP.)

Ryc. (Fig.) 1-6. Aparaty kopulacyjne samców (male genitalia). 1, 2 - *Cabera pusaria* (L.), 3, 4 - *C. exanthemata* (SCOP.) 5, 6 - *C. leptographa* WEHRLI.

Ryc. (Fig.) 7-9. Aparaty genitalne samic (female genitalia): 7 - *Cabera pusaria* (L.),
8 - *C. exanthemata* (SCOP.), 9 - *C. leptographa* WEHRLI.

Klucz do oznaczania gatunków według budowy aparatów genitalnych samic

1. Korpus torebki kopulacyjnej szeroki, występują na nim podłużne listewki opatrzone cierniami (Ryc. 7, 8) 2.
- Korpus torebki kopulacyjnej wąski, brak na nim listewek opatrzonych cierniami (Ryc. 9) *C. leptographa* WEHRLI
2. Wejście do torebki kopulacyjnej duże, cały korpus torebki kopulacyjnej silnie zesklekotyzowany (Ryc. 7) *C. pusaria* (L.)
- Wejście do torebki kopulacyjnej małe, proksymalna część korpusu torebki kopulacyjnej słabo zesklekotyzowana (Ryc. 8) *C. exanthemata* (SCOP.)

Niedawne odkrycie *C. leptographa* WEHRLI w Europie może nasuwać pytanie – czy gatunek występował tu od dawna, tylko nie był zauważony, czy też skolonizował ten obszar lub został zawleczony w latach trzydziestych lub czterdziestych bieżącego stulecia: Stenotopowy charakter gatunku i przywiązanie do środowisk bagiennych przemawia na rzecz pierwszej hipotezy.

PIŚMIENNICTWO

- BLESZYŃSKI S., 1966: Motyle – *Lepidoptera*, Miernikowce – *Geometridae*: Podrodzina *Selidoseminae*. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, Warszawa, XXVII, 46 c: 1–122.
- ŠULCS A., VIIDALEPP J., 1972: Verbreitung der Grossschmetterlinge im Baltikum. Teil IV. Spanner. Dtsch. Ent. Z., N. F., 19: 151–209.
- ŠULCS A., VIIDALEPP J., IVINSKIS P., 1981: Nachtrag zur Verbreitung der Grossschmetterlinge im Baltikum. Dtsch. Ent. Z., N. F., 28: 123–146.
- URBAHN E., 1952: Die Jugendstände und das Weibchen von *Cabera leptographa* WEHRLI. Z. Lepid., 2: 97–104.
- URBAHN E., 1975: Neue Fundorte für *Cabera leptographa* WEHRLI in Europa (*Lep. Geometridae*). Atalanta, 6: 19–22.
- WEHRLI E., 1936: Neue Gattungen, Subgenera, Arten und Rassen. Ent. Rundsch., 53: 562–568.

RECENZJE

MARTTILA O., HAAHTELA T., AARNIO H., OJALAINEN P., 1990: Suomen Päiväperhoset. Kirjayhtymä, Helsinki. 362 ss.

Prezentowana książka jest doskonałym przykładem jak publikacje w lokalnych językach mogą stać się dostępne dla szerszego grona lepidopterologów działających w różnych krajach Europy czy świata. Książka dotyczy motyli dziennych Finlandii i napisana jest w języku fińskim. Tym niemniej zawiera przedmowę w języku angielskim, a przy okazji również słowniczek, który pozwala przetłumaczyć podstawowe zwroty odnoszące się do cech potaci dorosłej, okresu pojawu, gąsienicy, środowiska, itp.

W kilku krótkich rozdziałach wstępnych omówiono zagadnienia ogólne związane ze znaczeniem i zagrożeniem motyli oraz ochroną ich środowisk. Podobnie jak w większości najnowszych opracowań poświęconych motylom dziennym, uwagę czytelników kieruje się nie na kolekcjonerstwo, ale na metody fotografowania i hodowli motyli.

Ogółem przedstawiono 114 gatunków motyli dziennych znalezionych w Finlandii. Z tego 95 uważanych jest za gatunki osiadłe, a z nich aż 14 zamieszkuje tylko obszary tundry na północy kraju. Pozostałe 19 gatunków to gatunki migrujące, przylatujące regularnie co roku lub zalatujące w niektóre lata.

Zasadniczą częścią książki są opisy i ilustracje gatunków. Przy każdym gatunku podano ogólne informacje dotyczące bionomii, ekologii, behawioru, tasonomii i nazewnictwa, przy czym autorzy niekiedy odwołują się do literatury cytowanej na końcu książki. Szczegółowy opis gatunku oparty jest na reprezentatywnej próbie osobników, przeważnie po 20 z każdej płci. Rozmieszczenie charakteryzowane jest zarówno w aspekcie całego arealu gatunku, jak i jego występowania w Finlandii. Występowanie w Finlandii przedstawione jest na mapie z uwzględnieniem frekwencji stanowisk, co zaznaczone zostało różnymi typami zakreskowania zasiedlonego obszaru. Przy okazji omawiania występowania rozróżnia się częstość występowania oraz zagęszczenie populacji (frequency and abundance). Opis zawiera także charakterystykę środowisk występowania gatunku, okres pojawu motyla oraz rośliny pokarmowe jego gąsienic.

Motyle przedstawione są na fotografiach wykonanych w naturalnych środowiskach. Należy podkreślić wyjątkową perfekcję techniczną zdjęć, wykonanych, jak można sądzić, sprzętem wysokiej klasy, np. przy zastosowaniu makroobiektywu, co uwidacznia się w specyficznej perspektywie i wyjątkowo dużej głębi ostrości. Również interesujące są zdjęcia środowisk, szczególnie tundry. Na przyrodniczych stykających się na codzień z przyrodą środkowoeuropejską sprawiają one wyrażenie nie mniejszej egzotyki niż las tropikalny.

Gatunki trudniejsze do oznaczenia np. z rodzaju *Pyrgus* HBN. czy *Boloria* MOORE przedstawiono na tablicach w niewielkim powiększeniu tak, że można bez trudu rozpoznać cechy diagnostyczne. Ciekawym elementem książki są także tablice z fotografiami spreparowanych gąsienic należących aż do 79 gatunków.

Książkę kończy bogaty wykaz literatury oraz skorowidz łacińskich i fińskich nazw motyli ujętych łącznie.

JAROSŁAW BUSZKO, Toruń

Borkhausenia nephrax HODGES, 1974 (*Lepidoptera*, *Oecophoridae*)
w Polsce*

Borkhausenia nephrax HODGES, 1974 (*Lepidoptera*, *Oecophoridae*) in Poland

JAROSŁAW BUSZKO¹, ANTONIO VIVES MORENO²

¹Instytut Biologii UMK, Zakład Ekologii Zwierząt, ul. Gagarina 9, 87-100 Toruń, Polska

²Catedra de Entomologia, E. T. S. Ingenieros Agronomos, Ciudad Universitaria, 28040 Madrid, España

ABSTRACT. *Borkhausenia nephrax* HODGES is new to the Polish fauna. So far the species is known only from the City of Warsaw where its occurrence has been noticed since 1961. Moths were most frequently found in flats, heated cellars and dungeons.

Środowiska zurbanizowane w śródmieściu Warszawy zasiedlana niewiele gatunków motyli. Liczbę ich ocenia ADAMCZEWSKI (1951) na około 100. Większość z nich stanowią fitofagi żyjące na chwastach, roślinach ozdobnych i drzewach ulicznych. Około 20 gatunków jest ściśle związanych z zabudowaniami, w obrębie których odbywają one swój rozwój. So to synantropy wykorzystujące jako pokarm różnego rodzaju odpadki pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego. Niektóre z nich uważane są za szkodniki. Wymieniona grupa reprezentowana jest głównie przez przedstawicieli trzech rodzin: *Tineidae*, *Oecophoridae* i *Pyralidae*. Wśród gatunków synantropijnych zebranych w śródmieściu Warszawy (UTM – EC08) autorzy zidentyfikowali nie wymieniany dotychczas z obszaru Polski gatunek *Borkhausenia nephrax* HODG.

Podczas badań nad motylami śródmieścia Warszawy prowadzonych przez nieżyjącego już prof. S. ADAMCZEWSKIEGO od zakończenia II Wojny Światowej do roku 1986, zebrał on 164 osobniki *Borkhausenia nephrax* HODG. błędnie oznaczając je jako *Oecia oecophila* STGR. (dane niepublikowane). Pierwszy okaz *B. nephrax* HODG. złowiony został w roku 1961. W następnych latach gatunek spotykany był nieregularnie i pojedynczo. Dopiero od połowy lat 70 stał się liczniejszy (np. w roku 1977 złowiono 26 osobników, a w roku 1982 aż 28). Ponadto w roku 1991 złowiono również w Warszawie kolejny okaz tego gatunku (W. ZAJDA leg.).

* Druk pracy w 100% sfinansowany przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Przy determinacji okazów ADAMCZEWSKI kierował się pracą LE MARCHAND'a (1942), w której charakterystyka *Oecia oecophila* STGR. odpowiadała cechom osobników łowionych w Warszawie. Po opisanu przez HODGES'a (1974) *Borkhausenia nephrax* HODG. MINET (1978) stwierdził, że pod nazwą *Oecia oecophila* STGR. z Francji kryje się w rzeczywistości opisany przez HODGES'a nowy gatunek. Zbadanie narządów genitalnych osobników z Warszawy wykazało, że i one należą do *Borkhausenia nephrax* HODG. Występowanie *Borkhausenia nephrax* HODG. stwierdzono więc jak dotąd w zachodnich stanach USA: Arizona, California, Oregon (HODGES, 1974), Francji (MINET, 1978) i Hiszpanii (VIVES MORENO, 1981). *Oecia oecophila* STGR. jest natomiast przedstawicielem rodziny *Holcopogonidae*, a rozszedlenie tego gatunku obejmuje strefę tropikalną i subtropikalną całego świata.

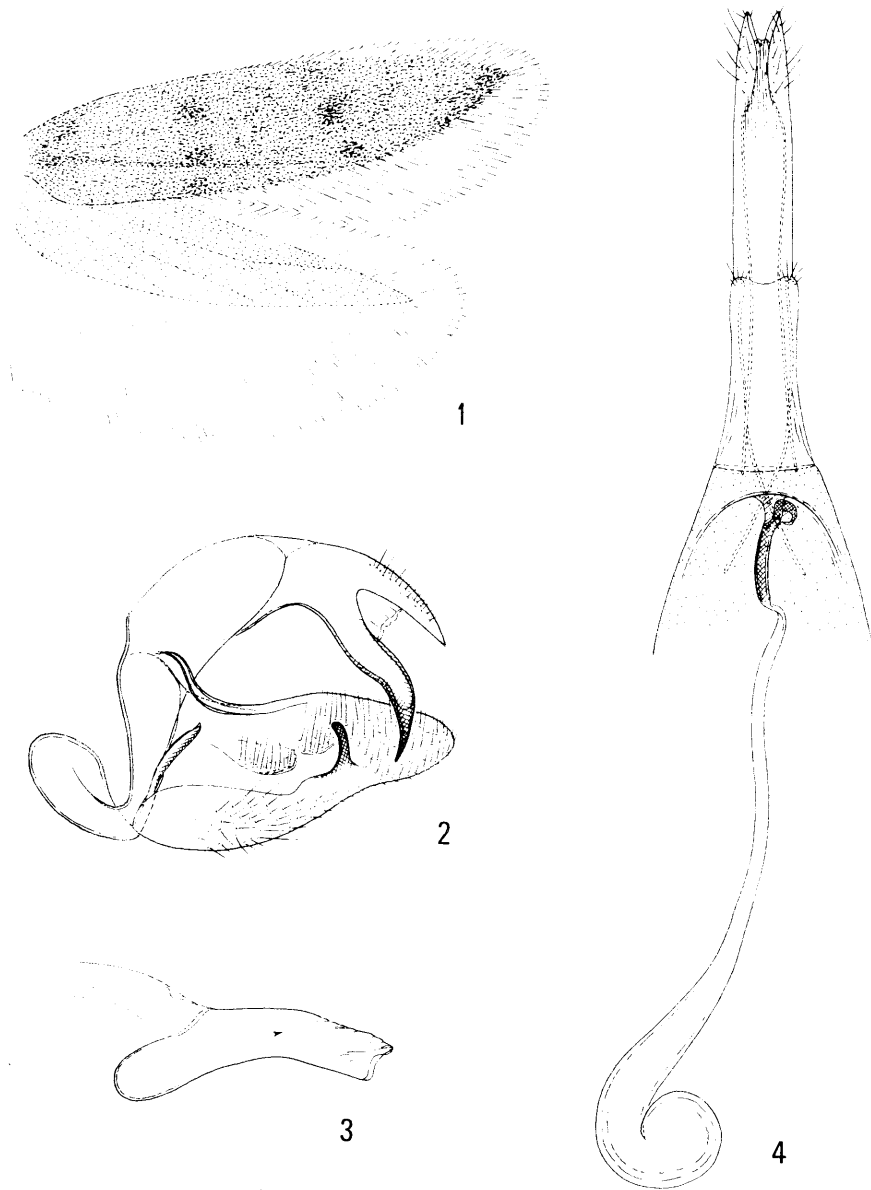
Borkhausenia nephrax HODG. jest gatunkiem niepozornym, mało charakterystycznym, stąd może być mylony z innymi drobnymi motylami. Poniżej zamieszczamy więc charakterystykę tego gatunku.

Rozpiętość skrzydeł 11–15 mm, samice większe od samców. Głowa szarobrunatna. Przednie skrzydło (Ryc. 1) szarozółte z ciemniejszymi plamami w 1/3 długości skrzydła, na żyłce poprzecznej i na wierzchołku skrzydła. Na całej powierzchni skrzydła występuje nieregularne ciemne przyprószenie, intensywniejsze w nasadowej i tylnej części skrzydła. Strzępina barwy tła skrzydła. Tylne skrzydło jasnoszare z szarozółtą strzępiną. Nogi szarobrunatne, odwłok jasnoszary.

Aparat koplacyjny samca (Ryc. 2, 3) typowy dla rodzaju *Borkhausenia* HBN., podobny do *B. fuscescens* (HAW.) i *B. minutella* L. (por. TOLL, 1964; LVOVSKY, 1981; PALM, 1989). Unkus lekko wygięty, o 1/3 krótszy od gnatosy. Gnatos w dystalnej części wygięty, na wierzchołku zaokrąglony. Sakulus z cienkim wyrostkiem skierowanym prostopadle w kierunku kostalnego brzegu walwy. Edeagus lekko wygięty, weżyka z drobnym cierniem.

W aparacie genitalnym samicy (Ryc. 4) wargi pokładełka wąskie, obie pary przydatków długie i cienkie. Dystalny brzeg ósmego sternitu zaokrąglony. Wejście do torebki koplacyjnej wąskie, wygięte. Przewód torebki koplacyjnej w tylnej części cienki, w kierunku proksymalnym rozszerza się i płynnie przechodzi w korpus torebki koplacyjnej, który jest zawinięty do tyłu. Znamion brak.

W Warszawie *B. nephrax* HODG. łowiono tylko w mieszkaniach lub piwnicach. Nigdy nie złowiono go w innych środowiskach. Jego tryb życia wskazuje na to, że gatunek związany jest obligatoryjnie z siedzibami ludzkimi. Również inni autorzy stwierdzają znalezienie motyli w obrębie zabudowań. Zdaniem LE MARCHAND'a (1942) gąsienice żywią się prawdopodobnie szczątkami roślinnymi, co jest zasadniczo zgodne ze specjalizacją pokarmową innych gatunków z rodzaju *Borkhausenia* HBN. Pojaw motyli notowano w Warszawie od czerwca do września. Prawdopodobnie występuje

Ryc. 1-4. *Borkhausenienephrix* HODGES: 1 - skrzydła samca, 2 - aparat kopulacyjny samca, widok z boku, 3 - eedeagus, 4 - aparat genitalny samicy.

Fig. 1-4. *Borkhausenienephrix* HODGES: 1 - wings of male, 2 - male genitalia, lateral view, 3 - aedeagus, 4 - female genitalia.

tu jedno, rozciągnięte w czasie pokolenie. We Francji motyle łowiono od maja do sierpnia, a także w lutym i marcu (LE MARCHAND, 1942), w Hiszpanii łowiono je w końcu marca (VIVES MORENO, 1981). Nie wiadomo czy chodzi tu o drugie pokolenie, czy o zimujące okazy jedyne pokolenia.

Wymagania środowiskowe dyktujące konieczność odbycia rozwoju w stosunkowo wysokiej i ustabilizowanej temperaturze wskazują, że pierwotną ojczyzną gatunku są suche tereny tropikalne lub subtropikalne. W USA *B. nephrax* HODG. występuje podobnie jak i w Europie w zabudowaniach. Prawdopodobnie więc i tam jest on gatunkiem zawleczonym, nie wiadomo tylko czy z Europy, czy z miejsca jego naturalnego występowania. MINET (1978) wyraża pogląd, że zawleczenie *B. nephrax* HODG. do Francji miało miejsce jeszcze w ubiegłym stuleciu. W Warszawie pojawił się on około roku 1960, a w Hiszpanii złowiono go w roku 1979. Ze względu na specyficzne warunki bytowania nie należy się liczyć z łatwą ekspansją gatunku do innych miejscowości w Polsce.

PIŚMIENNICTWO

- ADAMCZEWSKI S., 1951: Łuskoskrzydłe śródmieścia Warszawy (*Lepidoptera*). Fragm. Faun. Mus. Zool. Polon., 6: 111-128.
- HODGES R. W., 1974: The Moths of America North of Mexico. 6. 2. *Gelechioidea: Oecophoridae*. E. W. Classey Ltd., London. 142 ss.
- LE MARCHAND S., 1942: Note sur *Oecia oecophila* STGR. (*Lep. Gelechiidae*). Bull. Soc. Ent. France, 47: 84-89.
- LVOVSKY A. L., 1981: *Oecophoridae*. W: Opredelitel nasekomykh evropejskoj časti SSSR (G. S. MEDVEDEV red.), Leningrad, 4, 2: 560-638.
- MINET J., 1978: Une espèce longtemps méconnue: *Borkhausenia nephrax* HODGES, 1974 (*Lep. Oecophoridae*). Bull. Soc. Ent. France, 83: 206-211.
- PALM E., 1989: Nordeuropas Prydvinger (*Lepidoptera: Oecophoridae*), Danmarks Dyreliv, Bind 4. Fauna Boger, Copenhagen. 247 ss.
- TOLL S., 1964: Motyle *Lepidoptera - Oecophoridae*. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, Warszawa, XXVII. 35: 1-174.
- VIVES MORENO A., 1981: *Borkhausenia nephrax* HODGES, 1974, en España. SHILAP Revta. Lepid., 9: 47.

Nowe dla fauny Polski gatunki *Tineidae* i *Tortricidae*
(*Lepidoptera*)*

New to the Polish fauna species of *Tineidae* and *Tortricidae* (*Lepidoptera*)

JAROSŁAW BUSZKO¹, KRZYSZTOF PAŁKA²

¹Instytut Biologii UMK, Zakład Ekologii Zwierząt, ul. Gagarina 9, 87-100 Toruń

²Instytut Biologii UMCS, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin

ABSTRACT. Two species of *Tineidae*: *Monopis weaverella* (SCOTT) and *Niditinea piercella* (BENT.), and three species of *Tortricidae*: *Aethes margarotana* (DUP.), *Lobesia abscisana* (DOUBL.) and *Foveifera hastana* (HBN.) are new to the Polish fauna. For another tortricid moth – *Cydia oxytropidis* (MART.) – first reliable record from Poland is given. *M. weaverella* (SCOTT) was reared from pellets of *Bubo bubo* (L.) and *Asio otus* (L.), while *N. piercella* (BENT.) from nests of *Sturnus vulgaris* L. and *Parus major* L.

Prowadzone w ostatnich latach badania faunistyczne w różnych rejonach Polski dostarczyły nowych danych o występowaniu gatunków dotąd nie notowanych na terenie naszego kraju. W niniejszej pracy omawiane są dwa gatunki *Tineidae* i trzy gatunki *Tortricidae*, które są nowe dla fauny Polski. Ponadto dla kolejnego gatunku *Tortricidae* podane jest pierwsze udokumentowane stanowisko w Polsce.

Za przekazanie materiałów *Tineidae* wylęgających się z wypluwek sów oraz za informacje o środowisku i gatunkach sów autorzy składają serdeczne podziękowania mgr Krzysztofowi KASPRZYKOWI z Instytutu Biologii UMK w Toruniu i mgr Ryszardowi STYCE z Instytutu Biologii UMCS w Lublinie.

W hodowlach *Tineidae* wyląg imagines miał miejsce znacznie wcześniej w stosunku do pojawu w warunkach naturalnych. Dlatego w takich przypadkach podawano tylko rok hodowli, aby nie sugerować pojawu motyli w okresach, gdy w naturze nie są one jeszcze spotykane.

* Druk pracy w 100% sfinansowany przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

TINEIDAE

Monopis weaverella (SCOTT, 1858)

(Ryc. 1)

Stanowiska: XT29 Wielkopolski Park Narodowy: Górka, 1 ex, 20 V 1988, E. BARANIAK leg.; XV82 Pruszcz-Bagienica, 12 exx., ex larva 1990 z wypluwek *Asio otus* (L.), J. BUSZKO leg.; EE59 Soldany, 1 ex, 4 VI 1989, J. BUSZKO leg.; FB49 Grabniak, 10 exx., ex larva 1990 z wypluwek *A. otus* (L.); FC30 Maśluchy, 2 exx., ex larva 1991 z wypluwek *A. otus* (L.); FC31 Buradów, 12 exx., ex larva 1991 z wypluwek *Bubo bubo* (L.); FC32 Leitnie, 15 exx., ex larva 1991 z wypluwek *A. otus* (L.); FC41 Sosnowica, 4 exx., ex larva 1991 z wypluwek *B. bubo* (L.); FC50 Poleski Park Narodowy: uroczysko „Czerwone Bagno”, 30 exx., ex larva 1991 z wypluwek *A. otus* (L.), K. PAŁKA leg.

Gatunek rozsielony w zachodniej, północnej i środkowej Europie (HANNEMANN, 1977; ZAGULAJEV, 1981). W Polsce rzadko łowiony w naturze, częściej hodowlany. Z naszych obserwacji wynika, że gąsienice żyją w wypluwkach sów na terenach leśnych i bagiennych. Brak ich jest natomiast w obrębie siedzib ludzkich. Według HANNEMANN'a (1977) gąsienice żyją w gniazdach ptaków i w gołębnikach.

W wyglądzie zewnętrznym *M. weaverella* (SCOTT) podobny jest do często spotykanego *M. laevigella* (DEN. et SCHIFF.) (= *rusticella* HBN.), od którego różni się obecnością wyraźnej żółtawej plamki przy kącie tylnym przedniego skrzydła. Również w narządach genitalnych różnice są niewielkie. U samców przejawiają się one w odmiennym kształcie gnatosu i walwy oraz w różnej długości edeagusa (Ryc. 5, 6). U samic, *M. weaverella* (SCOTT) ma płytkę subgenitalną mocniej wyciętą, a wejście do torebki kopulacyjnej słabiej zesklekotyzowane niż *M. laevigella* (DEN. et SCHIFF.) (Ryc. 14, 15).

Niditinea piercella (BENTINCK, 1935)

(Ryc. 2)

Stanowisko: CD38 rezerwat „Las Piwnicki”, 35 exx., ex larva 1989 z gniazd *Sturnus vulgaris* L. i *Parus major* L., J. BUSZKO leg.

Gatunek rozsielony w całej Europie (HANNEMANN, 1977). Na podstawie naszych obserwacji można wnioskować, że gatunek ten nie należy do synantropów i jest spotykany tylko w wolnej przyrodzie.

Pod względem wyglądu zewnętrznego *N. piercella* (BENT.) jest bardzo podobny do *N. fuscella* (L.), jednak czarne kropki na skrzydłach są u niego zazwyczaj mniej wyraziste, a barwa tła bardziej jednolita. Znaczne różnice występują natomiast w aparatach kopulacyjnych samców. *N. piercella* (BENT.) posiada krótszy i szerszy unkus (Ryc. 7, 8) oraz walwę bez płatowatego wyrostka, który za to jest dobrze wykształcony u *N. fuscella* (L.) (Ryc. 9, 10).

Ponadto *N. fuscella* (L.) ma zmodyfikowane dystalne brzegi VIII segmentu, gdzie tergity zawiera zesklebioną listewkę w kształcie litery T (Ryc. 11), a sternit wzmocniony jest listwą brzeżną (Ryc. 12). W aparatach genitalnych samic różnice występują w budowie wejścia do torebki kopulacyjnej, płytki subgenitalnej i znamion (Ryc. 16, 17).

TORTRICIDAE

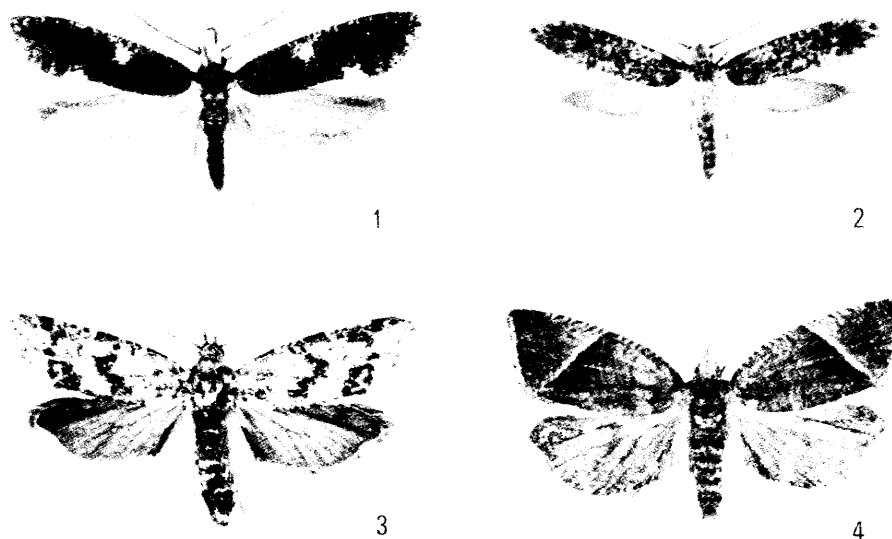
Aethes margarotana (DUPONCHEL, 1836)

(Ryc. 3)

Stanowisko: FB41 Kąty II, 1 ex., 15 VI 1991, J, BUSZKO leg.

Motyl posiada żółtawooliwkowe tło przednich skrzydeł, stąd zgodnie z przyjętym zakresem zmienności może on być zaliczony do formy typowej. Środowisko w którym złowiono okaz – to nasłonecznione zbocze o wystawie południowo-zachodniej porośnięte zielną roślinnością kserotermiczną.

Gatunek znany z Wielkiej Brytanii, południowej i lokalnie środkowej Europy (RAZOWSKI, 1971). W najbliższym sąsiedztwie znany z południowej Słowacji

Ryc. (Fig.) 1–4. motyle (adults): 1 – *Monopis weaverella* (SCOTT) ♂, Pruszcz-Bagienica, 2 – *Niditinea piercella* (BENT.) ♂, rezerwat Las Piwnicki, 3 – *Aethes margarotana* (DUP.), ♀, Kąty II, 4 – *Foveifera hastana* (HBN.) ♂, Tarnogóra.

Fot. A. FLORKOWSKI

(REIPRICH, OKÁLI, 1989). Jako roślinę pokarmową podawano *Eryngium maritimum* L. (RAZOWSKI, 1971), ale na wymienionym stanowisku rośnie tylko *Eryngium planum* L. i przypuszczalnie na niej właśnie żyje omawiany gatunek.

Lobesia abscisana (DUBLEDAY, 1849)

(= *Lobesia fuligana* auct.)

Stanowiska: VV62 Szczecin, 3 exx., 30 VII, 6 i 11 VIII 1991, T. SMOLAK leg.; XT 34 Rogoźno, 6 exx., 20 VI, 12 VII, 20 VII i 4 VIII 1992.

Gatunek występuje w zachodniej Europie, a ponadto w zachodniej Syberii i Tadżykistanie (KUZNETSOV, 1978). W najbliższym sąsiedztwie znany z wybrzeża Morza Północnego i Bałtyku od RFN po Danię i południową Szwecję (HANNEMANN, 1961; SCHNACK, 1985; GUSTAFSSON, 1987). Według KUZNETSOV'a (1978) gąsienica żyje na rozmaitych gatunkach ostrożeńca (*Cirsium* L.).

Pod względem wyglądu zewnętrznego *L. abscisana* (DOUBL.) podobny jest nieco do *L. artemisiana* (ZELL.). Ponieważ *L. artemisiana* (ZELL.) został szczegółowo opisany i zilustrowany w „Monografiach fauny Polski” (RAZOWSKI, 1983), zamieszczony opis i ilustracje narządów genitalnych dotyczą tylko *L. abscisana* (DOUBL.).

W aparacie kopulacyjnym samca (Ryc. 13) sakulus w przybliżeniu tej samej długości co kukulus. Brzuszný brzeg sakulusa silnie wklęsły, zewnętrzna część pokryta licznymi, silnymi kolcami. Kukulus przed wierzchołkiem rozszerzony, w jego przedniej części występuje pojedynczy, silny kolec. W aparacie genitalnym samicy (Ryc. 18) wargi pokładełka wąskie. Sterygma dystalnie lekko zwężona. Przewód torebki kopulacyjnej długi, wąski, płynnie przechodzi w korpus torebki kopulacyjnej. Znamienia brak.

Foveifera hastana (HÜBNER, 1799)

(Ryc. 4)

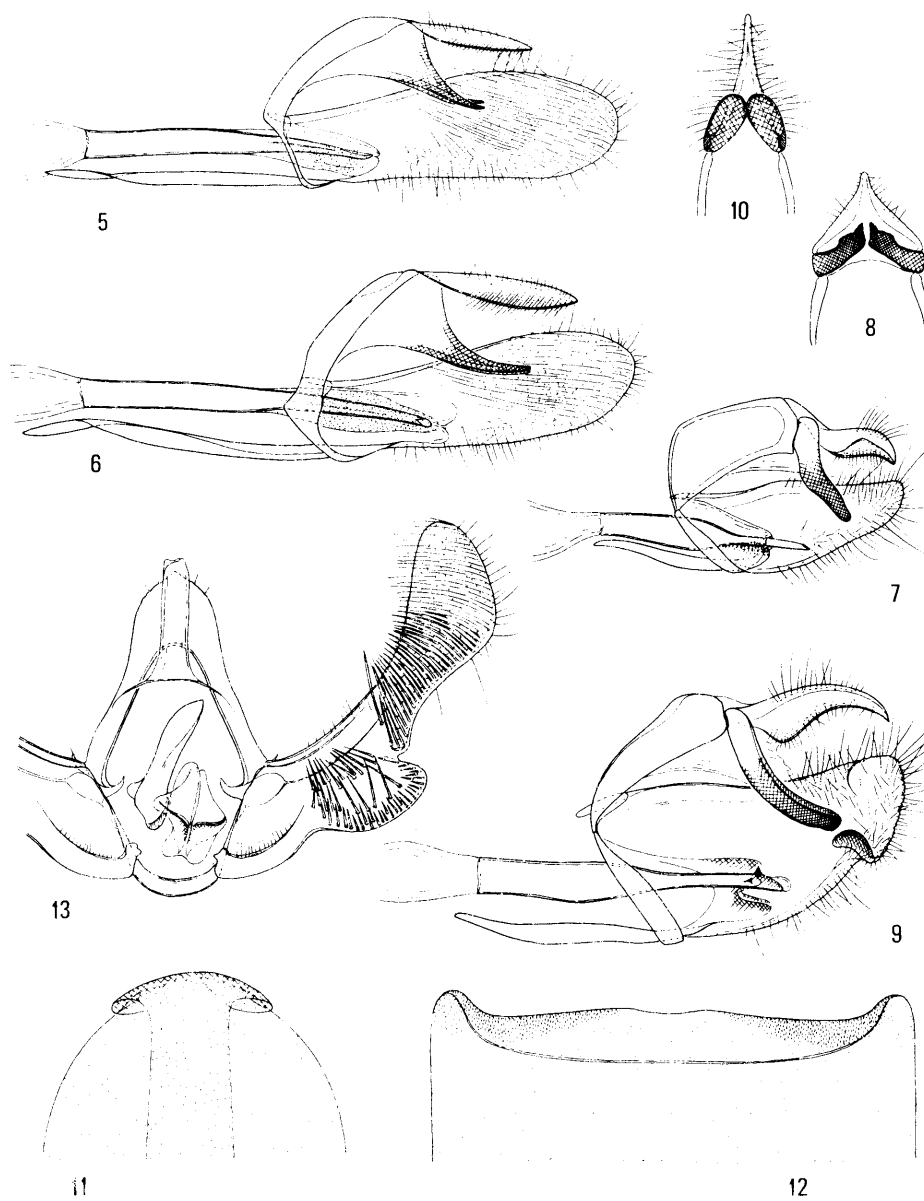
Stanowisko: FB44 Tarnogóra, 1 ex., 17 VII 1991, K. PAŁKA leg.

Motyła złowiono w środowisku kserotermicznym na stoku pradoliny Wieprza. Gatunek o zasięgu palearktycznym, znany z południowej i lokalnie środkowej Europy (HANNEMANN, 1961; KUZNETSOV, 1978). W najbliższym sąsiedztwie podawany z południowej Słowacji (REIPRICH, OKÁLI, 1989).

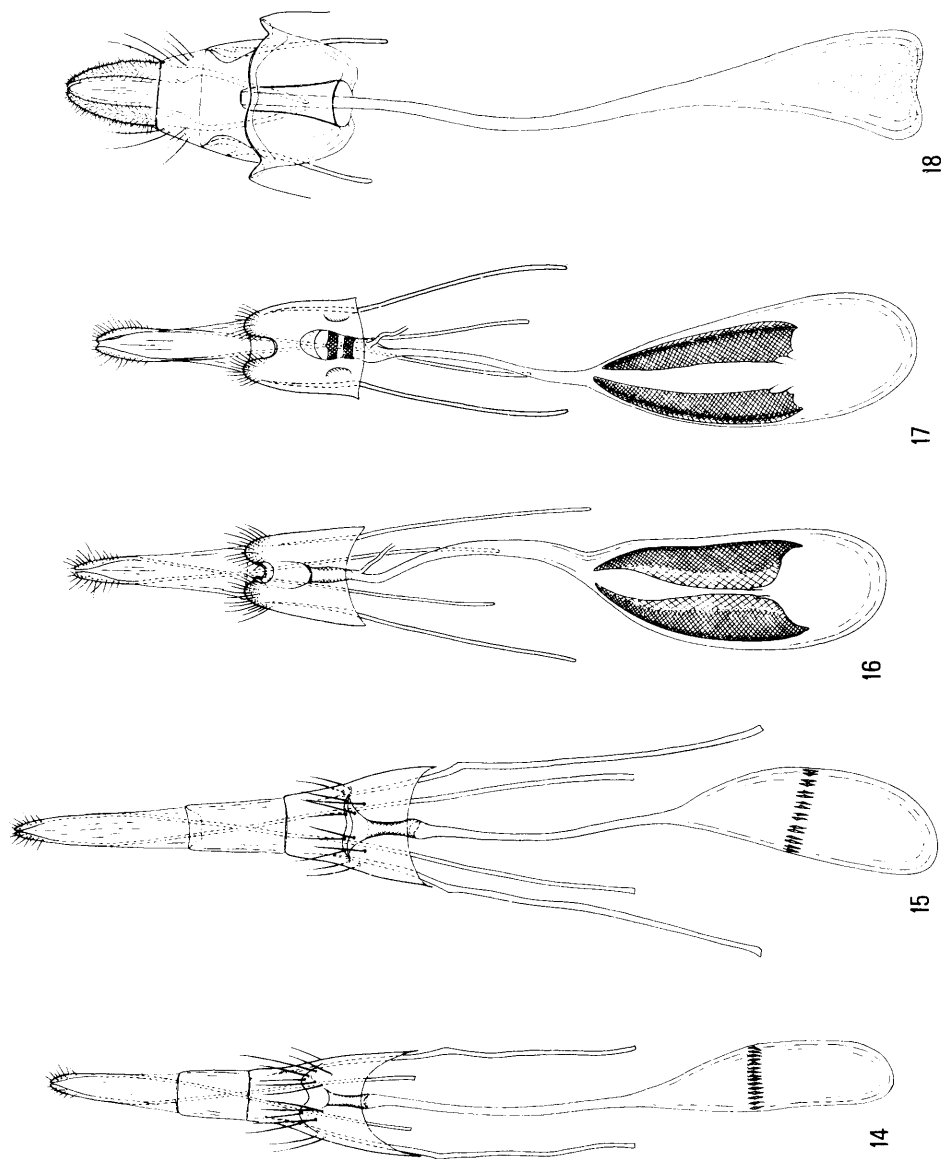
Cydia oxytropidis (MARTINI, 1912)

Stanowisko: CE21 rezerwat „Zbocza Płutowskie”, 2 exx., 8 VI 1988., J. BUSZKO leg.

Motyle złowiono w środowisku kserotermicznym nad kępami *Oxytropis pilosa* L. w godzinach popołudniowych. Zaobserwowano ponadto dalsze kilkadziesiąt osobników. RAZOWSKI (1991) w swojej monografii wymienia ten gatunek bez podania miejscowości w Polsce.

Ryc. (Fig.) 5-13. Aparaty kopulacyjne samców (male genitalia): 5 - *Monopis weaverella* (SCOTT), 6 - *M. laevigella* (DEN. et SCHIFF.), 7, 8 - *Niditinea piercella* ((BENT.), 9-12 - *N. fuscella* (L.), 13 - *Lobesia abscisana* (DOUBL.)

Ryc. (Fig.) 14-18. Aparaty genitalne samic (female genitalia): 14 - *Monopis weaverella* (SCOTT),
15 - *M. laevigella* (DEN. et SCHIFF.). 16 - *Niditinea piercella* (BENT.),
17 - *N. fuscella* (L.), 18 - *Lobesia abscisana* (DOUBL.).

PIŚMIENNICTWO

- GUSTAFSSON B. (red.), 1987: *Catalogus Lepidopterorum Sueciae*. Stockholm.
- HANNEMANN H. J., 1961: Kleinschmetterlinge oder *Microlepidoptera*. I. Die Wickler (*Tortricidae*). *Die Tierwelt Deutschlands*, **48**. Jena. 233 ss.
- HANNEMANN H. J., 1977: Kleinschmetterlinge oder *Microlepidoptera*. III. Federmotten (*Pterophoridae*), Gespinnstmotten (*Yponomeutidae*), Echte Motten (*Tineidae*). *Die Tierwelt Deutschlands*, **63**. Jena. 273 ss.
- KUZNETSOV V. I., 1978: *Tortricidae*. W: *Opređitel nasekomych evropejskoj časti SSSR* (red. G. S. MEDVEDEV), Leningrad, **4**, 1: 193–680.
- RAZOWSKI J., 1971: *Cochylidae*. W: *Microlepidoptera Palaeartica*, **3**, Wien. 528 ss. + 161 tabl.
- RAZOWSKI J., 1983: Motyle (*Lepidoptera*) Polski. Część VI. *Olethreutinae: Olethreutidii*. Monogr. Fauny Polski, Warszawa-Kraków, **13**: 1–177.
- RAZOWSKI J., 1991: Motyle (*Lepidoptera*) Polski. Część VIII. *Grapholitini*. Monogr. Fauny Polski, Warszawa-Kraków, **19**: 1–187.
- REIPRICH A., OKÁLI I., 1989: Dodatky k Prodromu Lepidopter Slovenska. 2. zväzok. Bratislava. 107 ss.
- SCHNACK K. (red.), 1985: Katalog over de danske Sommerfugle. *Ent. Medd.*, **52**: 1–163.
- ZAGULAJEV A. K., 1981: *Tineidae*. W: *Opređitel nasekomych evropejskoj časti SSSR* (red. G. S. MEDVEDEV), Leningrad, **4**, 2: 20–93.

RECENZJE

SMART P., 1991: *The Illustrated Encyclopedia of the Butterfly World*. Tiger Book International PLC, London. 275 ss.

Na polskim rynku księgarskim ukazało się niedawno licencyjne wydanie atlasu motyli dziennych świata. Książka ta tylko nieznacznie ustępuje jakością pierwszej edycji wydanej w roku 1975 przez Salamander Books Ltd., ale cena (ok. 200 000 zł) w porównaniu z innymi importowanymi książkami tego typu jest raczej umiarkowana.

Książka napisana jest prosto i przystępnie a jednocześnie ciekawie i na przyzwoitym poziomie merytorycznym. Jest ponadto, jak każde dzieło atlasowe, świetnie ilustrowana kolorowymi zdjęciami.

Pomijając stronę ilustracyjną, która w pierwszym rzędzie przyciąga uwagę czytelnika, chciałbym zwrócić uwagę na treść części wstępnej stanowiącej popularne kompendium wiedzy o motylach dziennych świata. Część ta składa się z szeregu rozdziałów. Omawiane są w niej najpierw pochodzenie i rozwój filogenetyczny motyli, a następnie morfologia i anatomia. W rozdziale poświęconym morfologii szczególnie zaakcentowano strukturę rysunku na skrzydłach, jego znaczenie oraz rolę lusek zapachowych w kontakcie między osobnikami różnych płci. Opis budowy anatomicznej ograniczono do niezbędnego minimum.

W interesujący sposób przedstawiono cykle życiowe motyli dziennych od momentu składania jaj do wylęgu motyla; poszczególne etapy ilustrowane są zdjęciami. Także rozdział poświęcony ekologii zawiera wiele ciekawych wiadomości, np. powiązania motyli ze zbiorowiskami roślinnymi, interakcje z innymi gatunkami motyli, sposoby obrony, rola pasożytów, myrmekofilia (współżycie z mrówkami). Omawiane są także problemy dotyczące dyspersji i migracji wraz z wyjaśnieniem przyczyn tych zjawisk.

Poruszone zostały również zagadnienia będące przedmiotem badań genetycznych, np. gynandromorfizm, zmienność wewnątrzgatunkowa, polifenizm sezonowy i mimetyczny. Przedstawiono np. popularny przykład upodobniania się samic pazia *Papilio dardanus* BROWN do kilku gatunków motyli należących do różnych rodzin.

Oddzielny rozdział poświęcono historii badań nad motylami, w którym zaprezentowano pierwsze dzieła z wizerunkami motyli, a także sprzęt entomologiczny używany przed z górą 200 laty. Współczesny okres działalności lepidopterologicznej przedstawiono pod znakiem fotografowania motyli w ich naturalnych środowiskach oraz hodowli w kontrolowanych warunkach.

Atlasowa część książki zawiera fotografie ok. 2000 gatunków motyli dziennych (znanych jest ok. 20 000) reprezentujących wszystkie obszary faunistyczne świata. Motyle przedstawione są w wielkości naturalnej. Poszczególne rodziny są poprzedzone krótką charakterystyką. Autor przyjął zakres rodzin w węższym znaczeniu, ponieważ wyróżnia on aż 15 rodzin, podczas gdy inni autorzy mają tendencję do redukcji liczby rodzin nawet do 5-ciu.

Na końcu książki znajduje się lista systematyczna gatunków motyli świata i jeśli można mówić o jej kompletności to chyba tylko do rodziny *Papilionidae*. W innych rodzinach niekiedy podana jest tylko orientacyjna liczba gatunków w rodzaju.

Ogólnie rzecz ujmując książka daje doskonały przegląd motyli dziennych fauny światowej, uświadamiając jednocześnie ogromną różnorodność ich barw i kształtów. Doskonała technika reprodukcyjna sprawia, że możemy podziwiać piękno motyli w całej okazałości. Warto zatem, jeśli nie nabyć, to przynajmniej obejrzeć tę książkę.

JAROSŁAW BUSZKO, Toruń

Materiały do poznania sówkowatych (*Lepidoptera, Noctuidae*)
Puszczy Rominckiej

Contribution to the knowledge of noctuid moths (*Lepidoptera, Noctuidae*)
of the Puszcza Romincka Forest

JANUSZ NOWACKI

Katedra Entomologii AR, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań

ABSTRACT. A list of 167 species of noctuid moths collected in Boczki settlement in Puszcza Romincka Forest is given. Domination structure and flight period of adults is also provided.

Teren północno-wschodniej Polski pod względem rozszedlenia sówkowatych poznany jest w sposób niewystarczający. Poza Puszcza Augustowską, na terenie której stwierdzono występowanie 316 gatunków *Noctuidae* (NOWACKI, RUDNY, 1992) oraz Puszcza Białowieską terenu której dotyczą prace: ADAMCZEWSKI-WGO (1964) i GIEYSZTORA (1938), brak jest opracowań dotyczących pozostałych obszarów tego rejonu, nie licząc przestarzałego opracowania SPEISER'a (1903). Stwierdzenie to dotyczy także Puszczy Rominckiej, na terenie której nie prowadzono wcześniej badań nad sówkowatymi.

W roku 1990 przeprowadzono, na terenie Leśnictwa Boczki leżącego w Nadleśnictwie Gołdap (gmina Dubeninki w województwie suwalskim), badania występującego tam zgrupowania *Noctuidae*. Materiał badawczy gromadzono, w okresie od początku kwietnia do końca września, przy pomocy samolówki świetlanej zainstalowanej obok zabudowań leśniczówki „Boczki”, w odległości około 50 m od ściany lasu. Odłowy prowadzono w ciągu całego sezonu z częstotliwością średnio co 3 dni.

W wyniku przeprowadzonych obserwacji zgromadzono materiał badawczy w ilości 3741 osobników, należących do 167 gatunków *Noctuidae*. Wszystkie stwierdzone gatunki zestawiono tabelarycznie w układzie systematycznym, podając dla każdego z nich liczbę odłowionych osobników, dominację gatunkową w procentach oraz okres pojawu imagines (Tab. I).

Spośród wszystkich odłowionych w Boczki gatunków sówkowatych na szczególną uwagę zasługują:

– *Autographa mandarina* (FRR.); Boczki: 23 VII – 2 exx., 10 VIII – 3 exx. Jest to gatunek wschodnio-palearktyczny. W Europie stwierdzony dotychczas jedynie

w: Estonii, Finlandii, Danii, Litwie, Łotwie, Rosji i Szwecji. W Polsce zarejestrowany dotychczas w Puszczy Augustowskiej, Puszczy Boreckiej, na Roztoczu oraz rezerwacie „Czerwone Bagno” nad Biebrzą (NOWACKI, RUDNY, 1992). Stanowisko w Puszczy Rominckiej potwierdza stałe występowanie tego gatunku na terenie północno - wschodniej Polski.

– *Anarta cordigera* (THNBG.) Gatunek ten odłowiono w rezerwacie „Mechacz Wielki” leżącym na terenie Puszczy Rominckiej 24 V – 6 exx. Nie był on łowiony na stanowisku w Boczkach. Jest to gatunek holarktyczny, występujący na terenie północnej i środkowej Europy. Zasiadła wyłącznie torfowiska wysokie i bory bagienne. W Polsce znany z nielicznych stanowisk, jako bardzo rzadki (NOWACKI, 1992).

– *Coenophila subrosea* (STEPH.). Boczki: 3 IX – 1 ex. Jest to gatunek borealny, występujący w północnych częściach Europy i Azji. W Polsce stwierdzony dotychczas jedynie na niewielu stanowiskach: Puszcza Augustowska, Puszcza Białowieska, rezerwat „Czerwone Bagno” nad Biebrzą, Pomorze Zachodnie i Roztocze (NOWACKI, RUDNY, 1992). Stwierdzenie tego gatunku na terenie Puszczy Rominckiej potwierdza jej subborealny charakter.

– *Cryptocala chardinyi* (BOISD.). Boczki: 21 VII – 2 exx. Jest to gatunek borealny. W Europie dotychczas stwierdzony w: Estonii, Finlandii, Litwie, Łotwie i Rosji. W Polsce znany jedynie z Puszczy Augustowskiej, Puszczy Białowieskiej (NOWACKI, RUDNY, 1992) oraz z Puszczy Boreckiej (leg. J. BUSZKO – informacja ustna). Gatunek ten podobnie jak poprzedni potwierdza subborealny charakter Puszczy Rominckiej.

Przedstawione poniżej wyniki jednorocznych obserwacji, stanowią jedynie przyczynek do poznania fauny *Noctuidae* Puszczy Rominckiej. Ze względu na położenie (najdalej na północ wysunięty w Polsce zwarty kompleks leśny, o dużym udziale środowisk o charakterze subborealnym) teren ten jest godnym obiektem do przeprowadzenia w przyszłości szczegółowych badań. Wykażą one z całą pewnością około 100 dalszych gatunków sówkowatych.

Tab. I. Systematyczny wykaz *Noctuidae* odłowionych samolówką świetlaną na stanowisku w Boczkach w Puszczy Rominckiej w 1990 r.

A systematic list of noctuid moths obtained by a light trap in Boczki settlement in Puszcza Romincka Forest.

Gatunek Species	Liczba odł. okazów Number of specimens collected	Dominacja w % Domination (%)	Okres pojawu (miesiące i dekady) Period of appearance (months and decades)
1	2	3	4
<i>Herminia grisealis</i> (DEN. et SCHIFF.)	2	0,05	VI (3)
<i>Rivula sericealis</i> (SCOP.)	46	1,2	VII (1) – IX (1)
<i>Colobochyla salicalis</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,03	VI (2)

1	2	3	4
<i>Hypena proboscidalis</i> (L.)	1	0,03	VII (1)
<i>Scoliopteryx libatrix</i> (L.)	1	0,03	IV (1)
<i>Catocala fraxini</i> (L.)	5	0,13	IX (2-3)
<i>C. nupta</i> (L.)	1	0,03	VIII (3)
<i>Lygephila pastinum</i> (TREIT.)	1	0,03	VI (3)
<i>Callistege mi</i> (CL.)	2	0,05	VI (3)
<i>Euclidia glyphica</i> (L.)	1	0,03	VI (3)
<i>Laspeyria flexula</i> (DEN. et SCHIFF.)	2	0,05	VII (1-2)
<i>Earias clorana</i> (L.)	1	0,03	VI (3)
<i>Bena prasinana</i> (L.)	6	0,16	VII (1)
<i>Panthea coenobita</i> (ESP.)	8	0,2	VI (3) - VII (1)
<i>Colocasia coryli</i> (L.)	2	0,05	V (1-2)
<i>Diloba caeruleocephala</i> (L.)	13	0,35	IX (1-3)
<i>Acrionicta cuspis</i> (HBN.)	3	0,08	VI (3) - VII (3)
<i>A. tridens</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,03	VI (3)
<i>A. psi</i> (L.)	4	0,1	VI (2-3)
<i>A. aceris</i> (L.)	1	0,03	V (2)
<i>A. megacephala</i> (DEN. et SCHIFF.)	13	0,35	VI (1) - VII (1) i VII (3) - VIII (2)
<i>A. auricoma</i> (DEN. et SCHIFF.)	5	0,13	VII (3) - VIII (2)
<i>A. rumicis</i> (L.)	18	0,48	V (1) - VI (3) i VII (3)-VIII (2)
<i>Craniophora ligustri</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,03	VI (2)
<i>Prodeltote pygarga</i> (HUFN.)	18	0,48	VI (3) - VII (1)
<i>Deltote uncula</i> (CL.)	5	0,13	VI (3) - VII (2)
<i>D. bankiana</i> (F.)	5	0,13	VI (2) - VII (1)
<i>Euchalcia modesta</i> (HBN.)	3	0,08	VI (2)
<i>Diachrysis chrysitis</i> (L.)	289	7,7	VI (1-3) i VII (2) - IX (1)
<i>Macdunnoughia confusa</i> (STEPH.)	17	0,45	VII (3) - VIII (2)
<i>Plusia festucae</i> (L.)	41	1,1	V (2) - VII (1) i VIII (1) - IX (1)
<i>P. putnami</i> (GROTE)	31	0,8	VI (3) - VII (3)
<i>Autographa gamma</i> (L.)	24	0,64	VI (1) i VII (1) - IX (2)
<i>A. mandarina</i> (FRR.)	7	0,18	VII (3) - VIII (2)
<i>A. pulchrina</i> HAW.)	37	0,99	V (2) - VII (2)
<i>A. jota</i> (L.)	7	0,18	VI (3) - VII (3)
<i>A. bractea</i> (DEN. et SCHIFF.)	3	0,08	VI (3) VII (3)
<i>Abrostola triplasia</i> (L.)	8	0,21	V (2) - VII (1) i VII (3) - VIII (3)
<i>A. trigemina</i> (WERN.)	3	0,08	VI (1) - VII (3)
<i>Cucullia umbratica</i> (L.)	1	0,03	VII (2)
<i>Amphipyra pyramidea</i> (L.)	2	0,05	VIII (3)
<i>A. berbea</i> RUNGS	1	0,03	VIII (2)
<i>A. perflua</i> (F.)	4	0,1	VII (3) - VIII (2)
<i>A. tragopoginis</i> (CL.)	10	0,27	VIII (2) - IX (3)
<i>Heliothis viriplaca</i> (HUFN.)	3	0,08	VIII (2)
<i>Pyrrhia umbra</i> (HUFN.)	3	0,08	VI (2) - VII (3)
<i>Caradina morpheus</i> (HUFN.)	4	0,1	VI (1-3)
<i>Hoplodrina octogenaria</i> (GOEZE)	4	0,1	VII (1-2)

1	2	3	4
<i>H. blanda</i> (DEN. et SCHIFF.)	2	0,05	VII (3)
<i>H. ambigua</i> (DEN. et SCHIFF.)	2	0,05	VII (2)
<i>Rusina ferruginea</i> (ESP.)	7	0,18	VII (1-2)
<i>Trachea atriplicis</i> (L.)	2	0,05	VII (1)
<i>Euplexia lucipara</i> (L.)	1	0,03	VI (2)
<i>Phlogophora meticulosa</i> (L.)	3	0,08	IX (1-3)
<i>Actinotia polyodon</i> (CL.)	1	0,03	VI (2)
<i>Ipimorpha retusa</i> (L.)	4	0,1	VII (3) - VIII (2)
<i>I. subtusa</i> (DEN. et SCHIFF.)	4	0,1	VII (3) - VIII (2)
<i>Enargia paleacea</i> (ESP.)	10	0,27	VII (2) - VIII (3)
<i>Cosmia trapezina</i> (L.)	3	0,08	VIII (2)
<i>Xanthia togata</i> (ESP.)	4	0,1	IX (2)
<i>X. icteritia</i> (HUFN.)	17	0,45	VIII (3) - IX (3)
<i>Agrochola circellaris</i> (HUFN.)	19	0,51	IX (1-3)
<i>A. lota</i> (CL.)	13	0,35	IX (1-3)
<i>A. helvola</i> (L.)	7	0,18	IX (1-3)
<i>A. litura</i> (L.)	1	0,03	IX (1)
<i>Eupsilia transversa</i> (HUFN.)	7	0,18	IV (1-2) i IX (1-2)
<i>Conistra vaccinii</i> (L.)	1	0,03	IX (3)
<i>Brachionycha nubeculosa</i> (ESP.)	1	0,03	IV (1)
<i>B. sphinx</i> (HUFN.)	4	0,1	IX (2-3)
<i>Brachylomia viminalis</i> (F.)	23	0,61	VII (1-3)
<i>Lithomoia solidaginis</i> (HBN.)	3	0,08	VIII (3)
<i>Lithophane socia</i> (HUFN.)	1	0,03	IV (2)
<i>L. furcifera</i> (HUFN.)	3	0,08	IV (1) i IX (1-3)
<i>Xylena vetusta</i> (HBN.)	1	0,03	III (3)
<i>Allophyes oxyacanthae</i> (L.)	6	0,16	IX (2-3)
<i>Ammonoconia caecimacula</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,03	IX (1)
<i>Blepharita satura</i> (DEN. et SCHIFF.)	4	0,1	VIII (3) - IX (2)
<i>Apamea monoglypha</i> (HUFN.)	13	0,35	VII (1) - VIII (2)
<i>A. crenata</i> (HUFN.)	5	0,13	VI (1-3)
<i>A. lateritia</i> (HUFN.)	1	0,03	VII (3)
<i>A. remissa</i> (HBN.)	3	0,08	VI (3) - VII (3)
<i>A. unanims</i> HBN.)	3	0,08	VI (1-3)
<i>A. sordens</i> (HUFN.)	4	0,1	VI (1-3)
<i>A. scolopacina</i> (ESP.)	11	0,3	VII (2) - VIII (2)
<i>A. ophiogramma</i> (ESP.)	14	0,37	VII (2) - VIII (2)
<i>Oligia strigilis</i> (L.)	4i	1,1	VI (2) - VII (3)
<i>O. versicolor</i> (BORKH.)	2	0,05	VII (2-3)
<i>O. latruncula</i> (DEN. et SCHIFF.)	9	0,24	VI (2-3)
<i>O. fasciuncula</i> (HAW.)	1	0,03	VI (3)
<i>Mesapamea secalis</i> (L.)	72	1,9	VII (3) - VIII (2)
<i>Luperina testacea</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,03	VIII (2)
<i>Rhizedra lutos</i> HBN.)	1	0,08	IX (2-3)
<i>Amphipoea oculate</i> (L.)	13	0,35	VII (2) - VIII (3)
<i>A. fucosa</i> (FRR.)	28	0,75	VII (2) - VIII (3)
<i>Hydraecia micacea</i> (ESP.)	85	2,3	VII (3) - IX (2)
<i>Gortyna flavago</i> (DEN. et SCHIFF.)	3	0,08	VIII (2) - IX (3)

1	2	3	4
<i>Celaena haworthii</i> (CURT.)	1	0,03	IX (1)
<i>C. leucostigma</i> (HBN.)	39	1,3	VII (3) – IX (2)
<i>Phragmatiphila nexa</i> (HBN.)	3	0,08	IX (1–2)
<i>Archanara dissoluta</i> (TREIT.)	1	0,03	VIII (2)
<i>A. sparganii</i> (ESP.)	1	0,03	VIII (2)
<i>Sedina buettneri</i> (HERING)	4	0,1	IX (1–3)
<i>Chortodes minima</i> (HAW.)	4	0,1	VII (1–2)
<i>Ch. fluxa</i> (HBN.)	2	0,05	VII (3) – VIII (2)
<i>Ch. pygmina</i> (HAW.)	11	0,3	VIII (3) – IX (3)
<i>Discestra trifolii</i> (HUFN.)	60	1,6	VI (2) – VIII (2)
<i>Anarta cordigea</i> (THNBG.)	6	0,16	V (3)
<i>Lacanobia splendenes</i> (HBN.)	1	0,03	VII (2)
<i>L. oleracea</i> (L.)	22	0,59	VI (2) – VII (1) i VII (3) – VIII (3)
<i>L. thalassina</i> (HUFN.)	6	0,16	VI (1) – VII (1)
<i>L. suasa</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,03	VIII (2)
<i>Hada nana</i> (HUFN.)	1	0,03	VI (3)
<i>Hadena bicurris</i> (HUFN.)	4	0,1	VI (2–3) i VII (2) – VIII (1)
<i>H. rivularis</i> (F.)	4	0,1	V (2) – VI (3) i VII (3) – VIII (2)
<i>Melanchra persicariae</i> (L.)	31	0,85	VI (2) – VIII (3)
<i>M. pisi</i> (L.)	55	1,5	VI (1) – VIII (1)
<i>Polia bombycina</i> (HUFN.)	1	0,03	VII (2)
<i>Leucania comma</i> (L.)	13	0,35	VI (1) – VII (1)
<i>Mythimna turca</i> (L.)	13	0,35	VI (3) – VII (3)
<i>M. conigea</i> (DEN. et SCHIFF.)	11	0,3	VII (2) – VIII (1)
<i>M. ferrago</i> (F.)	28	0,75	VII (1) – VIII (1)
<i>M. pudorina</i> (DEN. et SCHIFF.)	6	0,16	VI (3) – VII (1)
<i>M. impura</i> (HBN.)	84	2,2	VII (1) – VIII (2)
<i>M. pallens</i> (L.)	3	0,85	VII (1) – IX (2)
<i>Orthosia incerta</i> (HUFN.)	17	0,45	III (3) – V (1)
<i>O. gothica</i> (L.)	189	5,1	III (3) – V (2)
<i>O. cruda</i> (DEN. et SCHIFF.)	10	0,27	III (3) – IV (3)
<i>O. miniosa</i> (DEN. et SCHIFF.)	3	0,08	IV (2–3)
<i>O. populeti</i> (F.)	2	0,05	III (3)
<i>O. cerasi</i> (F.)	6	0,16	III (3) – V (2)
<i>O. gracilis</i> (DEN. et SCHIFF.)	4	0,1	IV (2–3)
<i>O munda</i> (DEN. et SCHIFF.)	4	0,1	III (3) – IV (3)
<i>Panolis flammea</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,03	IV (3)
<i>Cerapteryx graminis</i> (L.)	76	2,0	VI (3) – VIII (3)
<i>Tholera cespitis</i> (DEN. et SCHIFF.)	6	0,16	VIII (2–3)
<i>T. decimalis</i> (PODA)	23	0,6	VIII (2) – IX (2)
<i>Axylia putris</i> (L.)	41	1,1	VI (1–2) i VII (2) – VIII (2)
<i>Ochropleura plecta</i> (L.)	77	2,1	VI (1–2) i VII (2) – IX (1)
<i>Diarsia mendica</i> (F.)	8	0,2	VI (2) – VII (1)
<i>D. dahlii</i> HBN.)	2	0,05	VIII (2)
<i>D. brunnea</i> (DEN. et SCHIFF.)	16	0,43	VI (3) – VII (3)
<i>D. rubi</i> (VIEWEG)	129	3,4	V (2) – VI (3) i VII (2) – IX (1)
<i>D. florida</i> (SCHMIDT)	1	0,03	VI (3)

1	2	3	4
<i>Noctua pronuba</i> (L.)	460	12,3	VI (3) – VIII (3)
<i>N. fimbriata</i> (SCHREBER)	1	0,03	VII (3)
<i>Lycophotia porphyrea</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,03	VII (3)
<i>Rhyacia simulans</i> (HUFN.)	1	0,03	VIII (3)
<i>Eurois occulta</i> (L.)	3	0,08	VII (1) – VIII (1)
<i>Opigena polygona</i> (DEN. et SCHIFF.)	10	0,27	VII (3) I VIII (2) – IX (2)
<i>Graphipora augur</i> (F.)	1	0,03	VII (3)
<i>Xestia c-nigrum</i> (L.)	740	19,8	VI (1–3) i VII (3) – IX (3)
<i>X. ditrapezium</i> (DEN. et SCHIFF.)	109	2,9	VI (3) – VIII (1)
<i>X. triangulum</i> (HUFN.)	19	0,5	VI (2) – VII (2)
<i>X. baja</i> (DEN. et SCHIFF.)	17	0,45	VII (1) – IX (1)
<i>X. sexstrigata</i> (HAW.)	60	1,6	VII (3) – IX (1)
<i>X. xanthographa</i> (DEN. et SCHIFF.)	5	0,13	VIII (2) – IX (1)
<i>Coenophila subrosea</i> (STEPH.)	1	0,03	IX (1)
<i>Cerastis rubricosa</i> (DEN. et SCHIFF.)	14	0,37	III (3) – V (2)
<i>C. leucographa</i> (DEN. et SCHIFF.)	15	0,4	IV (1–3)
<i>Anaplectoides prasina</i> (DEN. et SCHIFF.)	15	0,4	VI (2) – VII (3)
<i>Cryptocala chardinyi</i> (BOISD.)	2	0,05	VII (2)
<i>Euxoa nigricans</i> (L.)	1	0,03	IX (1)
<i>E. tritici</i> (L.)	2	0,05	IX (1)
<i>Agrotis ipsilon</i> (HUFN.)	1	0,03	IX (1)
<i>A. exclamationis</i> (L.)	53	1,4	VI (1) – VIII (1)
<i>A. segetum</i> (DEN. et SCHIFF.)	3	0,03	VI (2) I IX (3)
<i>A. vestigialis</i> (HUFN.)	1	0,03	IX (1)
Razem Total	167	3741	100

SUMMARY

The paper contains a list of noctuid moths (*Lepidoptera, Noctuidae*) obtained by a light trap in 1990 in forest settlement Boczki in Puszcza Romincka Forest in north-east Poland. The list includes 167 species for which number of individuals, domination of species and flight period of adults is provided.

PIŚMIENNICTWO

- ADAMCZEWSKI S., 1964: Materiały do poznania wędrówek motyli w Polsce, II. Jesienne pojawy i migracje motyli w Warszawie i Białowieży w latach 1961–1962. *Fragm. Faun.*, **11**: 319–374.
- BIELEWICZ M., 1973: Motyle większe (*Macrolepidoptera*) Bieszczadów Zachodnich i Pogórza Przemyskiego. *Roczn. Muz. Górnośl. w Bytomiu, Przyroda*, **7**: 1–170.
- BŁESZYŃSKI S., RAZOWSKI J., ŻUKOWSKI R., 1965: Fauna motyli Pienin. *Acta Zool. Cracov.*, **10**: 375–493.

- GIEYSZTOR M., 1938: Materiały do znajomości fauny *Macrolepidoptera* Puszczy Białowieskiej i uwagi o stosunku *Macrolepidoptera* Polski do roślin drzewiastych. Sprawozd. Kom. Fizjogr. PAU, 71: 221–282.
- NOWACKI J., 1992: Sówkowate (*Lepidoptera*, *Noctuidae*) Roztocza. *Fragm. Faun.*, 35: 397–414.
- NOWACKI J., RUDNY J., 1992: Sówkowate (*Lepidoptera*, *Noctuidae*) Puszczy Augostowskiej. *Wiad. Ent., II*, 1: 37–57.
- SPEISER P., 1903: Die Schmetterlingsfauna der Provinzen Ost und Westpreussen. *Beiträge zur Naturkunde Preussens, Königsberg*, 9: 1–148.

RECENZJE

EBERT G. (Hrsg.), 1991: Die Schmetterlinge Baden-Württembergs. Verlage E. Ulmer, Stuttgart. Band 1, Tagfalter I, 552 ss., Band 2, Tagfalter II, 535 ss.

Dzieło obejmujące oba tomy motyli dziennych jest wynikiem zgromadzenia danych, które inicjator tego opracowania dr Günter EBERT rozpoczął przed 25 laty. Wykorzystane materiały w postaci niezwykle licznych publikacji, kartotek, spisów faunistycznych, notatek itp. pochodzą z muzeów, instytutów oraz od osób prywatnych i zawierają informacje od XIX wieku aż do ostatnich lat.

Wprowadzeniem rozszerzającym i umożliwiającym pełne wykorzystanie danych szczegółowych, jest część ogólna zawierająca rozdziały. 1) Systematyka, taksonomia, nazewnictwo, 2) Faunistyka i ekologia, 3) Zagrożenia i ochrona, 4) Opracowanie danych. Kilka załączników, w tym opracowanie dotyczące biologii kwitnienia roślin związanych z odżywianiem się przez motyle nektarem kwiatów, uzupełnia dane ogólne. Ponadto omówiono także szczegółowo warunki przyrodniczo-geograficzne Badenii-Wirtembergii.

Część szczegółowa podzielona jest na dwa tomy. W tomie pierwszym omówiono następujące rodziny (w nawiasach podano liczbę uwzględnionych gatunków): *Papilionidae* (5), *Pieridae* (16), *Nymphalidae* (44), a w tomie drugim: *Satyridae* (29), *Libytheidae* (1), *Lycaenidae* (49) i *Hesperidae* (21).

Poszczególne gatunki omówione są według jednolitego schematu: nazwa łacińska (także synonimy) i nazwa niemiecka, zasięg gatunku w skali światowej, rozmieszczenie regionalne (na mapach według systemu UTM), rozmieszczenie pionowe (na wykresach), fenologia imagoes i stadiów preimaginalnych, ekologia (środowisko rozwoju, pożywienie gąsienicy i motyla, miejsce bytowania w którym występują poszczególne stadia rozwojowe), zagrożenie gatunku i ochrona.

Przy niektórych gatunkach podano dodatkowe dane dotyczące np. zachowania się, dynamiki populacji, gradacji, migracji i wędrówek. Na mapkach rozmieszczenia regionalnego (143 szt.) uwzględniono oznakowanie charakteryzujące okresy, w których stwierdzono występowanie gatunku (przed 1900 rokiem, w latach 1901–1950, 1951–1970 i po 1970 roku). Poszczególne stadia rozwojowe większości uwzględnionych gatunków oraz ich środowiska rozwoju są ilustrowane wspaniałymi oryginalnymi barwnymi fotografiami (łącznie w obu tomach jest ich aż 870). Wykresy i rysunki (331 szt.) dobrze ilustrują treść. Wykazy cytowanego piśmiennictwa zawierają ponad 770 pozycji. Skorowidz uwzględnia nazwy naukowe oraz nazwy niemieckie omówionych motyli.

Dzieło to mogło ukazać się tylko dzięki wydatnej pomocy finansowej Fundacji Ochrony Przyrody Badenii-Wirtembergii oraz współpracy z Krajowym Instytutem Ochrony Środowiska i Państwowym Muzeum Przyrodniczym w Karlsruhe. Stanowić ono może wzorzec dla podobnych opracowań nie tylko w innych krajach związkowych RFN, ale i dla zagranicy. Bowiem tylko na podstawie opublikowanych wieloletnich danych i ich szczegółowej interpretacji, może być planowo organizowana skuteczna ochrona gatunkowa owadów. Jest zrozumiałe, że bez rozległych, bardzo żmudnych prac faunistycznych (zbieranie materiałów i pełna dokumentacja), biologicznych i ekologicznych, nie dałoby się tego celu osiągnąć.

Sygnalizowane są zaplanowane następne opracowania: *Bombycidae* (tom 3), *Noctuidae* (tom 4 i 5) oraz *Geometridae* (tom 6 i 7). Czekać na nie będziemy niecierpliwie.

Wydawnictwo Eugen'a ULMER'a w Sztutgarcie bardzo zadbało o staranne oraz nowoczesne wydanie tego dzieła i nadało mu wysoką rangę. Cena, jak na tego rodzaju wartościowe, piękne i niezwykle przydatne dzieło, jest wyjątkowo przystępna (98,- DM).

CZESŁAW KANIA, Wrocław

KRÓTKIE DONIESIENIA

41. Weryfikacja danych o występowaniu oraz nowe stanowiska *Pseudanostirus globicollis* (GERM.) (*Coleoptera, Elateridae*) w Polsce

Notes and new records of *Pseudanostirus globicollis* (GERM.) (*Coleoptera, Elateridae*) in Poland

Pseudanostirus globicollis (GERM.) to jedyny europejski przedstawiciel, liczącego w faunie palearktycznej 17 gatunków, rodzaju. Rodzaj *Pseudanostirus* DOLIN, został w ostatnim czasie wydzielony z rodzaju *Selatosomus* STEPH. (sensu lato) na podstawie szeregu cech morfologicznych i wykazuje podobieństwo do rodzajów *Prosternon* LATR. i *Anostirus* THOMS. Podobieństwo do rodzaju *Selatosomus*, jak wykazała szczegółowa analiza cech, jest raczej pozorne i wynika z ogólnego pokroju ciała i jego skąpego owłosienia. Omawiany gatunek jest gatunkiem typowym rodzaju *Pseudanostirus*.

P. globicollis znany był z Polski dotychczas jedynie z miejscowości Jedwabno (UTM – DE83) na Pojezierzu Mazurskim, na podstawie jednego okazu zebranego w 1938 roku (FOLWACZNY B., 1939: Beitrag zur Käferfauna von Ostpreussen. Ent. Bl., 35: 127). Wcześniejsze, ogólnikowe informacje o jego występowaniu w Prusach i Galicji Wschodniej, odnoszą się bądź do terenów leżących poza obecnymi granicami naszego kraju, bądź nie są poparte żadnymi materiałami dowodowymi. Zawarta w „Katalogu fauny Polski” (cz. XXIII, t. 10, 1985) informacja o stwierdzeniu występowania omawianego gatunku na Pobrzeżu Bałtyku, w oparciu o jeden martwy okaz zebrany na Wyspie Wolin, odnosi się w rzeczywistości do *Prosternon tessellatum* (L.). Wykazała to, dokonana przez nas wnikliwa analiza okazu dowodowego (niekompletnego i całkowicie wytartego z owłosienia, co było przyczyną błędnego oznaczenia).

W ostatnich latach dwukrotnie zebrano *P. globicollis* na terenie Puszczy Białowieskiej, która jest jak dotąd drugim miejscem jego stwierdzenia w Polsce:

- Polana Białowieska, FD94 Białowieża, 23 V 1979, 1 ex., leg. J. M. GUTOWSKI, coll. L. BUCHHOLZ. Okaz zebrany został na ulicy wsi.
- Puszcza Białowieska, FD84 ad Czerlonka, 22 VI 1991, 1 ex., leg. et coll. J. KANIA. Okaz zebrany został na piaszczystej nawierzchni leśnej drogi odgraniczającej oddziały 491 i 492, silnie nasłonecznionej, na pograniczu drzewostanu z przewagą sosny oraz terenu wylesionego (zrębu lub młodej uprawy leśnej). Za udostępnienie tych danych składamy serdeczne podziękowanie Koledze Jarosławowi KANI z Instytutu Zoologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego.

Bionomia *P. globicollis* poznana jest bardzo fragmentarycznie. Wiadomo jedynie, iż gatunek ten zasiedla lasy liściaste i mieszane o charakterze naturalnym na niżu środkowo- i wschodnioeuropejskim. Jego larwa (opisana w 1964 roku przez DOLIN'a) odbywa rozwój w glebie i ściółce leśnej. Gatunek preferuje, co zresztą potwierdzają dane z Puszczy Białowieskiej, miejsca bez zwartego drzewostanu, jakie w lasach naturalnych powstają na skutek oddziaływania różnego rodzaju czynników (wiatrołomy, wiatrowały, ogniska gradacyjne dendrofagów itp.). Powstawanie takich

miejsce jest zjawiskiem naturalnym i wręcz koniecznym dla prawidłowego funkcjonowania ekosystemów leśnych jako całości. Rozwój omawianego gatunku prawdopodobnie jest ściśle uzależniony od równoległe postępujących w tych miejscach, naturalnych procesów sukcesyjnych. Tworzenie lub istnienie (w wyniku działalności gospodarczej) powierzchni trwale czy okresowo całkowicie pozbawionych drzewostanu, nawet martwego lub przerzedzonego, na których wspomniane procesy sukcesyjne są wyeliminowane lub w najlepszym przypadku silnie ograniczone, wpływa decydująco na dynamikę populacji *P. globicollis* oraz innych gatunków o podobnej autekologii. Powierzchniami pozbawionymi drzewostanu trwale są np. agrocenozy i tereny zurbanizowane, a okresowo – sztuczne odnowienia leśne na powierzchniach pożębowych. Powierzchnie takie, przy jednoczesnym braku obszarów, na których cykliczne procesy sukcesyjne przebiegają w sposób naturalny (zasady gospodarki leśnej, nawet w obiektach objętych ochroną częściową, nie dopuszczają możliwości zachowania takich obszarów), oddziałują wabiąco na osobniki poszukujące nowych miejsc rozwoju, nie zapewniając jednak warunków dla rozwoju kolejnych pokoleń. Prowadzi to bez wątpienia do postępującego zanikania populacji wielu gatunków, których przykładem jest, obecnie niezmiernie rzadki *P. globicollis*.

LECH BUCHHOLZ, Poznań;
BOLESŁAW BURAKOWSKI, Warszawa

42. *Bembidion (Emphanes) minimum* (FABR.) (Coleoptera, Carabidae) w Beskidzie Sądeckim

Bembidion (Emphanes) minimum (FABR.) (Coleoptera, Carabidae) in Beskid Sądecki Mts.

Bembidion (Emphanes) minimum (FABR.) związany jest z siedliskami zasolonymi i występuje w pobliżu wód. W Polsce nierzadki we właściwych dla siebie biotopach, wykazany znad Bałtyku i z kilku stanowisk śródlądowych („Katalog fauny Polski”, cz. XXIII, t. 2). Brak pewnych doniesień o jego występowaniu w polskiej części Karpat. Dane TRELLI z okolic Przemyśla oparte były na błędnie oznaczonych okazach *Bembidion schuppelii* (DEJ.) Także wzmianka PAWŁOWSKIEGO o stanowiskach *B. minimum* w regionie karpackim („Klucze do oznaczania owadów Polski”, cz. XIX, z. 3 b) nie jest poparta konkretnym materiałem.

W moim zbiorze znajduje się okaz samca, zebrany przeze mnie 5 VII 1981 w Powroźniku (okolicie Muszyny), na południowym skraju Beskidu Sądeckiego. Niestety, nie zanotowałem dokładnego miejsca znalezienia, ale przypuszczam, że było to w pobliżu jednego z dość licznych w okolicy źródeł wód mineralnych. Gatunek ten jest prawdopodobnie szerzej rozmieszczony w niższych położeniach Karpat i na pogórzcu, choć zapewne występuje tu bardzo lokalnie.

TADEUSZ WOJAS, Kraków

43. Zniszczone bądź potencjalnie zagrożone stanowiska *Velleius dilatatus* (FABR.) (*Coleoptera*, *Staphylinidae*) w północno-wschodniej i południowej Polsce

Extinct or vulnerable localities of *Velleius dilatatus* (FABR.) (*Coleoptera*, *Staphylinidae*) in north-eastern and southern Poland

Spośród występujących w Polsce około 1200 gatunków z rodziny *Staphylinidae*, *Velleius dilatatus* (FABR.) wyróżnia się rozmiarami ciała (długość do 25 mm), charakterystyczną budową przedplecza, piłkowanymi czułkami oraz osobliwym trybem życia. Jest chrząszczem bardzo rzadko spotykanym, w Polsce wykazany dotychczas z nielicznych stanowisk w 8 krainach, a większość danych pochodzi z ubiegłego i początków bieżącego stulecia. Gatunek ten związany jest z gniazdami szerszeni *Vespa crabro* L. Rozwijają się w obrębie zamieszkałych przez te błonkówki dziupli, odżywiając się tam, larwami muchówek żerujących wśród opadłych szczątków gniazda, resztek pokarmu i ekskrementów szerszeni. Dzięki uprzejmości dr. inż. Jerzego M. GUTOWSKIEGO, gatunek ten miałem możliwość stwierdzić w zbiorach Zakładu Lasów Naturalnych IBL w Białowieży:

– Mątki ad Olsztyn (UTM – DE56) [na etykiecie: „Montki”], 12 VIII 1982, 1 ex. w domu, ex coll. H. UGGLA.

W „Katalogu fauny Polski” (cz. XXIII, t. 7) cytowane jest ogólnikowo występowanie tego gatunku w „Prusach”, jednak w świetle danych zawartych w opracowaniu B. FOLWACZNY’EGO (Verzeichnis der Käfer Preußens von Dr. Hans BERLIO. Verlag Parceller & Co., Fulda, 1979) nie był on podawany z Pojezierza Mazurskiego. Powyższe znalezisko należałoby więc uznać za pierwsze stwierdzenie *V. dilatatus* w tej krainie.

Po raz pierwszy na Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej znaleziono omawianego chrząszcza podczas usuwania gniazda szerszeni z wypróchniałej starej jabłoni *Malus sylvestris* L., rosnącej w bezpośrednim sąsiedztwie budynku mieszkalnego, na północno-zachodnim zboczu Sikornika:

– Kraków-Wola Justowska (UTM – DA14), 14 VII 1992, 3 ex., leg. P. SZWAŁKO; kilka okazów odleciało.

Na terenie Niziny Sandomierskiej gatunek ten również nie był dotychczas obserwowany, a podane niżej jedyne stanowisko aktualnie już nie istnieje:

– Puszcza Niepołomicka, oddz. 133 (ad Sitowiec, UTM – DA44), 17 IX 1991, 1 ex. zatruty (sic!), w materiale z dziuplastnego dębu „Batory”, leg. P. SZWAŁKO.

„Dąb Batorego”, o którym mowa, to stary, zabytkowy okaz dębu szypułkowego *Quercus robur* L., który we wrześniu 1991 poddany został tzw. „zabiegom konserwatorskim”, polegającym m.in. na całkowitym usunięciu zmruszonego wnętrza pnia oraz impregnacji drewna toksycznymi preparatami. Oprócz gniazda szerszeni potraktowanego insektycydem, zlikwidowano wraz z wnętrzem dziupli, bogatą w gatunki faunę chrząszczy z rodzin: *Carabidae*, *Staphylinidae*, *Scarabaeidae*, *Elaterridae*, *Anobiidae*, *Ciidae*, *Alleculidae*, *Tenebrionidae* i *Cerambycidae*, nie wspominając już o przedstawicielach innych rzędów owadów oraz innych grup bezkręgowców. Pozbawiony duszy „Batory”, podtrzymywany stalowymi odciegami zakotwionymi w potężnych blokach betonowych, powitał wiosną 1992 roku zniekształconą koroną (jej martwe konary wycięto) i rozchodzącym się wkoło odorem impregnatów, jakże obcym w środowisku leśnym. Pozostaje jednak pytanie, czy jest to jeszcze pomnik przyrody, czy raczej techniki lub „pomysłowości” ludzkiej? W północnej części Puszczy Niepołomickiej poddano sędziwe dęby podobnym zabiegom. Los taki spotkał również dziesiątki pomnikowych dębów w lasach koło Hrebenego na Roztoczu. Nadzieja w tym, że „pomysłowi” ludzie przeoczą jakieś dziuplaste drzewa (przynajmniej te, rosnące w lasach), zanim nadejdą czasy, kiedy nawet pospolite dzisiaj szerszenie będzie można spotkać tylko w ścisłych rezerwach przyrody, a wiele obecnie niezmiernie rzadkich gatunków, związanych ze starymi, dziuplastymi drzewami jakim jest np. *V. dilatatus*, wymrze całkowicie.

PRZEMYSŁAW SZWAŁKO, Kraków

44. Nowe stanowiska niektórych gatunków z rodzaju *Aleochara* GRAVENHORST (*Coleoptera*, *Staphylinidae*) w Polsce

New records of some species of *Aleochara* GRAVENHORST (*Coleoptera*, *Staphylinidae*) in Poland

W niniejszym doniesieniu zamieszczono nowe stanowiska 8 gatunków z rodzaju *Aleochara* GRAV. (*Aleocharinae*), które złowiono na terenie Wyżyny Lubelskiej (7 gat.) i Roztocza (1 gat.). Są to chrząszcze stosunkowo słabo poznane w Polsce, a większość danych dotyczących ich znalezienia pochodzi z końca XIX i pierwszej połowy XX wieku („Katalog fauny Polski”, cz. XXIII, t. 8). Wszystkie okazy były łowione przez autora.

Aleochara curtula (GOEZE, 1777)

- Rezerwat „Kozie Góry” k. Lubartowa, 7 VII 1986, 1 ex., złowiony w pułapkę Barbera.
Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Aleochara brevipennis GRAVENHORST, 1806

- Klarów k. Lublina, 27 III 1986, 2 exx., 10 X 1987, 1 ex.
- Ciechanki Łańcuchowskie k. Lublina, 7 exx., wysiane ze ściółki, napływek oraz łowione w pułapki Barbera w miejscach silnie wilgotnych.
Niezbyt częsty gatunek. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Aleochara intricata MANNERHEIM, 1831

- Ciechanki Krzesimowskie k. Łęcznej, 10 VI 1988, 1 ex.
- Łańcuchów k. Lublina, 14 VI 1988, 4 exx.
- Miączyn k. Zamościa, 17 VI 1988, 2 exx., łowione w ekskrementach bydła i konia.
Dość pospolity gatunek. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Aleochara bipunctata (OLIVIER, 1795)

- Łańcuchów k. Lublina, 14 VI 1988, 10 exx.
- Topornica k. Krasnego Stawu, 15 VI 1988, 2 exx., łowione w ekskrementach bydła.
Pospolity gatunek, znany z kilkunastu krain. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Aleochara laevigata GYLLENHAL, 1810

- Górne k. Łęcznej, 2 VI 1988, 1 ex.
- Milejów k. Lublina, 2 V 1992, 1 ex., łowione w ekskrementach bydła i w gnijącym chwaście.
Dość częsty gatunek, notowany z kilkunastu krain. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Aleochara sanguinea (LINNAEUS, 1758)

- Górne k. Łęcznej, 16 IV 1989, 1 ex.
- Nieczęsty gatunek, znany z pojedynczych stanowisk w 10 krainach. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Aleochara erythroptera GRAVENHORST, 1806

- Klarów k. Lublina, 1 ex., złowiony w pułapkę Barbera.
Dość rzadki gatunek, wykazany tylko z 9 krain. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Aleochara verna SAY, 1839

- Roztoczański Park Narodowy, Kruglik k. Zwierzyńca, 29 VI 1988, 2 exx., złowione w ekskrementach konia.
Dość rzadki gatunek, notowany tylko z 10 krain. Nowy dla Roztocza.

BERNARD STANIEC, Lublin

KRONIKA ENTOMOLOGICZNA

VIII Kongres Europejskiego Stowarzyszenia Lepidopterologicznego, SEL, Helsinki 19–23 kwietnia 1992 r.

W okresie 19–23 kwietnia 1992 roku w Finlandii w Helsinkach odbył się VIII Europejski Kongres Lepidopterologiczny. W spotkaniu tym uczestniczyło 130 osób z 22 krajów europejskich oraz 4 krajów spoza Europy.

Kongres zorganizowany został przez Fińskie Towarzystwo Lepidopterologiczne, a na czele Komitetu Organizacyjnego stali Dr Kauri MIKKOLA oraz Dr Antti AALTO. Organizacja Kongresu sponsorowana była przez Fińskie Ministerstwo Edukacji, Władze Miasta Helsinki, Bank Postipankki Ltd. oraz Fińską Akademię Nauk, która dofinansowała uczestnictwo w Kongresie, członków SEL-u z Europy wschodniej.

Ze względu na to, że termin spotkania pokrywał się ze Świątami Wielkanocnymi, Kongres rozpoczął się od porannej mszy Wielkanocnej celebrowanej wspólnie przez pastorów Davida AGASSIZA i Sigberta WAGENERA.

Uroczyste otwarcie Kongresu nastąpiło w gmachu Fińskiego Muzeum Historii Naturalnej, gdzie wszystkich uczestników powitał Rektor Uniwersytetu w Helsinkach Prof. Olli LEHTO. Inauguracyjny wykład na temat klasyfikacji motyli przedstawił Dr J. Donald LAFONTAINE z Kanady. Następnie uczestnicy zwiedzili sale ekspozycyjne Muzeum Zoologicznego. Dalsza część uroczystości powitalnych odbyła się na terenie Galerii „Diana”, gdzie przygotowana została ekspozycja „Motyle 92”. W galerii tej odbył się uroczysty lunch, na którym uczestników Kongresu powitał Członek Rady Miejskiej Helsinek, Dyrektor Fińskiego Muzeum Historii Naturalnej Prof. Martin MEINANDER oraz Przewodniczący Fińskiego Towarzystwa Lepidopterologicznego Dr Antti AALTO.

Program naukowy Kongresu obfitował w wiele interesujących referatów i posterów, poruszających zagadnienia z wielu dziedzin:

- Ewolucja i systematyka motyli. Wygłoszono 16 referatów, między innymi: Dr Michail V. KOZLOV przedstawił zagadnienia filogenezy *Papilionida* (= *Lepidoptera*); Dr Christoph L. HÄUSER przedstawił krytyczny komentarz na temat filogenetycznego pokrewieństwa w rodzinie *Papilionidae*; Dr J. D. LAFONTAINE mówił na temat konfliktu pomiędzy cechami larw i imagines jako kryteriami w klasyfikacji grupy *Trifinae* w rodzinie *Noctuidae*; Dr G. i L. RONKAY przedstawili nowe spojrzenie na filogenezę podrodziny *Cucullinae*.
- Ekologia, etologia, fizjologia i biogeografia, na temat których wygłoszono 6 referatów.
- Autekologia oraz faunistyka motyli były przedmiotem 9 wygłoszonych referatów. Wśród nich Dr hab. Jarosław BUSZKO przedstawił zagadnienia związane z zasięgami gatunków borealnych w północno-wschodniej Polsce; Dr Vladimir S. KONONENKO i Dr Kauri MIKKOLA przedstawili taksonomiczną i zoogeograficzną charakterystykę palearktycznych *Noctuidae* z fenologicznej grupy gatunków „jesiennie-wiosennych”. Dr David AGASSIZ omówił zagadnienia zasiedlenia terytorium Wielkiej Brytanii w ostatnim stuleciu przez wybrane gatunki motyli.
- Biologia i taksonomia rzadkich i endemicznych gatunków motyli oraz ich ochrona. Wygłoszono 11 referatów, które skupiały się głównie wokół biologii wybranych gatunków rzadkich motyli dziennych jak i nocnych ze szczególnym uwzględnieniem gatunków endemicznych.

Podczas Kongresu odbyły się także trzy robocze spotkania typu „Workshop” poświęcone: *Microlepidoptera*, *Noctuidae* oraz larwom motyli. Uczestnikom stworzono także możliwość obejrzenia kolekcji motyli w Muzeum Zoologicznym w Helsinkach, skorzystała ze słynnej fińskiej sauny oraz możliwość zakupu specjalnie wydanej z okazji Kongresu serii znaczków pocztowych z motylami, zaopatrzonej datownikiem pierwszego dnia obiegu.

Zakończenie Kongresu nastąpiło 23 kwietnia, kiedy to większość uczestników udała się na wycieczkę do St. Petersburga. Na podkreślenie zasługuje fakt, że zorganizowanie całości spotkania (sala obrad, zakwaterowanie i wyżywienie) w jednym dużym kompleksie hotelowym, wpłynęło na stworzenie koleżeńskiej atmosfery. Należy w tym miejscu podkreślić zasługi organizacyjne Dr Kauri MIKKOLA z Helsinek.

Następny Kongres SEL-u odbędzie się we wrześniu 1994 roku w Brnie w Czechosłowacji.

JANUSZ NOWACKI, Poznań

„Workshop” na temat *Noctuidae* na VIII Kongresie SEL-u w Helsinkach, 21 kwietnia 1992 r.

W ramach VIII Kongresu Europejskiego Stowarzyszenia Lepidopterologów, który odbył się w dniach 19–23 kwietnia 1992 r. w Helsinkach, odbyło się robocze spotkanie „Workshop” na temat sówkowatych. Spotkaniu temu przewodniczył Prof. Zoltan S. VARGA z Węgier, a wzięło w nim udział 31 lepidopterologów z 14 krajów w tym z Japonii i Kanady. Wygłoszonych zostało 11 referatów oraz kilka krótkich doniesień.

Większość poruszanych zagadnień dotyczyła problemów taksonomii, systematyki i filogenezy *Noctuidae*, w świetle najnowszych danych o biologii oraz przy uwzględnieniu morfologii gąsienic. Intensywność z jaką omawiano powyższe zagadnienia wskazuje na ciągle jeszcze nieustabilizowany, daleki od naturalnego, obecny układ systematyczny sówkowatych. W burzliwych dyskusjach dotyczących powyższych zagadnień ostatecznie nie osiągnięto jedności poglądów.

Poniżej przedstawiam tematy większości wystąpień:

Dr Gerhard TARMANN z Tiroler Landesmuseum Ferdinandeum w Innsbrucku (Austria) – przedstawił problemy taksonomiczne związane z *Noctuidae* występującymi w Alpach.

Dr J. Donald LAFONTAINE z Centre for Land and Biological Resources Research w Ottawie (Kanada) – omówił rozszedlenie transholarktycznych gatunków *Noctuidae*.

Dr. Kauri MIKKOLA z Zoological Museum w Helsinkach (Finlandia) – przedstawił wybrane gatunki transpalearktyczne, zjawisko powstawania różnic wewnątrzgatunkowych, a w efekcie powstawanie nowych gatunków.

Dr Laszlo RONKAY z Zoological Department, Hungarian Nat. Hist. Mus. W Budapeszcie (Węgry) – scharakteryzował rozszedlenie i pochodzenie gatunków z płemienia *Cucullini*.

Dr Vladimir S. KONONENKO z Inst. Biol. and Pedol. Far East Sci Branch Russian Acad. Sci., we Władywostoku (Rosja) – przedstawił gatunki bliźniacze z terenu zachodniej i wschodniej palearktyki charakteryzujące się dużym podobieństwem w wyglądzie zewnętrznym, a wyraźnymi różnicami w morfologii narządów genitalnych.

Dr Michael FIBIGER z Sorö (Dania) – przedstawił, obrazując przezrociami, najnowszą i najskuteczniejszą metodę odłowu motyli nocnych na światło.

Prof. Zoja KLUCKO z Institute of Biology University of Kiev (Ukraina) – przedstawiła wyniki badań nad sówkowatymi Dourskiego Parku Narodowego na terenie środkowej Syberii.

Dr Jose Luis YELA z Seville (Hiszpania) – przedstawił rewizję zachodniopalearktycznego rodzaju *Odice* oraz uwagi na temat taksonomii kilku innych gatunków *Noctuidae*.

Prof. Zoltan S. VARGA z Department of Zoology University of Debrecen (Węgry) – omówił najnowsze trendy w systematyce podrodziny *Hadeninae* na podstawie kierunków rozwoju aparatów kopolacyjnych.

Na zakończenie Prof. Clas NAUMANN z Museum Koenig z Bonn (Niemcy) – przedstawił propozycję opracowania monograficznego dzieła na temat motyli palearktyki, w którym znaczną część zajmą *Noctuidae*.

Jednodniowe spotkanie specjalistów zajmujących się sówkowatymi nie pozwoliło poruszyć wszystkich ważnych problemów związanych z tą rodziną motyli. Postanowiono kontynuować tradycję tych spotkań na następnych Kongresach SEL-u.

JANUSZ NOWACKI, Poznań

„Microlepidoptera Workshop” na VIII Kongresie SEL-u w Helsinkach, 21 kwietnia 1992 r.

W czasie trwania Europejskiego Kongresu Lepidopterologicznego zorganizowano 3 spotkania robocze, tzw. „workshopy”, jeden z nich był poświęcony motyloom drobnym. Prowadziło go dwóch wybitnych europejskich mikrolepidopterologów Ole KARSHOLT z Danii i Eriki J. VAN NIEUKERKEN z Holandii. W ciągu trwającej cały dzień imprezy przedstawiono 15 referatów. W ponad połowie z nich znalazło odbicie charakterystyczne zjawisko ostatnich lat. Mianowicie, przy coraz bardziej precyzyjnych badaniach morfologicznych, bionomicznych i biochemicznych okazuje się, że niektóre gatunki są na tyle heterogeniczne, że można je traktować jako kompleks kilku gatunków. W zasadzie każdy z tych referatów kończył się pytaniem – czy rzeczywiście to co badamy jest kompleksem gatunków, czy też jednym, ale zróżnicowanym genetycznie i fenotypowo gatunkiem. Świadczy to o słabym teoretycznym rozpracowaniu problemu. Wydaje się, że jego rozwiązania należy szukać w nowym podejściu do koncepcji gatunków biologicznego.

Pozostałe referaty dotyczyły rozmaitych zagadnień. Przedstawiono szczegóły bionomii gatunków prowadzących skryty tryb życia, np. *Cydia grunertiana* (RATZ.) i *Metriotes lutarea* (HAW.). Badania zmienności rysunku skrzydeł u różnych populacji *Micropterix maschukella* ALPH. wykazały, że poszczególne populacje różnią się znacznie między sobą, ale w obrębie jednej populacji zmienność jest niewielka. Opinia, że użytkowanie skrzydeł w rodzinie *Elachistidae* ma znaczenie diagnostyczne spotkała się ze sceptycznym przyjęciem ze strony większości specjalistów od tej rodziny. W interesującym referacie przedstawiono jak zniekształcenia powstające w procesie wykonywania preparatów narządów genitalnych (na przykładzie rodzaju *Euchrominus* GUEN.) prowadzą do błędnych decyzji taksonomicznych. Nie zabrakło także prezentacji metod preparowania drobnych motyli. Z konkluzji wynikało, że dopiero u odpowiednio rozpiętych okazów można prawidłowo określić kształt skrzydła oraz układ elementów rysunku.

Prezentowanie referatów w niewielkim gronie specjalistów i swobodnej atmosferze wywoływało ożywioną dyskusję, o którą trudno było na sesjach plenarnych.

JAROSŁAW BUSZKO, Toruń

Z głębokim żalem zawiadamiamy, że w dniu 14 sierpnia 1992 roku zmarł przeżywszy lat 69

prof. dr hab.
WŁADYSŁAW STROJNY

długoletni pracownik Katedry Zoologii Akademii Rolniczej we Wrocławiu, zasłużony członek Polskiego Towarzystwa Entomologicznego, Ligi Ochrony Przyrody, Polskiego Towarzystwa Przyrodniczego, Związku Polskich Artystów Fotografików.

Odszedł od nas człowiek skromny, o wielkim sercu, wychowawca wielu pokoleń młodzieży, wnikliwy i wrażliwy obserwator przyrody, który całe życie poświęcił idei jej ochrony. Autor wielu książek przyrodniczych, w szczególności popularyzujących wiedzę entomologiczną, a także szeregu prac naukowych.

Pochowany został na Cmentarzu Parafialnym na Sępolnie we Wrocławiu.

Cześć Jego Pamięci

Zarząd Główny PTE
i Redakcja „Wiadomości Entomologicznych”

Z głębokim żalem zawiadamiamy, że w dniu 18 sierpnia 1992 roku, zmarł nagle w pełni sił twórczych, podczas prowadzenia badań naukowych w Finlandii, w wieku 64 lat

prof. dr hab.
BOHDAN PISARSKI

wybitny zoolog, znawca problematyki owadów społecznych i fauny terenów zurbanizowanych, długoletni pracownik Instytutu Zoologii PAN w Warszawie oraz wieloletni członek Polskiego Towarzystwa Entomologicznego.

Pochowany został na Cmentarzu Ewangelicko-Augsburskim w Warszawie.

Cześć Jego Pamięci

Zarząd Główny PTE
i Redakcja „Wiadomości Entomologicznych”

● Piśmiennictwo do artykułów należy dołączyć na oddzielnej stronie. Powinno ono dotyczyć tylko pozycji cytowanych w tekście i być zestawione według alfabetycznego porządku nazwisk autorów, z podaniem nazwiska i inicjałów imion, roku wydania, pełnego tytułu pracy, skróconego tytułu wydawnictwa, miejsca wydania, (w przypadku wydawnictw ciągłych nie będących czasopismami), tomu (ewentualnie także zeszytu) i liczby pierwszej i ostatniej strony. Np.

MARCINKOWSKI H., 1984: Rzadkie gatunki motyli większych (*Macrolepidoptera*) z Gór Sowich. Pol. Pismo Ent., 54: 229-230.

BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1985: Chrząszcze *Coleoptera* – *Buprestoidea*, *Elateroidea* i *Cantharoidea*. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 10: 1-401.

Przy wydawnictwach zwartych należy podać ponadto nazwę instytucji wydawniczej z jej siedzibą. Np. „JURA C. (red.), 1988: Biologia rozwoju owadów. PWN, Warszawa. 250 ss.

● Transliterację z alfabetów niełacińskich należy przeprowadzać według Polskiej Normy.

● Do prac historiograficznych, przedstawiających sylwetki entomologów, należy dołączyć możliwie pełny wykaz ich publikacji z zakresu entomologii, a w treści tychże prac zaprezentować pozostałą, entomologiczną spuściznę materialną danego entomologa (zbiory, księgozbiór itp.) z podaniem jej aktualnych losów.

● W artykułach i doniesieniach (za wyjątkiem recenzji, sprawozdań, komunikatów i materiałów kronikarskich) należy przy nazwach systematycznych rodzajów i gatunków cytowanych po raz pierwszy w pracy, umieszczać nazwiska (lub ich skróty) odpowiednich autorów (według zasad przyjętych w „Międzynarodowym Kodeksie Nomenklatury Zoologicznej”).

● Zaleca się:

- podawanie elementów daty w kolejności – dzień, miesiąc, rok, przy czym miesiące należy oznaczać słownie lub liczbami rzymskimi;
- podawanie przy nazwach stanowisk, oznaczeń według siatki UTM;
- nie stosowanie w maszynopisach ukośnej kreski w zamian za nawias okrągły.

● W celu zapewnienia odpowiedniego poziomu merytorycznego, artykuły przed przyjęciem do druku będą przedstawiane do zaopiniowania specjalistom z odpowiedniej dziedziny. Nadsyłanie do „Wiadomości Entomologicznych” artykułów o identycznej treści jak wysłane do publikacji w innych czasopismach jest – rzecz jasna – niedopuszczalne.

● Materiały do druku prosimy przysyłać na adres Redakcji. Do przesłanych materiałów należy dołączyć: adres korespondencyjny z telefonem oraz kserokopię dowodu uiszczenia opłat statutowych PTE za rok bieżący (lub inny dokument potwierdzający ich uiszczenie). Pierwszeństwo druku, przy dużej ilości nadsyłanych prac, mają prenumeratorzy „Wiadomości Entomologicznych”.

● Autorzy artykułów otrzymują bezpłatnie 50 nadbitek. Autorzy doniesień naukowych, komunikatów, sprawozdań i materiałów kronikarskich otrzymują nadbitki według każdorazowo ustalonego podziału, natomiast autorzy recenzji nadbitki nie otrzymują.

„Wiadomości Entomologiczne” drukują odpłatnie ogłoszenia drobne i reklamy popularyzujące wyroby i usługi mające zastosowanie w szeroko pojętej działalności entomologicznej. Za treść ogłoszeń i reklam Redakcja nie odpowiada. W ogłoszeniach drobnych opłata wynosi 540,- zł od znaku, a w reklamach 150.000 zł za 1/8 szpalty (60 × 50 mm). Członkom rzeczywistym i wspierającym Polskiego Towarzystwa Entomologicznego przysługuje 20% zniżka.

WARUNKI PRENUMERATY – SUBSCRIPTION ORDERS

PRENUMERATA KRAJOWA

- Prenumeratę krajową dla osób nie będących członkami PTE prowadzi Redakcja. Wpłaty na rok 1992 przyjmowane są na konto:

PTE Oddział w Poznaniu
PKO Bank Państwowy, I O/Poznań
nr 63513-2596-132

w wysokości 60 tys. zł. Przy zakupie powyżej 30 egzemplarzy udzielamy 20% rabatu.

- Prenumeratę dla członków PTE, z 20% zniżką, przyjmuje Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Entomologicznego (ZG PTE, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław, B.H.K. SA o/Wrocław nr 489209-1179-132)
- Sprzedaż pojedynczych numerów oraz subskrypcję na stałą dostawę prowadzą Oddziały ORPAN na terenie całego kraju.

FOREIGN SUBSCRIPTION

Subscription order and all payments should be addressed:
Polskie Towarzystwo Entomologiczne, Oddział w Poznaniu, Dąbrowskiego
159,
60-594 Poznań, Poland. Our account:
No. 63513-2596-132

is placed in:

PKO Bank Państwowy, I O/Poznań, Poland.

Price (1992): institutional – 30 USD, personal – 20 USD, single fascicles
– 10 USD each.